

**Redovisning av Uppdrag att genomföra insatser
för att stärka utbildningens kvalitet för barn och
elever som är nyanlända eller har annat
modersmål än svenska. (U2019/01553/S (delvis)
U2019/03787/S)**

Sammanfattning

Skolverket har sedan 2015 ansvarat för genomförandet av *Uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska* med syfte att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Under 2020 har detta genomförande fortsatt genom att Skolverket har erbjudit stöd till huvudmän, rektorer, lärare och andra målgrupper i samtliga skolformer från förskola till vuxenutbildning. Stödet har bestått i generella insatser inom de nationella skolutvecklingsprogrammen samt på Skolverkets lärportal och utbildningsplattform. Dessa insatser erbjuds till alla som har behov av att arbeta med utvecklingsinsatser som rör målgrupperna för detta uppdrag. Insatserna består till exempel av lärmoduler, stödmaterial och utbildningar

Som en del av de generella insatserna har Skolverket även fortsättningsvis erbjudit samtliga huvudmän möjlighet att låta sina utsedda samordnare för nyanländas lärande delta i nätverk som letts av regionala utvecklingscentrum (RUC) på ett stort antal lärosäten. Samordnarnas uppgift är bland annat att driva frågor som rör systematiskt kvalitetsarbete och styrning, ledning och organisering av verksamheter för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska i sina egna organisationer. Stödet samordnarna får från RUC innefattar till exempel arbete med nulägesbeskrivning och analys av verksamhetens styrkor och utmaningar samt framtagande av utvecklingsplan som synliggör vilka utvecklingsbehov som identifierats.

Slutligen har huvudmän som fallit ut i de urval som genomförs två gånger om året erbjudits att ingå i ett treårigt samarbete med myndigheten i de så kallade riktade insatserna för nyanländas lärande. Samarbetet innebär att två av Skolverkets processtödjare stödjer huvudmannen genom en arbetsprocess som innefattar genomförande av nulägesanalys, framtagande av åtgärdsplan samt planering, genomförande och uppföljning av utvecklingsinsatser. Skolverket bidrar också med ekonomiska medel för genomförandet.

Under 2020 har genomförandet följts upp på olika sätt. Huvudmän som Skolverket samarbetar med har lämnat redovisningar där de beskriver vilka effekter de upplever att arbetet har haft på deras verksamheter. Ofta framgår i dessa redovisningar att genomförda insatser bedöms ha haft goda effekter på deras verksamheter. Detta kan till exempel innebära att de anser att barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska nu i högre grad än tidigare inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet. Andra exempel är huvudmän som beskriver att undervisningen bedöms ha blivit mer tillgänglig för eleverna då kvaliteten på studiehandledning på modersmål och förmågan att anpassa undervisningen till barnens och elevernas behov anses ha förbättrats.

Skolverket har även genomfört enkätundersökningar med huvudmän som avslutat samarbetet inom de riktade insatserna. Sammantaget synliggör enkäterna att insatserna bidragit till ökade kunskaper och förbättrad förmåga att utveckla

verksamheternas förmåga att erbjuda barn och elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Nästan tre av fyra av de som avslutat insatsen med Skolverket svarade att man har pågående utvecklingsinsatser inom området.

Skolverket har dessutom inför denna redovisning gjort en första sammanställning av statistik över hur elevers kunskapsresultat utvecklats på de grundskoleenheter vars kommunala huvudmän deltagit i de riktade insatserna och som ingick i urval 1–3¹ (benämns fortsättningsvis som kommuner som deltagit i de riktade insatserna). Uppföljningsperioden sträcker sig från läsåret 2015/16 till och med 2019/20. Statistikuppföljningen visar hur kunskapsresultaten har förändrats under uppföljningsperioden, men det går inte att säga att det är just de riktade insatserna som lett till förändringar i kunskapsresultat.

Som framgår av statistikuppföljningen förbättras kunskapsresultaten för elever i årskurs 9, och i viss mån för elever i årskurs 6, i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna. Sammanfattningsvis är det elever med utländsk bakgrund som förbättrar sina kunskapsresultat i årskurs 6 och bland de eleverna är det nyinvandrade elever och elever som invandrat före årskurs 3 som står för ökningen i andel elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen. I årskurs 9 är det pojkar och elever med utländsk bakgrund som förbättrar sina kunskapsresultat, då både behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram och det genomsnittliga meritvärdet ökar för dessa elevgrupper. Bland elever med utländsk bakgrund är det även här elever som är nyinvandrade som står för ökningen av behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram och det genomsnittliga meritvärdet.

De generella insatserna följs upp bland annat genom lärosätens utvärderingar av genomförda utbildningar eller genom uppföljning av statistik över nedladdningar av webbpublicerade material. Sådana uppföljningar visar att det är många som använder Skolverkets material. De som deltagit i uppföljningen av genomförda utbildningar är oftast nöjda och ser att utbildningen bidragit till deras lärande och utveckling. Skolverket har inga uppgifter om vilka effekter sådana insatser kan ha haft på verksamheternas kvalitet.

Sammanfattningsvis kan genomförandet av regeringsuppdraget sägas ha bidragit till att de som tagit del av insatserna har tagit steg mot ökad likvärdighet och förbättrade förutsättningar. Det framstår som att såväl kunskaper om målgruppernas förutsättningar och behov som förmågan att erbjuda undervisning och annan verksamhet med anpassning till dessa förutsättningar och behov kan ha ökat hos många av de huvudmän som deltagit i uppföljningen.

Skolverket bedömer därmed att genomförandet av regeringsuppdraget gjorts i linje med uppdragets syfte och mål. Fortsatt arbete kommer dock att krävas för att nå

---

¹ Samtliga dessa urval genomfördes under 2016. Det ursprungliga erbjudandet innebar att samarbetet pågick under två år. I den första versionen av regeringsuppdraget ingick inte gymnasieskolan eller vuxenutbildningen och därför har resultatutvecklingen i dessa skolformer inte följts upp denna gång.

fler huvudmän och för att likvärdigheten och förutsättningarna för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat ytterligare ska kunna förbättras på såväl kort som längre sikt i samtliga skolformer och verksamheter som omfattas av detta uppdrag.

Coronapandemin har haft påverkan på genomförandet av såväl generella som riktade insatser under 2020. Huvudsakligen har konferenser, utbildningar och möten genomförts i digitala kanaler i stället för fysiska möten. Vissa insatser har också blivit försenade då några huvudmän under en tid behövt lägga utvecklingsarbetet åt sidan för att hantera akuta situationer med till exempel hög frånvaro bland personal. Skolverkets bedömning är att pandemin kommer att påverka genomförandet ytterligare under 2021 där vissa huvudmän inom de riktade insatserna beviljats förlängd samarbetstid när insatser behövt skjutas framåt i tid och där arbetstakten ibland behöver dras ned för att skapa utrymme för huvudmännen att hantera uppkomna pandemirelaterade situationer.

Sammanfattning.....	2
Inledning.....	3
1. Bakgrund.....	4
2. Redovisningens struktur.....	4
3. Mål, syfte och förväntade effekter	5
3.1 Mål	5
3.2 Syfte	5
3.3 Förväntade effekter	5
4. Identifierade behov	6
4.1 Behov som identifierats på huvudmannanivån.....	7
4.2 Behov som identifierats på förskole- och skolnivå.....	7
5. Planerade och genomförda insatser.....	8
5.1 Stöd till samordnare för nyanländas lärande och till huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande.....	9
5.1.1 Samordnare för nyanländas lärande	9
5.1.2 Stöd till huvudmän inom de riktade insatserna för nyanländas lärande	10
5.2 Insatser genomförda av huvudmän som utsett samordnare och huvudmän som ingår i de riktade insatserna.....	12
5.2.1 Insatser på huvudmannanivå.....	12
5.2.2 Insatser på förskole- och skolnivå.....	14
76 av 112 redovisade insatser som genomförts av samordnare för nyanländas lärande har berört förskole- och skolnivå.....	14
5.3 Generella insatser som erbjuds via Skolverkets webbplats	18
5.3.1 Utbildningar genomförda av lärosäte eller annan extern aktör.....	18
5.3.2 Konferenser och nätverksmöten	20
5.3.3 Stödmaterial och webbmoduler.....	21
5.3.4 Insatser som är under framtagande.....	22
5.3.2 Konferenser och nätverksmöten	24
5.3.3 Stödmaterial och webbmoduler.....	25
5.3.4 Insatser som är under framtagande.....	26
5.3.5 Kompletterande insatser.....	27
6. Uppföljning.....	28
6.1 Stöd till samordnare för nyanländas lärande och till huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande.....	28
6.1.1 Uppföljning av insatser genomförda hos huvudmän som utsett samordnare	29
6.1.2 Uppföljning av insatser genomförda av huvudmän inom de riktade insatserna	31
6.3 Resultat av enkät till huvudmän som avslutat samarbetet inom de riktade insatserna.....	37
6.4 Uppföljning av indikatorer	38
6.5 Statistikuppföljning av kommunala huvudmän som avslutat samverkan inom de riktade insatserna	38
6.5.1 Beskrivning av de kommuner som ingår i statistikuppföljningen	39
6.5.2 Uppgång av kunskapsresultat för vissa elevgrupper i årskurs 6.....	39

6.5.3 Behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram ökar under uppföljningsperioden som helhet	40
6.5.4 Det genomsnittliga meritvärdet ökar under uppföljningsperioden som helhet.....	40
6.6 Uppföljning av genomförda lärosäteskurser.....	40
6.6.1 Utbildningar för förskolans personal.....	41
6.6.2 Uppföljning av lärosätesutbildning om Bygga svenska	41
6.7 Uppföljning av moduler och annat webbpublicerat stödmaterial	42
7. Analys och slutsatser.....	42
7.1 Analys av redovisade resultat och upplevda effekter i förhållande till uppdragets syfte att bidra till att stärka huvudmannens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.....	43
7.2 Analys av Skolverkets genomförande av uppdraget i förhållande till målet att bidra till förbättrade förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat i de olika skolformerna	46
7.3 Analys av Skolverkets genomförande av uppdraget med fokus på progression, svåra förutsättningar och jämställdhet	48
7.3.1 Nyanlända elever och deras progression inom utbildningssystemet.....	49
7.3.2 Huvudmän med särskilt svåra förutsättningar.....	49
7.3.3 Det nationella jämställdhetspolitiska målet.....	50
8. Framåtblick.....	51
9. Ekonomi.....	54
9.1 Kostnader för Nyanländas lärande och samverkan för bästa skola.....	54
9.2 Kostnader per verksamhetsområde för nyanländas lärande	55
9.2.1 Kostnader inom verksamhetsområdet Riktat stöd	55
9.2.2 Verksamhetsområde Bidrag inom riktade insatser	55
9.2.3 Verksamhetsområde Generellt stöd.....	55
9.2.4 Verksamhetsområdet analys, kommunikation m.m.....	56

Inledning

Sedan 2015 arbetar Skolverket med regeringsuppdraget att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska (U2019/01553/S (delvis)U2019/03787/S).

Enligt uppdraget ska Skolverket genomföra systematiska insatser i syfte att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Målet är förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och förbättrade förutsättningar för goda kunskapsresultat för elever i grund- och gymnasieskolan samt inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna².

Målgrupper för de olika insatserna ska vara huvudmän, rektorer, förskollärare, fritidspedagoger, lärare i alla ämnen, studiehandledare på modersmål samt annan personal inom skolväsendet. Med annan personal avser Skolverket i det här uppdraget exempelvis personal inom elevhälsa, skolbibliotek samt studie- och yrkesvägledning. Nyanlända elever och deras progression inom utbildningssystemet ska särskilt uppmärksammas, liksom huvudmän med särskilt svåra förutsättningar.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet årligen senast den 15 april. I redovisningen ska myndigheten beskriva hur genomförandet av regeringsuppdraget fortlöper. Insatser och resultat av satsningen ska analyseras.

---

² I rapporten används i hänvisningar till målet ibland förkortade benämningar så som till exempel ”förbättrade förutsättningar” eller ”förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse och goda kunskapsresultat”.

1. Bakgrund

Detta är den åttonde redovisningen av Skolverkets genomförande av detta regeringsuppdrag.

I redovisningen som lämnades i april 2019 beskrevs att Skolverket sedan start har genomfört uppdraget genom två olika strategier:

- *generella insatser* som finns tillgängliga för alla inom de nationella skolutvecklingsprogrammen, på Skolverkets lärportal och utbildningsplattform samt
- *riktade insatser* som innebär att Skolverket varje halvår med hjälp av urvalskriterier väljer ut och erbjuder ett antal huvudmän ett treårigt samarbete.

Båda strategierna har använts även under 2020 och syftar till att nå ut med stöd både med bredd och djup. För att konkretisera vad goda förutsättningar kan innebära samt hur vägen mot dessa kan se ut har Skolverket under 2020 beslutat om en ny verksamhetslogik för genomförandet av uppdraget. Denna används för såväl planering som kvalitetssäkring och uppföljning av insatser.

2. Redovisningens struktur

I redovisningens inledning finns beskrivningar av syfte, mål och förväntade effekter med genomförandet av regeringsuppdraget (avsnitt tre).

Därefter bygger strukturen på de tre faser som pågått parallellt under hela året och som kan sägas vara bärande för genomförandet av regeringsuppdraget:

- Avsnitt 4: **Identifierade behov**, beskriver de utvecklingsbehov som huvudmän som Skolverket samarbetar med har identifierat och prioriterat under 2020. De identifierade behoven ligger till grund för de utvecklingsinsatser som huvudmännen väljer att genomföra och kan också bidra till Skolverkets beslut om vilka generella insatser som ska erbjudas via Skolverkets webbplats. Behoven är uppdelade i två avsnitt, behov som identifierats på huvudmannanivå och behov som identifierats på förskole- och skolnivå. De identifierade behoven sorteras dessutom in i olika kategorier utifrån deras syfte och relation till regeringsuppdragets syfte och mål och den verksamhetslogik som är framtagen för genomförandet av regeringsuppdraget.
- Avsnitt 5: **Befintliga och genomförda insatser**, beskriver såväl insatser som genomförts av huvudmän som Skolverket samarbetar med som generella insatser som tagits fram och erbjudits via Skolverkets webb under 2020. Även detta avsnitt är indelat i insatser för huvudmannanivå respektive förskole- och skolnivå. Insatserna är dessutom sorterade i kategorier som utgår från insatsernas syfte i relation till regeringsuppdraget och verksamhetslogiken.

- Avsnitt 6: **Uppföljning**, sammanfattar innehållet i de olika uppföljningsunderlag som tagits fram under 2020. Det är såväl redovisningar från huvudmän som ingått i de riktade insatserna som samordnare för nyanländas lärande. Det är också sammanställningar av enkätsvar från två olika undersökningar samt uppföljning av resultatutvecklingen för elever hos huvudmän som ingått i de riktade insatserna för nyanländas lärande.

I avsnitt 7 **Analys och slutsatser** analyseras de olika underlagen med syfte att synliggöra hur genomförandet av regeringsuppdraget kan förstås.

Avsnitt 8: **Framåtblick**, beskriver vad Skolverket mot bakgrund av de slutsatser som dras i avsnitt 7 ser behöver fokuseras i det fortsatta arbetet under 2021.

Slutligen beskrivs i avsnitt 9 **Ekonomi**, hur tilldelade medel använts under 2020.

Redovisningen kompletteras också med en bilaga som beskriver verksamhetslogiken för uppdragets genomförande och uppföljning.

3. Mål, syfte och förväntade effekter

3.1 Mål

Målet är förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och förbättrade förutsättningar för goda kunskapsresultat för elever i grund- och gymnasieskolan samt inom kommunal vuxenutbildning³.

3.2 Syfte

Syftet är att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

3.3. Förväntade effekter

Den verksamhetslogik som sedan 2020 används för planering, genomförande och uppföljning av arbetet synliggör vilka effekter som genomförandet av uppdraget förväntas leda till. Effekterna beskrivs i fyra steg som visar hur vägen mot det fjärde och avslutande steget kan se ut. Det fjärde steget beskriver de förutsättningar som behöver finnas på olika nivåer i styrkedjan om utbildningen för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska ska vara av hög och likvärdig kvalitet.

---

³ Beteckningen inkluderar kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning. I regeringsuppdraget används beteckningen ”särskild utbildning för vuxna” men sedan 1/7 används inte den mer. Numera ingår denna verksamhet i den kommunala vuxenutbildningen och räknas inte som en egen skolform

Det fjärde effektsteget⁴ innebär sammanfattningsvis att⁵:

- Huvudmannen, rektorn och lärarna leder ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete där målgruppens behov är synliga. Hos huvudmannen finns en genomtänkt, flexibel, transparent och tydlig organisation för målgruppen.
- Rektorn leder ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete där målgruppens behov är synliga. På skolenheten finns en genomtänkt, flexibel, transparent och tydlig organisation för målgruppen.
- Läraren och annan personal har ett förhållningssätt i elev eller barngruppen där alla språk ses som en tillgång för elevens eller barnets fortsatta språk och kunskapsutveckling och har höga förväntningar och skapar en undervisning som utmanar på en adekvat ålders och kognitiv nivå.

4. Identifierade behov

Skolverket samverkar med huvudmän på två olika sätt inom ramen för detta uppdrag. Dels erbjuds alla huvudmän som vill möjligheten att utse en samordnare för nyanländas lärande. Dessa samordnare kan få stöd av Skolverket via nätverk som leds av regionala utvecklingscentrum vid lärosäten runt om i Sverige. Dessutom erbjuds årligen ett antal utvalda huvudmän att ingå i de riktade insatserna för nyanländas lärande där de får stöd av processtödjare. Syftet med båda samverkansformerna är att skapa förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse och goda kunskapsresultat för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

Oavsett vilken av de två samverkansformerna en huvudman tar del av så ska nulägesanalyser som syftar till att identifiera vilka utvecklingsbehov som finns i relation till syftet med samverkan göras⁶. Sådana analyser utgör grund såväl för insatser som huvudmännen väljer att genomföra i sina verksamheter som för generella insatser som Skolverket tar fram och erbjuder via sin webb.

I detta avsnitt sammanfattas behov som huvudmän som Skolverket samarbetat med har identifierat under 2020⁷. I redovisningen presenteras behoven uppdelade i

---

⁴ Detta steg beskriver vad som kännetecknar en verksamhet med goda förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat.

⁵ I bilaga 1 beskrivs hela verksamhetlogiken och där framgår även de sådana kännetecken som kan iakttas i de verksamheter där goda förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat råder.

⁶ En huvudman kan ha både samordnare för nyanländas lärande och delta i de riktade insatserna samtidigt.

⁷ Samverkan pågår dels mellan utsedda samordnare som ingår i nätverk som leds av RUC, dels inom de riktade insatserna för nyanländas lärande. De som under 2020 genomfört nulägesanalyser inom de riktade insatserna tillhör urval 9 och 10 och föll ut i urval i november 2019 respektive maj 2020.

ett avsnitt som beskriver sådana behov som identifierats på huvudmannanivå och ett avsnitt som beskriver behov som identifierats på förskole- och skolnivå. Behoven sorteras dessutom in i kategorier som relaterar till verksamhetslogikens fjärde effektsteg⁸ som synliggör centrala faktorer som behöver känneteckna en verksamhet som erbjuder goda förutsättningar för hög måluppfyllelse, goda kunskapsresultat där utbildningen kan sägas vara av hög och likvärdig kvalitet.

4.1 Behov som identifierats på huvudmannanivån

Följande behov har under 2020 sammanfattningsvis identifierats på huvudmannanivå⁹:

- **Styrning, ledning och organisation**, till exempel behov av att öka flexibilitet, transparens i huvudmannens verksamhet och skapa delaktighet genom hela styrkedjan. Att ta fram och implementera nödvändiga rutiner och riktlinjer för att stärka rättssäkerhet och kvalitet i arbetet.
- **Systematiskt kvalitetsarbete och likvärdighet**, till exempel behov av att bättre dokumentera och följa upp kvalitet och resultat relaterat till målgrupperna eller att se över och utveckla resursfördelningssystem, organisering och genomförande av kompetensutveckling.
- **Attityder, bemötande och värderingar**, till exempel behov av att skapa åtgärder för att motverka kränkningar och diskriminering i hela styrkedjan.

4.2 Behov som identifierats på förskole- och skolnivå

- Följande behov har under 2020 sammanfattningsvis identifierats för samtliga skolformer och verksamheter¹⁰
- **Styrning, ledning och organisation**, till exempel behov av att förbättra organisation och systematik kring uppföljning av resultat och av vad genomförda insatser ger för effekter på verksamheterna. Det kan också handla om behov av att utveckla samarbete, roller och ansvar i skolans interna organisation.
- **Undervisningen kvalitet och likvärdighet**, till exempel behov av att förbättra lärares förmåga att anpassa undervisningen med utgångspunkt i barns och elevers förutsättningar och behov. Det kan också röra behov av att öka andelen behöriga lärare eller av att förbättra kvaliteten på och

---

⁸ Se bilaga 1.

⁹ Kategorierna som används för sortering av de identifierade behoven sammanfattar de olika delarna av verksamhetslogikens fjärde effektsteg för huvudmannanivån.

¹⁰ Kategorierna som används för sortering av de identifierade behoven sammanfattar de olika delarna av verksamhetslogikens fjärde effektsteg för rektors och undervisningsnivån.

tillgången till studiehandledning och modersmålsstöd och modersmålsundervisning. Andra behov som också identifierats handlar om att öka kvaliteten på studie- och yrkesvägledning, genomförande och användning av kartläggningsmaterialen samt om förmågan att följa upp och bedöma nyanlända barn och elevers utveckling och lärande.

- **Attityder, bemötande och värderingar**, till exempel behov av att skapa samsyn i förhållningssätt och attityder samt att utveckla arbetet för att motverka fördomar och diskriminering.
- **Samverkan mellan olika personalkategorier, andra aktörer samt med vårdnadshavare**, till exempel behov av att säkerställa att övergångar inom och mellan verksamheter genomförs med hög kvalitet och med barnets och elevens bästa i fokus. Kan även röra samverkan med andra myndigheter, civilsamhället eller att personalens samverkan med vårdnadshavare är kontinuerlig och av god kvalitet.
- **Elevhälsans arbete**, till exempel behov av att säkerställa att arbetet utgår utifrån kunskap om elevernas utveckling och behov samt att hela verksamheten fungerar kompensatoriskt för att stödja barnets eller elevens lärande
- För **vuxenutbildningens** del har det dessutom identifierats behov av att stärka personalens förmåga att undervisa nyanlända vuxna med kort eller ingen tidigare skolbakgrund. Slutligen har även behov av att skapa tydliga och flexibla lösningar mellan utbildning och arbetsmarknad för hur undervisning och praktik kan kombineras identifierats.

5. Planerade och genomförda insatser

De behov som identifierats utgör utgångspunkt i prioritering och planering av utvecklings- och förbättringsarbete som huvudmän som Skolverket samarbetar med genomför. De utgör också underlag för Skolverkets beslut om vilka generella insatser som ska tas fram och erbjudas via myndighetens webbplats.

I detta avsnitt beskrivs först hur stödet till samordnare för nyanländas lärande och de riktade insatserna för nyanländas lärande utvecklats under 2020. Därefter sammanfattas de insatser som genomförts av huvudmän som Skolverket samarbetat med. Även i detta avsnitt är insatserna uppdelade på insatser som genomförts på huvudmannanivån och insatser som genomförts på förskole- och skolnivå och i samma kategorier som används i avsnitt 4.

Slutligen beskrivs sådana insatser som ingår i det generella erbjudandet och som återfinns på Skolverkets webbplats samt sådana insatser som tagits fram med utgångspunkt i andra regeringsuppdrag eller beslut och som kompletterar detta regeringsuppdrag.

5.1 Stöd till samordnare för nyanländas lärande och till huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande.

Skolverket har under 2020 fortsatt att erbjuda övergripande stöd till huvudmän genom stöd till utsedda samordnare samt stöd av processtödjare till utvalda huvudmän inom de riktade insatserna. Det gemensamma syftet för dessa erbjudanden är att stötta huvudmännen att utveckla verksamheterna för att barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska ska kunna erbjudas en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

5.1.1 Samordnare för nyanländas lärande

Erbjudandet om att utse samordnare för nyanländas lärande är öppet för alla huvudmän i Sverige. Utsedda samordnare ingår i nätverk som leds av regionala utvecklingscentrum (RUC) eller motsvarande på många lärosäten runt om i Sverige.

Under 2020 har 210 huvudmän haft en utsedd samordnare som deltagit i nätverksträffarna. Två av dessa representerar enskilda huvudmän och 14 representerar kommunalförbund. Under vårterminen var det 19 lärosäten som ledde varsitt nätverk vilket minskade till 18 under höstterminen. Minskningen beror på att nätverket i Uppsala lades ner på grund av för lågt deltagarantal.

Genom nätverken erbjuds samordnarna stöd i att driva bland annat frågor som rör systematiskt kvalitetsarbete och styrning, ledning och organisering av verksamheter för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Stödet innefattar till exempel arbete med nulägesbeskrivning och analys av verksamhetens styrkor och utmaningar samt framtagande av utvecklingsplan som synliggör vilka utvecklingsbehov som identifierats.

Under 2020 har deltagarna i nätverken även fördjupat sig i frågor som rör vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Deltagarna erbjuds dessutom möjligheter att dela erfarenheter kring frågor som rör utbildningsverksamhet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål, till exempel genom att presentera och diskutera genomförda utvecklingsinsatser. Nätverksträffarnas innehåll och genomförande planeras av RUC tillsammans med Skolverket. Skolverket har dessutom, i samarbete med Skolforskningsinstitutet bjudit in till två dialogmöten för samordnarna under höstterminen 2020. Under dessa dialogmöten redovisade samordnare och huvudmän genomförande och upplevda effekter av olika insatser.

Samarbetet med huvudmän som utsett samordnare pågår, trots pandemin, enligt plan. Nätverksträffarna har genomförts digitalt, liksom samordnardialogerna.

Under 2020 har samordnare som representerar 109 huvudmän redovisat sammanlagt 135 genomförda och uppföljda insatser. 20 av dessa huvudmän har haft en utsedd samordnare samtidigt som de ingått i de riktade insatserna för nyanländas lärande.

5.1.2 Stöd till huvudmän inom de riktade insatserna för nyanländas lärande

De riktade insatserna erbjuds huvudmän som faller ut i de urval som Skolverket gör årligen i maj och november¹¹. I urvalen används ett antal fastställda urvalskriterier med mått som bland annat rör barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska, vårdnadshavares utbildningsnivå och bostadsområdets socioekonomiska status.

Erbjudandet om att ingå i de riktade insatserna innebär att huvudmän får stöd av Skolverket under tre år. Stödet består såväl av tillgång till två av Skolverkets processtödjare som ekonomiska bidrag för att genomföra beslutade utvecklingsinsatser. Samarbetet genomförs i en process som inleds med framtagandet av en nulägesanalys. I analysen synliggörs styrkor och problem som finns i huvudmannens verksamheter för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

I nästa steg tas sedan en åtgärdsplan fram. I den synliggörs vilka utvecklingsinsatser som är prioriterade att genomföra för att de verksamheter huvudmannen ansvarar för ska utvecklas i riktning mot förbättrade förutsättningar, högre kvalitet och ökad likvärdighet.

När beslut om vilka insatser som ska genomföras är fattat vidtar arbetet med att planera, genomföra och följa upp dem. Vanligtvis pågår detta arbete under fem av de totalt sex terminer som samarbetet pågår.

Varje termin anordnar Skolverket också nätverksmöten som särskilt vänder sig till huvudmän som ingår i de riktade insatserna. Syftet med dessa är att erbjuda möjlighet till erfarenhetsutbyte och input i frågor som är relevanta för det pågående utvecklingsarbetet. Konferenser genomförs dessutom i samband med samarbetets start och avslutande för varje urval.

Sammanfattat i siffror har arbetet inom de riktade insatserna under 2020 inneburit följande:

- 28 nya huvudmän har erbjudits samarbete i två olika urval. 23 av dem har inlett samarbetet. De som tackade nej till samarbetet angav som orsak till detta att de redan var engagerade i andra krävande utvecklingsarbeten.
- Ytterligare 53 huvudmän har varit inne i pågående samarbete under hela eller delar av året.
- 12 huvudmän deltar för andra gången medan tre tidigare har ingått i Samverkan för bästa skola¹².
- En huvudman deltar parallellt i dessa insatser och i de riktade insatserna för skolans digitalisering.
- Totalt har Skolverket nu samverkat med 147 huvudmän sedan starten 2016.

Samarbetet med huvudmännen inom de riktade insatserna pågår, trots pandemin i stort sett enligt plan. Processtödet har under 2020 huvudsakligen bedrivits genom digitala möten. Vårens konferenser och nätverksmöte ställdes in på grund av Corona men från och med höstterminen har både konferenser och nätverksmöte genomförts i digitala kanaler med högt deltagarantal.

Coronasituationen har också medfört att sju huvudmän som skulle ha slutredovisat under 2020 har fått förlängd tid för samarbete på grund av svårigheter att genomföra utvecklingsinsatser med anledning av pandemin.

Den verksamhetslogik som tagits fram och implementerats under året kan ses som ett ramverk som beskriver vad som kännetecknar verksamheter där goda förutsättningar för hög måluppfyllsels och goda kunskapsresultat råder¹³. Med syfte att stötta huvudmännen inom de riktade insatserna att relatera sin egen verksamhet mot dessa goda effekter har ett självskattningsverktyg också införts. Självskattningsverktyget består av 17 påståenden med koppling till effekt fyra i verksamhetslogiken¹⁴.

Resultatet visar att många skattar sig lågt på frågor som

- I vilken utsträckning finns ett resursfördelningssystem som utgår ifrån kunskap om bakgrundsfaktorer och faktiska behov?
- I vilken utsträckning ger verksamheterna förutsättningar för barn och elever att använda alla sina språkliga resurser i lärande? samt
- I vilken utsträckning ger verksamheterna förutsättningar för ämneslärare och studiehandledare att samarbeta kring elevens språk- och kunskapsutveckling?

Frågor som de ofta skattar sig högre på är till exempel

- I vilken utsträckning finns ett aktivt arbete som motverkar fördomar och diskriminering? och
- I vilken utsträckning sker en systematisk uppföljning av barns och elevers kunskaper?

Självskattningen är en del av nulägesanalysen där lågt skattade områden kan bli föremål för utvecklingsinsatser om resultatet av självskattningen stöds av annan information som synliggörs under analysarbetet.

---

¹¹ Under 2020 är det främst huvudmän som ingår i urval 5-10 som tagit del av processtödet. Dessa har fallit ut i urval från och med november 2017 till och med maj 2020.

¹² Huvudmän kan erbjudas stöd under två samarbetsperioder om de faller ut i nytt urval efter att en samarbetsperiod avslutats. Detta gäller både riktade insatser för nyanländas lärande och Samverkan för bästa skola.

¹³ Se bilaga 1.

¹⁴ Se bilaga 1.

Under samarbetet med Skolverket kommer huvudmännen att genomföra självskattningen ytterligare två tillfällen¹⁵. Syftet med detta är att synliggöra om och i så fall hur dessa självskattningar förändras. Processtödjarna kommer i samband med dessa självskattningstillfällen föra samtal med huvudmännen om hur eventuella förändringar kan förstås och om det finns anledning att göra justeringar i det pågående arbetet med utgångspunkt i dessa förändringar.

5.2 Insatser genomförda av huvudmän som utsett samordnare och huvudmän som ingår i de riktade insatserna

Samordnare för nyanländas lärande beskriver genomförda insatser i redovisningar som sammanställs av RUC och sedan lämnas till Skolverket. De redovisningar som lämnats under 2020 ingår i sammanställningen i detta avsnitt.

Huvudmän som ingår i de riktade insatserna beskriver de insatser de prioriterat att genomföra i en åtgärdsplan som tas fram i samverkan med processtödjarna. Under 2020 är det huvudmän som ingår i urval 8 och 9 som lämnat in åtgärdsplaner vilket innebär att Skolverket fått in 22 nya åtgärdsplaner¹⁶. Insatserna som beskrivs i detta avsnitt kommer huvudsakligen från dessa. Huvudmän som ingår i urval 6 och 7 har även de genomfört insatser under 2020 och även dessa insatser har inkluderats i beskrivningen¹⁷. Totalt sett ingår därmed totalt ett femtiotal åtgärdsplaner i sammanställningen.

Insatserna sorteras in i samma kategorier som de identifierade behoven i avsnitt 4¹⁸. Insatserna genomförs ofta antingen som internt utvecklingsarbete eller kollegialt lärande i den egna organisationen. Det är också vanligt med olika former av utbildningar där lärosäten eller andra externa aktörer bidrar.

5.2.1 Insatser på huvudmannnivå

36 av 112 redovisade insatser som genomförts av samordnare för nyanländas lärande har berört huvudmannnivå och frågor som rör styrning och ledning samt systematiskt kvalitetsarbete.

---

¹⁵ I samband med delredovisning 2 och slutredovisning.

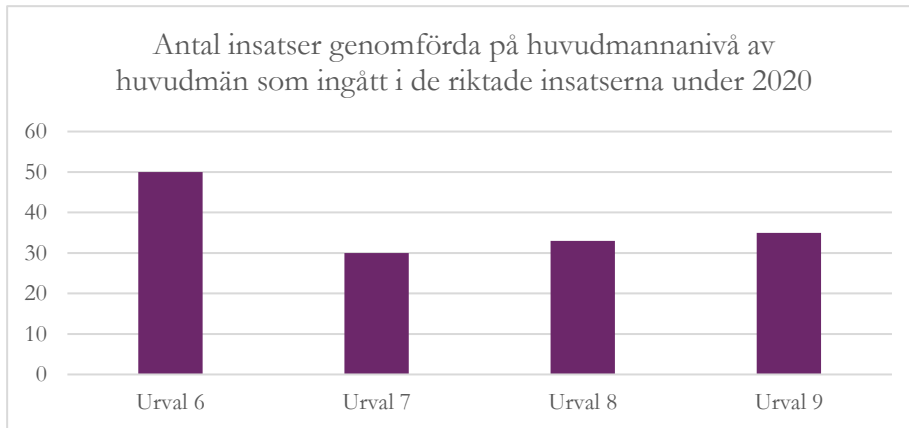
¹⁶ Dessa urval föll ut i urvalen som genomfördes i maj och november 2019.

¹⁷ Urval 6 genomfördes i maj 2018 och urval 7 i november samma år.

¹⁸ Samordnarna sorterar i sina redovisningar insatserna i samma kategorier som de nationella skolutvecklingsprogrammen (dvs Bedömning och betyg, Digitalisering, Elevhälsa och barns omsorg, Kunskaper och värden, Nyanlända och flerspråkiga barn och elevers lärande, Skola och arbetsliv samt vidare studier, Styrning och ledning samt Systematiskt kvalitetsarbete). Huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande sorterar i stället sina insatser i de kategorier som Skolinspektionen har använt för sina granskningar (dvs Styrning och utveckling av verksamheten, Undervisning och lärande, Förutsättningar för lärande och trygghet, Extra anpassningar och särskilt stöd, Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling, Bedömning och betygssättning samt APL, grundläggande behörighet och introduktionsprogram). För att skapa enhetlighet väljer vi i denna redovisning att sortera insatserna i kategorier som hämtats från den gemensamma verksamhetslogiken.

Antalet insatser som genomförts på huvudmannanivån har för huvudmän som ingått i de riktade insatserna under 2020 fördelat sig enligt följande:

I urval 6 har huvudmännen sammanlagt alltså genomfört 50 insatser på huvudmannanivå medan det för urval 9 genomförts 35 insatser. Urvalen är olika stora och det genomsnittliga antalet insatser på huvudmannanivå för de olika urvalen har varit 2,5 till 3,6 insatser per huvudman.

Sammanfattningsvis har det hos huvudmän som utsett samordnare och hos huvudmän som ingått i de riktade insatserna genomförts insatser inom följande områden:

Styrning, ledning och organisation

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheten ska utvecklas inom detta område är:

- Utbildningar i ledarskap och skolans styrning.
- Översyn eller framtagande av rutiner och riktlinjer för till exempel uppföljning, mottagande och prövning av betyg eller
- Översyn av olika delar av den befintliga organisationen.

Syftet med sådana insatser är ofta att öka kvaliteten på ledarskapet inom organisationen eller att förbättra styrning och ledning kring olika områden som berör barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

Systematiskt kvalitetsarbete och likvärdighet

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheten ska utvecklas inom detta område är:

- Utbildning i systematiskt kvalitetsarbete samt praktiskt arbete för att förbättra uppföljning och utveckling i hela styrkedjan.

- Utbildning om verksamhetsnära frågor som till exempel barn- och elevhälsa, studiehandledning och modersmålsundervisningen eller mottagande och kartläggning.
- Översyn av rutiner för elevers övergångar inom och mellan verksamheter och skolformer och för samverkan och kommunikation med vårdnadshavare.
- Förstärkning av den centrala elevhälsan och andra övergripande funktioner.

Syftet med sådana insatser kan vara att öka kunskaper om och förbättra förmågan att genomföra analyser av verksamheternas resultat. Insatserna syftar dessutom ofta till att säkerställa att barn och elever som är nyanlända inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet samt att öka likvärdigheten i hur verksamheter för dessa målgrupper bedrivs i hela huvudmannens organisation.

Attityder, bemötande och värderingar

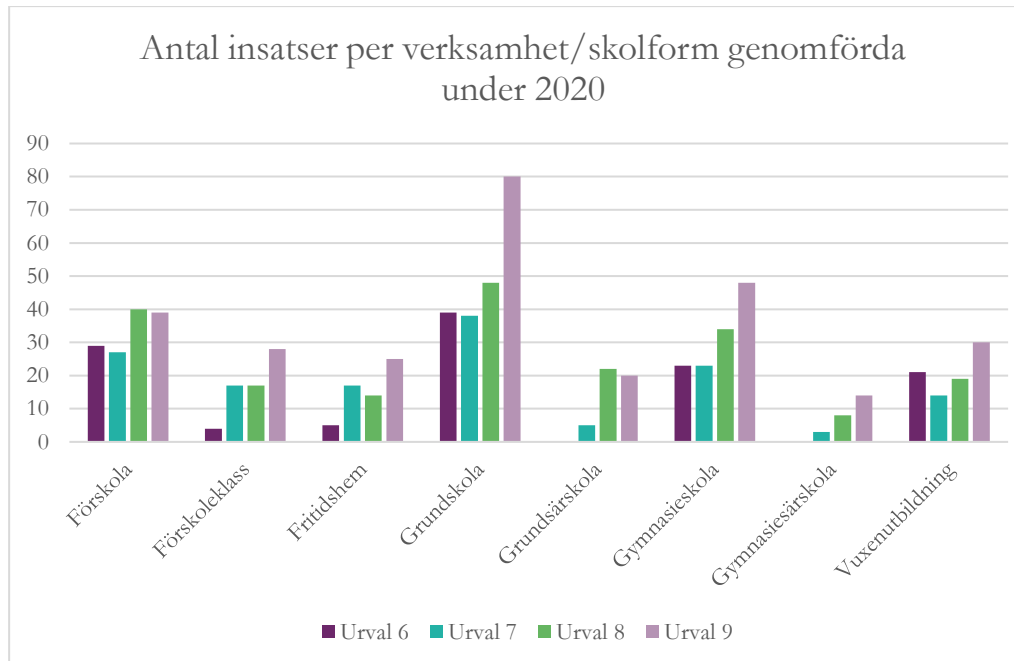
Insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheten ska utvecklas inom detta område är oftast utbildningar om värdegrundsfrågor som till exempel normkritik, rasism eller demokrati.

Syftet med sådana utbildningar kan vara att stärka och förbättra styrning och ledning inom dessa områden.

5.2.2 Insatser på förskole- och skolnivå

76 av 112 redovisade insatser som genomförts av samordnare för nyanländas lärande har berört förskole- och skolnivå.

Sammanställning av hur många insatser som genomförts för respektive skolform eller verksamhet inom de riktade insatserna visar att det finns en övervikt av insatser för grundskolan samt att de skolformer som ingår i minst antal insatser är grund- och gymnasiesärskolan samt vuxenutbildningen.

Styrning, ledning och organisation

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheterna inom samtliga skolformer ska utvecklas inom detta område är¹⁹:

- Framtagande och implementering av förskolans eller skolans rutiner kring arbetet med nyanlända barn och elever.
- Översyn av hur beslut kring ämnet svenska som andraspråk fattas och hur undervisningen i detta ämne organiseras i **grund- och grundsärskolan**.

Syftet med sådana insatser har till exempel varit att säkerställa att dessa frågor hanteras på likvärdigt sätt i hela huvudmannens organisation.

Undervisningen kvalitet och likvärdighet

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheterna i samtliga skolformer ska utvecklas inom detta område är:

- Utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Dessa är de enda insatser som har genomförts av samtliga huvudmän inom de riktade insatserna som slutredovisat under 2020.

¹⁹ Vissa insatser rör endast vissa skolformer som i så fall anges detta med fetstil.

- Utbildningsinsatser om hur digitala verktyg kan användas i undervisningen för barn- och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

För **förskolans** del har det inom detta område även genomförts insatser som till exempel inneburit:

- Kollegialt lärande, till exempel med utgångspunkt i Skolverkets material ”Flerspråkighet i förskolan”.
- Utbildning för personal som saknar barnskötarutbildning.

För **grund- och grundsärskolans** del har det inom detta område även genomförts insatser som till exempel inneburit:

- Utbildningar i uppföljning och resultatanalys.
- Översyn av organisationen av studiehandledning på modersmål och kollegialt lärande för studiehandledare och ämneslärare samt studiehandledningen via fjärrundervisning. Sådana insatser har även genomförts på **gymnasieskolan** och inom **vuxenutbildningen**.
- Deltagande i Lärarlyftet eller utbildningen Det globala klassrummet.
- Utökad och anpassad simundervisning för elever som inte nått kunskapskraven i idrott och hälsa.
- Kollegialt lärande kring till exempel webbutbildningen om kartläggningsmaterialet eller bedömningsstödet Bygga svenska. Sådana insatser har även genomförts inom **gymnasieskolan**.

För **gymnasie- och gymnasiesärskolans** del har det inom detta område även genomförts insatser som inneburit:

- Utbildningar eller utvecklingsarbete om undervisning på introduktionsprogrammen, till exempel om grundläggande läs- och skrivundervisning. Sådana insatser har även genomförts inom **vuxenutbildningen**.

För **vuxenutbildningens del** har det inom detta område även genomförts insatser som inneburit:

- Översyn och anpassning av den egna organisationen hur kartläggning kan genomföras och användas inom sfi.

Insatser som syftar till att öka undervisningens kvalitet och likvärdighet genomförs ofta parallellt i flera eller samtliga skolformer. Sådana upplägg syftar till att implementera ny kunskap och nya arbetsformer i hela organisationen. Ibland innebär det att särskilda handledare eller nyckelpersoner utbildas med uppgift att leda det fortsatta kollegiala lärandet. Huvudmännen kan på så sätt till exempel arbeta för att barn och elever, oavsett vilken verksamhet de befinner sig i ska få ta del av undervisning som stöttar deras parallella språk- och

kunskapsutveckling. En gemensam nämnare för alla insatser inom detta område är att de syftar till att förbättra kvaliteten på och tillgängligheten till undervisningen samt till att ge personal och elever användbara verktyg för lärande.

Attityder, bemötande och värderingar

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att samtliga verksamheter ska utvecklas inom detta område är utbildningar och kollegialt lärande om till exempel interkulturella och normkritiska perspektiv.

Syftet med sådana utbildningar kan vara att utveckla personalen attityder och värderingar för att barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska och deras vårdnadshavare ska bemötas på likvärdigt sätt som andra barn, elever och vårdnadshavare.

Samverkan mellan olika personalkategorier, andra aktörer samt med vårdnadshavare

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheterna i samtliga skolformer ska utvecklas inom detta område är att se över och utveckla rutiner och konkret hantering av elevers övergångar inom och mellan olika verksamheter och skolformer.

För **förskolans** del har det inom detta område också genomförts insatser som inneburit:

- Utbildning kring och framtagande och implementering av rutiner och strukturer för samverkan med vårdnadshavare. Sådana insatser har även genomförts i **grund- och grundsärskolan**.

För **grund- och grundsärskolans** del har det inom detta område även genomförts insatser som inneburit:

- Utbildning för studie- och yrkesvägledare eller framtagande av rutiner för elevers övergångar. Liknande insatser har också genomförts såväl för **gymnasieskolan** som **vuxenutbildningen**.

För **gymnasie- och gymnasiesärskolans** del har det inom detta område även genomförts insatser som till exempel inneburit att:

- Skapa samsyn kring hur vägen från introduktionsprogram till nationellt program kan se ut och vad som krävs för att elever ska klara av att gå vidare till nationella program.

För **vuxenutbildningens** del har det inom detta område även genomförts insatser som till exempel inneburit:

- Samarbete med gymnasieskola, näringsliv och arbetsförmedling.
- Språkpraktik för elever inom sfi med syfte att stötta deras språkutveckling

- Framtagande av rutiner för arbetet med den individuella studieplanen inom vuxenutbildningen.

Syftet med insatser inom detta område har till exempel varit att säkerställa att elevens förutsättningar och behov synliggörs vid övergång från en verksamhet till nästa. Tanken är ofta att detta kan ske om samverkan mellan personal i olika verksamheter och skolformer, eller mellan personal och vårdnadshavare förbättras.

Elevhälsans arbete

Exempel på insatser som huvudmän valt att genomföra för att verksamheterna inom samtliga skolformer ska utvecklas inom detta område är:

- Utbildning i traumamedveten omsorg (TMO) för all personal på förskolor och skolor.
- Utbildning i främjande och förebyggande barn- och elevhälsoarbete.
- Internt arbete och/eller med stöd av extern expert för personal kring frågor som rör trygghet och studiero
- Utbildning kring frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.
- Utbildning om kommunikation, till exempel om andraspråsutveckling eller teckenkommunikation.

Syftet med insatser inom detta område är ofta att förbättra systematiken i och kvaliteten i barn- och elevhälsoarbetet samt att förtydliga dess roll i mottagande av nyanlända barn och elever.

5.3 Generella insatser som erbjuds via Skolverkets webbplats

I avsnitt 5.3.1 till 5.3.3 beskrivs sådana insatser som Skolverket under 2020 inom ramen för detta regeringsuppdrag har erbjudit huvudmän, rektorer, lärare och annan personal möjlighet att ta del av via myndighetens webbplats²⁰. Under avsnitt 5.3.4 beskrivs sedan två insatser som Skolverket påbörjat framtagandet av under 2020 med beräknad publicering 2021. I avsnitt 5.3.5 beskrivs slutligen några insatser som tagits fram inom ramen för andra uppdrag eller beslut och som kompletterar utbudet av insatser för målgrupperna för detta uppdrag.

5.3.1 Utbildningar genomförda av lärosäte eller annan extern aktör

Här beskrivs de utbildningar som genomförts av lärosäten eller annan extern aktör. Utbildningarna kan användas av alla som så önskar och används ibland också av huvudmän inom de riktade insatserna.

---

²⁰ Inom de nationella skolutvecklingsprogrammen, på lärportalen eller utbildningsplattformen.

Här beskrivs de utbildningar som genomförts av lärosäten eller annan extern aktör. Utbildningarna kan användas av alla som så önskar och används ibland också av huvudmän inom de riktade insatserna.

Traumamedveten omsorg²¹ i samarbete med Rädda barnen

Under året har 23 kompetensutvecklingsprogram genomförts hos 12 huvudmän varav 6 inom riktade insatser som nu även vänder sig till personal inom vuxenutbildningen.

Beslut om vilka huvudmän som ska få ta del av utbildningen fattas med utgångspunkt i av Skolverket fastställda kriterier. Då utbildningen ställer stora krav på deltagande verksamheter möter Skolverket deltagande rektorer och utsedda TMO-ambassadörer tillsammans med Rädda barnen innan utbildningen startar. Syftet med detta är att skapa goda förutsättningar för genomförande och långsiktighet samt med förankring, genomförande och uppföljning av arbetet²².

Flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan

Skolverket erbjuder möjlighet för huvudmän att använda den kommunförlagda uppdragsutbildningen ”Flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan”. Utbildningen omfattar 7,5 högskolepoäng. Målgrupp för utbildningen är all personal i förskolan, även de som saknar grundläggande högskolebehörighet. Kursens syfte är att öka deltagarnas kunskaper och kompetens gällande flerspråkiga barns utveckling och lärande samt deras förståelse för vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär för arbetet i verksamheten. Kursen syftar också till att deltagarna utvecklar kompetens i arbetssätt som stödjer flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling. Under 2020 har 15 kurser erbjudits i 12 olika kommuner.

Lärosäteskurser med fokus på vägledning

Skolverkets avsikt var att under 2020 fortsätta att erbjuda följande tre lärosätesutbildningar med fokus på vägledning:

- Att vägleda nyanlända vuxna
- Interkulturellt perspektiv i studie- och yrkesvägledning,
- Studie- och yrkesvägledning i migration – att stödja nyanländas karriärprocesser.

Två av dem har genomförts enligt plan medan en har påbörjats och kommer att avslutas i februari 2021. Förseningen beror på Coronapandemin.

---

²¹ Hädanefter används förkortningen TMO.

²² På länken [TMO, utbildning i traumamedveten omsorg](#) beskrivs utbildningen mer detaljerat medan länken [Viktiga verktyg för viktiga vuxna](#) leder till en artikel som beskriver innehåll och hur TMO kan göra skillnad

Målgrupp för utbildningarna är huvudsakligen studie- och yrkesvägledare men även lärare och skolledare har deltagit i kurserna. Kurserna har vänt sig till såväl grundskola som gymnasieskola och vuxenutbildning.

Lärosätetsutbildning om bedömningsmaterialet Bygga svenska

Under 2020 har en pilotomgång om 60 platser av denna uppdragsutbildning genomförts. En ny utbildningsomgång med ytterligare 60 platser har startat i januari 2021. Det har varit stor efterfrågan på platser till denna utbildning.

Syftet med utbildningen är att ge lärare stöd i arbetet med bedömning av nyanlända elevers språk- och kunskapsutveckling. Kursen ska också ge förbättrad kunskap om vikten av sambedömning och kollegialt lärande kring bedömningsfrågor.

5.3.2 Konferenser och nätverksmöten

Här beskrivs konferenser och nätverksmöten som erbjudits som generella insatser via Skolverkets webb under 2020.

Språklärargalan

Under 2020 har modersmållärare erbjudits möjlighet att delta i Språklärargalan²³ som är en årligen återkommande gala för språklärare i alla skolformer. Några av syftena med insatsen är att språklärare ska uppleva en yrkesmässig gemenskap och tillhörighet, att de ska få nya idéer och kunskaper för att kunna vidareutveckla sin undervisning och att de ska kunna utbyta erfarenheter med varandra.

Galan för 2020 hade temat språkundervisning och interkulturalitet och genomfördes i digital form.

Nätverk för vuxenutbildningen med fokus på systematiskt kvalitetsarbete och nyanlända och flerspråkiga elever

Under 2020 har Skolverket inlett arbetet med att skapa nätverk för skolchefer, utvecklingsledare och rektorer i vuxenutbildningen.

Målen med nätverken är att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet med särskilt fokus på nyanlända och flerspråkiga elever i vuxenutbildningen, samt utveckla samverkan mellan huvudmän i syfte att höja kvaliteten och likvärdigheten i verksamheten.

Under höstterminen 2020 anordnades träffar i tre olika grupper. En grupp är formerad utifrån kommunstorlek medan en annan har haft deltagarnas intresseområden som utgångspunkt. Den tredje gruppen är uppbyggd kring ett sedan tidigare befintligt nätverk. Träffarna i dessa grupper leds av Skolverket.

---

²³ Namnet kommer av den av EU-kommissionen instiftade ”Europeiska kvalitetsutmärkelsen i språk” som delas ut till skolor som genomfört språkutvecklande undervisning.

Arbetet har följts av Linköpings universitet och med utgångspunkt i resultaten av denna uppföljning kommer nätverkens verksamhet att utvidgas under 2021.

5.3.3 Stödmaterial och webbmoduler

Här beskrivs sådant material som erbjuds via Skolverkets webbplats och som målgrupperna använder självständigt och utifrån egna förutsättningar och behov. Det är såväl material av mer informerande karaktär som stödmaterial som till exempel kan tjäna som utgångspunkt i kollegialt lärande.

Koll på samverkan med hem och vårdnadshavare

Under 2020 publicerades stöd materialet Koll på samverkan med hem och vårdnadshavare på Skolverkets webbplats²⁴. Materialet syftar till att stödja huvudmän, rektorer och lärare i grundskolan och fritidshem att identifiera utvecklingsbehov och genomföra utvecklingsinsatser som rör samverkan med hem och vårdnadshavare.

Stöd materialet är ett självskattningsverktyg med tio påståenden som synliggör vilka utvecklingsbehov som finns i verksamheten. I materialet finns också inspirationsartiklar och filmer som ger stöd i hur man kan lägga upp utvecklingsarbete kring frågor om till exempel hur skolpersonalens bemötande av vårdnadshavare kan ske på ett inkluderande sätt som främjar dialog och idéutbyte vid till exempel utvecklingssamtal och föräldramöten.

Flerspråkiga och nyanlända elever i förskoleklassen

Under hösten 2020 har ett webbaserat stödmaterial för personal i förskoleklass tagits fram med syfte att bidra till fördjupad kompetens inom interkulturalitet, andraspråksinlärning och -utveckling, undervisning av nyanlända elever och språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Målgrupp för stöd materialet är all personal i förskoleklass. Insatsen utgår från förskoleklassens uppdrag att förbereda eleverna för framtida lärande genom lek, skapande, fysiska aktiviteter och utevistelse²⁵.

Studiehandledning på modersmål

Under 2020 har webbstödet om studiehandledningen på modersmål utvecklats och kompletterats. Syftet med materialet är att ge stöd i huvudmännens arbete med att erbjuda studiehandledning på modersmål av hög kvalitet och förbättra ämneslärares och studiehandledares förutsättningar att samverka kring studiehandledning på modersmål²⁶.

---

²⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-samverkan-med-hem-och-vardnadshavare>

²⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/flersprakighet-som-resurs-i-forskoleklassen>

²⁶ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-studiehandledning>

Målgrupp är de huvudmän, skolledare, ämneslärare och studiehandledare på modersmål i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen²⁷.

Stödmaterialet består av tre delar. Första delen riktar sig till huvudmän och skolledare med fokus på organisation samt ansvar och roller. Andra delen riktar sig till ämneslärare och studiehandledare på modersmål med fokus på samverkan samt ansvar och roller. Den tredje delen riktar sig till studiehandledare på modersmål med fokus på rollen som studiehandledare i den svenska skolkontexten.

Språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning för nyanlända elever den första tiden

Under 2020 färdigställdes denna modul då material som rör ämnena biologi, fysik, kemi och teknik publicerades²⁸. Materialet berör till exempel hur man som ämneslärare kan förhålla sig till och praktiskt genomföra bedömningssituationer när eleverna är nybörjare i svenska språket²⁹.

Målgrupp är ämneslärare i grundskolans åk 7–9 och gymnasieskolans introduktionsprogram. Syftet med modulen är att ge ämneslärare verktyg för att planera och genomföra undervisning för nyanlända elever som har en tidigare skolbakgrund och är läs- och skrivkunniga på sitt modersmål. I modulen ges exempel på samarbetsformer med lärare i svenska som andraspråk, modersmålslärare och studiehandledare.

5.3.4 Insatser som är under framtagande

Grundläggande litteracitet för nyanlända elever i vuxenutbildningen

Under 2020 påbörjades framtagandet av en modul för lärare i den kommunala vuxenutbildningen om grundläggande litteracitet för lärare som undervisar nyanlända vuxna med kort eller ingen skolbakgrund. Materialet kommer att färdigställas under våren 2021.

Modulen kommer att bestå av följande fem delar:

1. Grundläggande litteracitet
2. Att knäcka koden

---

²⁷<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-studiehandledning>
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-studiehandledning-inom-komvux>

²⁸ De första delarna i denna modul publicerades på Skolverkets webbplats under 2018 och har i omgångar kompletterats med ämnesinriktade texter i flera olika skolämnen.

²⁹ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/2c-nyanlanda/Grundskola/801-sprak-och-kunskapsutvecklande-amnesundervisning-for-nyanlanda-elever-den-forsta-tiden>

3. Muntlig språkundervisning
4. Att använda digitala verktyg
5. Visuella texter och arbete med bilder i undervisningen

Termer i matematikundervisningen

Under 2020 påbörjades framtagandet av stödmaterialet ”Termer i matematikundervisning” som kommer att innehålla matematiska termer och begrepp och är tänkt att vara ett stöd för studiehandledning i matematik samt matematikundervisning. Det kommer att finnas på 26 språk. Målgrupp är lärare i matematik och studiehandledare i grundskolan. Det beräknas bli klart under vårterminen 2021 och kommer då att publiceras på skolverket.se.

Traumamedveten omsorg³⁰ i samarbete med Rädda barnen

Under året har 23 kompetensutvecklingsprogram genomförts hos 12 huvudmän varav 6 inom riktade insatser som nu även vänder sig till personal inom vuxenutbildningen.

Beslut om vilka huvudmän som ska få ta del av utbildningen fattas med utgångspunkt i av Skolverket fastställda kriterier. Då utbildningen ställer stora krav på deltagande verksamheter möter Skolverket deltagande rektorer och utsedda TMO-ambassadörer tillsammans med Rädda barnen innan utbildningen startar. Syftet med detta är att skapa goda förutsättningar för genomförande och långsiktighet samt med förankring, genomförande och uppföljning av arbetet³¹.

Flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan

Skolverket erbjuder möjlighet för huvudmän att använda den kommunförlagda uppdragsutbildningen ”Flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan”. Utbildningen omfattar 7,5 högskolepoäng. Målgrupp för utbildningen är all personal i förskolan, även de som saknar grundläggande högskolebehörighet. Kursens syfte är att öka deltagarnas kunskaper och kompetens gällande flerspråkiga barns utveckling och lärande samt deras förståelse för vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär för arbetet i verksamheten. Kursen syftar också till att deltagarna utvecklar kompetens i arbetssätt som stödjer flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling. Under 2020 har 15 kurser erbjudits i 12 olika kommuner.

Lärosäteskurser med fokus på vägledning

Skolverkets avsikt var att under 2020 fortsätta att erbjuda följande tre lärosätesutbildningar med fokus på vägledning:

---

³⁰ Hädanefter används förkortningen TMO.

³¹ På länken [TMO, utbildning i traumamedveten omsorg](#) beskrivs utbildningen mer detaljerat medan länken [Viktiga verktyg för viktiga vuxna](#) leder till en artikel som beskriver innehåll och hur TMO kan göra skillnad

- Att vägleda nyanlända vuxna
- Interkulturellt perspektiv i studie- och yrkesvägledning,
- Studie- och yrkesvägledning i migration – att stödja nyanländas karriärprocesser.

Två av dem har genomförts enligt plan medan en har påbörjats och kommer att avslutas i februari 2021. Förseningen beror på Coronapandemin.

Målgrupp för utbildningarna är huvudsakligen studie- och yrkesvägledare men även lärare och skolledare har deltagit i kurserna. Kurserna har vänt sig till såväl grundskola som gymnasieskola och vuxenutbildning.

Lärosättesutbildning om bedömningsmaterialet Bygga svenska

Under 2020 har en pilotomgång om 60 platser av denna uppdragsutbildning genomförts. En ny utbildningsomgång med ytterligare 60 platser har startat i januari 2021. Det har varit stor efterfrågan på platser till denna utbildning.

Syftet med utbildningen är att ge lärare stöd i arbetet med bedömning av nyanlända elevers språk- och kunskapsutveckling. Kursen ska också ge förbättrad kunskap om vikten av sambedömning och kollegialt lärande kring bedömningsfrågor.

5.3.2 Konferenser och nätverksmöten

Här beskrivs konferenser och nätverksmöten som erbjudits som generella insatser via Skolverkets webb under 2020.

Språklärargalan

Under 2020 har modersmåslärare erbjudits möjlighet att delta i Språklärargalan³² som är en årligen återkommande gala för språklärare i alla skolformer. Några av syftena med insatsen är att språklärare ska uppleva en yrkesmässig gemenskap och tillhörighet, att de ska få nya idéer och kunskaper för att kunna vidareutveckla sin undervisning och att de ska kunna utbyta erfarenheter med varandra.

Galan för 2020 hade temat språkundervisning och interkulturalitet och genomfördes i digital form.

Nätverk för vuxenutbildningen med fokus på systematiskt kvalitetsarbete och nyanlända och flerspråkiga elever

Under 2020 har Skolverket inlett arbetet med att skapa nätverk för skolchefer, utvecklingsledare och rektorer i vuxenutbildningen.

---

³² Namnet kommer av den av EU-kommissionen instiftade ”Europeiska kvalitetsutmärkelsen i språk” som delas ut till skolor som genomfört språkutvecklande undervisning.

Målen med nätverken är att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet med särskilt fokus på nyanlända och flerspråkiga elever i vuxenutbildningen, samt utveckla samverkan mellan huvudmän i syfte att höja kvaliteten och likvärdigheten i verksamheten.

Under höstterminen 2020 anordnades träffar i tre olika grupper. En grupp är formerad utifrån kommunstorlek medan en annan har haft deltagarnas intresseområden som utgångspunkt. Den tredje gruppen är uppbyggd kring ett sedan tidigare befintligt nätverk. Träffarna i dessa grupper leds av Skolverket. Arbetet har följts av Linköpings universitet och med utgångspunkt i resultaten av denna uppföljning kommer nätverkens verksamhet att utvidgas under 2021.

5.3.3 Stödmaterial och webbmoduler

Här beskrivs sådant material som erbjuds via Skolverkets webbplats och som målgrupperna använder självständigt och utifrån egna förutsättningar och behov. Det är såväl material av mer informerande karaktär som stödmaterial som till exempel kan tjäna som utgångspunkt i kollegialt lärande.

Koll på samverkan med hem och vårdnadshavare

Under 2020 publicerades stöd materialet Koll på samverkan med hem och vårdnadshavare på Skolverkets webbplats³³. Materialet syftar till att stödja huvudmän, rektorer och lärare i grundskolan och fritidshem att identifiera utvecklingsbehov och genomföra utvecklingsinsatser som rör samverkan med hem och vårdnadshavare.

Stöd materialet är ett självskattningsverktyg med tio påståenden som synliggör vilka utvecklingsbehov som finns i verksamheten. I materialet finns också inspirationsartiklar och filmer som ger stöd i hur man kan lägga upp utvecklingsarbete kring frågor om till exempel hur skolpersonalens bemötande av vårdnadshavare kan ske på ett inkluderande sätt som främjar dialog och idéutbyte vid till exempel utvecklingssamtal och föräldramöten.

Flerspråkiga och nyanlända elever i förskoleklassen

Under hösten 2020 har ett webbaserat stödmaterial för personal i förskoleklass tagits fram med syfte att bidra till fördjupad kompetens inom interkulturalitet, andraspråksinlärning och -utveckling, undervisning av nyanlända elever och språk- och kunskapsutvecklande arbetsätt. Målgrupp för stöd materialet är all personal i förskoleklass. Insatsen utgår från förskoleklassens uppdrag att förbereda eleverna för framtida lärande genom lek, skapande, fysiska aktiviteter och utevistelse³⁴.

---

³³ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-samverkan-med-hem-och-varldnadshavare>

³⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/flersprakighet-som-resurs-i-forskoleklassen>

Studiehandledning på modersmål

Under 2020 har webbstödet om studiehandledningen på modersmål utvecklats och kompletterats. Syftet med materialet är att ge stöd i huvudmännens arbete med att erbjuda studiehandledning på modersmål av hög kvalitet och förbättra ämneslärares och studiehandledares förutsättningar att samverka kring studiehandledning på modersmål³⁵.

Målgrupp är de huvudmän, skolledare, ämneslärare och studiehandledare på modersmål i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen³⁶.

Stöd materialet består av tre delar. Första delen riktar sig till huvudmän och skolledare med fokus på organisation samt ansvar och roller. Andra delen riktar sig till ämneslärare och studiehandledare på modersmål med fokus på samverkan samt ansvar och roller. Den tredje delen riktar sig till studiehandledare på modersmål med fokus på rollen som studiehandledare i den svenska skolkontexten.

Språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning för nyanlända elever den första tiden

Under 2020 färdigställdes denna modul då material som rör ämnena biologi, fysik, kemi och teknik publicerades³⁷. Materialet berör till exempel hur man som ämneslärare kan förhålla sig till och praktiskt genomföra bedömningssituationer när eleverna är nybörjare i svenska språket³⁸.

Målgrupp är ämneslärare i grundskolans åk 7–9 och gymnasieskolans introduktionsprogram. Syftet med modulen är att ge ämneslärare verktyg för att planera och genomföra undervisning för nyanlända elever som har en tidigare skolbakgrund och är läs- och skrivkunniga på sitt modersmål. I modulen ges exempel på samarbetsformer med lärare i svenska som andraspråk, modersmålslärare och studiehandledare.

5.3.4 Insatser som är under framtagande

Grundläggande litteracitet för nyanlända elever i vuxenutbildningen

Under 2020 påbörjades framtagandet av en modul för lärare i den kommunala vuxenutbildningen om grundläggande litteracitet för lärare som undervisar

---

³⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-studiehandledning>

³⁶ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-studiehandledning>
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-studiehandledning-inom-komvux>

³⁷ De första delarna i denna modul publicerades på Skolverkets webbplats under 2018 och har i omgångar kompletterats med ämnesinriktade texter i flera olika skolämnen.

³⁸ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/2c-nyanlanda/Grundskola/801-sprak-och-kunskapsutvecklande-amnesundervisning-for-nyanlanda-elever-den-forsta-tiden>

nyanlända vuxna med kort eller ingen skolbakgrund. Materialet kommer att färdigställas under våren 2021.

Modulen kommer att bestå av följande fem delar:

1. Grundläggande litteracitet
2. Att knäcka koden
3. Muntlig språkundervisning
4. Att använda digitala verktyg
5. Visuella texter och arbete med bilder i undervisningen

Termer i matematikundervisningen

Under 2020 påbörjades framtagandet av stödmaterialet ”Termer i matematikundervisning” som kommer att innehålla matematiska termer och begrepp och är tänkt att vara ett stöd för studiehandledning i matematik samt matematikundervisning. Det kommer att finnas på 26 språk. Målgrupp är lärare i matematik och studiehandledare i grundskolan. Det beräknas bli klart under vårterminen 2021 och kommer då att publiceras på skolverket.se.

5.3.5 Kompletterande insatser

Barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska är målgrupp även i genomförandet av andra regeringsuppdrag eller beslut som fattats internt på myndigheten. I detta avsnitt beskrivs sådana insatser som bedöms ha betydelse för genomförandet av det uppdrag som redovisas i denna rapport.

Stöd för att ersätta Allmänna råd om utbildning för nyanlända elever

Skolverket har under 2020 fattat beslut om att upphäva de allmänna råden om utbildning för nyanlända elever. Beslutet trädde i kraft den 31 december 2020.

Skälet till beslutet är att lagstiftning och reglering ändrats och medfört att innehållet i de allmänna råden inte längre är aktuella. Vissa områden från de allmänna råden har ersatts med stödmaterial som återfinns på Skolverkets webbplats³⁹.

Att leda kollegialt lärande för modersmåls lärare och studiehandledare på modersmål

Utbildningen ”Att leda kollegialt lärande” har under 2020 särskilt erbjudit modersmåls lärare och studiehandledare på modersmål möjlighet att utbilda sig till

---

³⁹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/nyanlanda-barn-och-elevers-utbildning/organisera-mottagande-och-utbildning-av-nyanlanda-elever-i-grundskolan>

ledare för kollegialt lärande. Syftet är att utveckla förmågan att leda grupper som arbetar med Skolverkets moduler på Lärportalen⁴⁰.

Utbildningen genomförs av olika lärosäten. Målgrupp för utbildningen är förskollärare, lärare, studiehandledare på modersmål och skolledare som ska leda kollegialt lärande i alla skolformer utifrån Skolverkets kompetensutvecklingsmodell med moduler.⁴¹

Om svenska skolan

Informationsmaterialet Om svenska skolan som syftar till att ge vårdnadshavare, elever och vuxna i alla skolformer information om det svenska skolsystemet översatt till olika språk har under 2020 uppdaterats, kompletterats och översatts på nytt. Det har också flyttats till den nya webbplatsen Utbildningsguiden som är under uppbyggnad⁴².

Introduktion till skolans arbete med nyanlända elever

Den befintliga insatsen Introduktion till skolan styrning som riktar sig till nya nämndledamöter har kompletterats med en del som berör skolans arbete med nyanlända elever⁴³. Innehållet belyser huvudmannens ansvar och uppdrag enligt skollag och andra styrdokument och synliggör hur förutsättningar för huvudmannens och skolornas arbete med dessa elever kan skapas.

6. Uppföljning

I detta avsnitt sammanfattas de olika uppföljningsunderlag som Skolverket fått in eller tagit fram under 2020. Det är såväl redovisningar från huvudmän som sammanställningar av enkätsvar och resultatutveckling hos huvudmän som ingått i de riktade insatserna.

6.1 Stöd till samordnare för nyanländas lärande och till huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande.

Samordnarna för nyanländas lärande redovisar årligen till de regionala utvecklingscentrumen (RUC). I redovisningarna beskriver de vilka effekter som insatser som genomförts i deras verksamheter upplevs ha haft. RUC sammanställer sedan dessa redovisningar och lämnar dem till Skolverket.

Huvudmän inom de riktade insatserna redovisar upplevda effekter av det genomförda utvecklingsarbetet i en slutredovisning som lämnas till myndigheten i samband med att samarbetet avslutas.

---

⁴⁰ <https://larportalen.skolverket.se/#/>

⁴¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/utbildning-i-att-leda-kollegialt-larande>

⁴² <https://utbildningsguiden.skolverket.se/languages/svenska>

⁴³ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/introduktion-till-styrning-av-skolan>

De beskrivningar som görs i dessa redovisningar bygger på en kontinuerlig uppföljning där iakttagelser som kan tyda på utveckling, förändring eller förbättring har gjorts av huvudmännen själva. Skolverket väljer i detta avsnitt att dela upp avsnittet så att samordnarnas redovisningar sammanfattas i avsnitt 6.1.1 medan redovisningarna från huvudmän inom de riktade insatserna sammanfattas i avsnitt 6.1.2. De sammanställda redovisningarna från samordnarna är mer övergripande än slutredovisningarna från huvudmän inom riktade insatser. Det går därmed inte alltid att veta om de beskrivna effekterna gäller huvudmannanivån eller förskole- och skolnivån. Kategorierna som använts för att sortera identifierade behov och genomförda insatser för de olika nivåerna tidigare i denna redovisning har därför i vissa fall sammanfogats så att upplevda effekter för samtliga nivåer redovisas i samma avsnitt.

Skolverket har mer detaljerad information om vad insatser som genomförts inom de riktade insatserna upplevs ha haft för effekter vilket också avspeglas i de följande avsnitten.

6.1.1 Uppföljning av insatser genomförda hos huvudmän som utsett samordnare

Innehållet i RUC:s sammanställning av samordnarnas redovisningar sammanfattas här⁴⁴:

Styrning, ledning och organisation

Genomförda insatser bedöms i vissa fall ha lett till att roller och ansvar i skolans styrkedja är förtydligade.

Framtagande av gemensamma rutiner och riktlinjer kring till exempel mottagande av nyanlända elever, svenska som andraspråk, den individuella studieplanen eller andra dokument med betydelse för målgruppen upplevs ha bidragit till att personalens kunskaper om de nyanlända elevernas rättigheter och behov har ökat. Det upplevs också att gemensamma dokument har bidragit till att öka tydligheten i kommunikationen med elever, vårdnadshavare och pedagoger. I vissa fall har de nya rutinerna också lett till att nyanlända elever kan börja skolan snabbare.

Insatser som inneburit att organisationen och genomförandet av ämnet svenska som andraspråk har setts över bedöms i vissa fall ha bidragit till ökade kunskaper på alla nivåer i frågor som rör ämnet. Det har i sin tur lett till att kvaliteten på underlag för beslut om vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk har blivit bättre hos en del huvudmän.

---

⁴⁴ I samordnarnas redovisningar sorteras insatserna i samma områden som de Nationella skolutvecklingsprogrammen på Skolverkets webbplats men i den här rapporten sorteras de i stället i områden som anknyter till verksamhetslogiken för uppdraget på samma sätt som avsnitten om identifierade behov och genomförda insatser gjorts.

Systematiskt kvalitetsarbete, undervisningen kvalitet, och likvärdighet⁴⁵

Samordnarna beskriver att insatser som genomförts inom detta område har bidragit till att det systematiska kvalitetsarbetet har utvecklats på vissa skolor. Ett exempel på det är att betygsresultaten för såväl årskurs 6 som årskurs 9 nu anses följas upp och analyseras mer än tidigare. Likvärdigheten i uppföljning och analyser bedöms också i vissa fall ha ökat.

I beskrivningarna framgår även att insatser som berört undervisningens kvalitet och tillgänglighet genom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt bedöms ha lett till att fler lärare nu inkluderar arbetssättet i sin dagliga undervisning. I vissa fall uppges att ett kontinuerligt kollegialt lärande kring språk- och kunskapsutvecklande förhållningssätt och undervisningsmetoder som kan användas för att öka tillgängligheten i undervisningen nu pågår. Det finns ännu inga redovisningar som pekar på att insatserna har haft någon mätbar effekt på elevernas betygsresultat.

Insatser för att förbättra undervisningens kvalitet med stöd av digitala verktyg anses ha bidragit till att användande av sådana verktyg som syftar till att ge språkligt stöd, både för nyanlända och övriga elever har ökat men det finns inga uppgifter om det i sin tur har påverkat elevernas lärande.

I samordnarnas beskrivningar framstår det som att insatser som genomförts med syfte att utveckla och förbättra kvaliteten på och tillgången till studiehandledning och modersmålsundervisning är de som upplevs ha haft störst effekt av alla genomförda insatser. Exempel på effekter som dessa insatser anses ha bidragit med är att samarbetet mellan ämneslärare och studiehandledare har ökat och förbättrats. Vissa av samordnarna uppger också att kunskaperna om hur studiehandledning kan bidra till elevernas lärande har utvecklats. Det finns också beskrivningar om att tillgången till studiehandledning förbättrats och att vissa elever tack vare detta nu har nått godkänt i fler skolämnen. Insatser inom detta område anges i vissa fall även ha bidragit till att fler elever blivit behöriga till gymnasieskolan och till vidare studier.

Andra effekter som beskrivs är att elevers deltagande i och kvaliteten på modersmålsundervisningen har ökat och att undervisningen nu upplevs som mer varierad. Det finns också samordnare som beskriver att genomförda insatser som innehållit digitala inslag så som till exempel fjärr- och distansundervisning har bidragit till att modersmålsundervisningen har kunnat hålla i gång trots Coronapandemin.

---

⁴⁵ Rubriken sammanfogar tidigare avsnitt med rubrikerna ”Systematiskt kvalitetsarbete och likvärdighet” respektive ”Undervisningens kvalitet och likvärdighet”.

Insatser som berört bedömning och betyg uppges ha lett till ökade kunskaper om pedagogisk planering, betyg och bedömning samt till förbättrat kollegiala samarbete kring betygs- och bedömningsfrågor. De som tagit del av utbildningar som rört bedömningsstödet Bygga svenska uppges att deras kunskaper om och användning av detta material har ökat.

Attityder, bemötande och värderingar

Samordnare beskriver att insatser som genomförts inom detta område i vissa fall har bidragit till att medvetenheten om allas ansvar för att genomföra värdegrundsuppdraget har ökat. Detta bedöms i sin tur ha bidragit till ökad förståelse även för allas ansvar att stötta elevernas parallella språk- och kunskapsutveckling i alla ämnen.

Elevhälsans arbete

Insatser som genomförts inom detta område upplevs ha bidragit till ökade kunskaper om nyanlända elevers hälsa. Samordnare i kommuner som tagit del av TMO-utbildningen bedömer att den har bidragit till ökad medvetenhet och förbättrade kunskaper hur man kan arbeta för att stötta och bemöta elever som upplevt trauma.

Någon samordnare beskriver också att insatser inom detta område lett till att det nu finns handledare för Specialpedagogik för lärande på alla enheter.

6.1.2 Uppföljning av insatser genomförda av huvudmän inom de riktade insatserna

Totalt 25 slutredovisningar har lämnats till myndigheten under 2020⁴⁶. I slutredovisningarna beskriver huvudmännen vilka insatser som genomförts samt vilka effekter huvudmannen upplever att de haft på verksamheten.

Huvudmannen beskriver också vilka avvikelser som finns i förhållande till det planerade genomförandet samt i förhållande till de önskade effekterna⁴⁷. Dessa anges ofta bero på att nyckelpersoner slutat sin anställning, att det varit svårt att hitta vikarier i den utsträckning som hade behövts eller att tidplanen för genomförandet behövt justeras. Avvikelser i förhållande till önskvärda effekter beskrivs däremot mer sällan.

Effekter av Coronapandemin syns inte i så stor utsträckning i de slutredovisningar som lämnats till myndigheten under 2020. Detta kan bero på att de insatser som beskrivs huvudsakligen genomfördes innan pandemin breddade ut sig.

---

⁴⁶ Huvudmän som redovisat under 2020 kommer huvudsakligen från urval 5 och 6. En huvudman som ingick i det tredje urvalet och fem huvudmän från urval 4 har också redovisat under 2020.

⁴⁷ Huvudmännen som slutredovisat under 2020 kommer från urval 3, 4, 5 och 6. De insatser som tidigare i rapporten presenterats som befintliga eller genomförda är hämtade från huvudmän i urval 6, 7, 8 och 9. Det innebär att slutredovisningarna huvudsakligen beskriver upplevda effekter av insatser genomförda under 2018/19 och som beskrivits i tidigare regeringsredovisningar.

I avsnitten nedan sammanfattas de bilder av upplevda effekter på olika nivåer i huvudmännens organisation som framträder i de slutredovisningar som huvudmännen lämnat till Skolverket under 2020.

I beskrivningen av samtliga utvecklingsområden framkommer att det anses som en generell framgångsfaktor att rektor är delaktig i genomförandet av insatserna och förstår vilka förutsättningar som krävs för att insatserna ska kunna få långsiktiga effekter på verksamheternas kvalitet.

Styrning, ledning och organisation

I slutredovisningarna beskrivs att insatser som genomförts på **huvudmannanivå** inom detta område sammanfattningsvis bedöms ha bidragit till att roller och ansvar i organisationen samt delegeringen av ansvar har förbättrats och förtydligats. Det förekommer flera beskrivningar av att samarbetet i styrkedjan anses ha förtydligats och förbättrats vilket ibland även involverar förbättrad dialog med den politiska nämnden vars förståelse för det utvecklingsarbete som pågår också bedöms ha förbättrats. I vissa fall bedöms också att arbetet lett till tydligare rutiner och bättre central organisation för till exempel studiehandledning och mottagande av nyanlända elever.

På **förskole- och skolnivå** bedöms genomförda insatser till exempel ha tydliggjort vilka rutiner som gäller när det till exempel handlar om mottagande och bedömning av nyanlända elevers kunskaper.

Systematiskt kvalitetsarbete och likvärdighet

Insatser inom detta område har genomförts på **huvudmannanivå**. Insatserna bedöms ofta ha bidragit till att resultatutvecklingen för de nyanlända eleverna nu följs upp, dokumenteras och analyseras mer systematiskt än tidigare.

Det finns också huvudmän som beskriver att genomförda insatser lett till ökat gemensamt ansvarstagande samt ökad samsyn kring och förståelse för de behov och förutsättningar som barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska kan ha liksom vilka förutsättningar lärare i olika skolformer kan behöva för att undervisningen ska bli av hög och likvärdig kvalitet.

Undervisningen kvalitet och likvärdighet

Insatser inom detta område har genomförts på **förskole- och skolnivå**. Insatserna kan ha berört många olika frågor men gemensamt för alla är att en eller flera insatser berört språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Exempel på vad insatser inom detta område generellt uppges ha bidragit till är att undervisningen nu tydligare vilar på vetenskaplig grund.

Insatser som rör språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA) genomförs ofta för **flera eller alla skolformer** parallellt. Hos 19 av de 25 huvudmän som slutredovisat under 2020 har insatsen inneburit att utsedda handledare⁴⁸ först har

---

⁴⁸ Ofta benämnda som SKUA-utvecklare.

fått utbildning för att därefter själva leda sina kollegor i ett kollegialt lärande kring språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Flera av dessa huvudmän upplever att detta kan ha bidragit till en förbättrad utvecklingsorganisation där roller och ansvar är tydligare än tidigare.

I **förskolan** upplever vissa huvudmän att insatser inom området till exempel har bidragit till att barnens olika språk nu bedöms vara mer synliga i vardagen samt att personalen nu mer medvetet anses arbeta för att stärka barnens alla språk och språkliga uttrycksformer. Det finns också konkreta beskrivningar av att barnens ordförråd upplevs öka och att deras språkförståelse förbättras. Insatserna beskrivs också ha bidragit till att användning av digitala verktyg som stödjer barnens modersmålsutveckling har ökat och gjort att tillgängligheten till modersmålet under vistelsen på förskolan har förbättrats.

För **grundskolans och gymnasieskolans**⁴⁹ del uppges att insatserna till exempel bedöms ha bidragit till att lärares undervisningskicklighet har ökat. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt uppges nu i vissa fall användas som en naturlig del av undervisningen där eleverna upplevs vara mer språkligt aktiva i undervisningen och kommunicerar mer med kamrater och lärare. Tillfrågade elever uppger också att undervisningen har blivit mer tillgänglig.

Andra effekter som beskrivs i några slutredovisningar är till exempel att yrkesspråket på gymnasieskolans yrkesprogram ibland tas upp på ett mer systematiskt sätt i undervisningen. Detta anses i sin tur ha lett till att eleverna i vissa fall har lättare att kommunicera när de är ute på praktik och att det blir färre missförstånd.

Inom **vuxenutbildningen** upplever vissa huvudmän att insatserna till exempel har lett till ökad samsyn kring undervisningens innehåll. Tillfrågade elever uppges ha uppmärksammat att likvärdigheten mellan olika ämnen och kurser har ökat.

De utmaningar som beskrivs kopplade till detta område för samtliga skolformer rör till exempel sårbarheten som uppstår när en utsedd handledare avslutar sin tjänst samt att det på vissa håll har varit svårt att engagera lärare i alla ämnen i utbildningen. Om arbetet ska fungera långsiktigt menar vissa huvudmän att det krävs en utvecklingsorganisation där förskollärare och lärare möts i kollegiala samtal under handledares ledning. Sammanfattningsvis kan det, enligt några huvudmäns beskrivning innebära att insatser som ska bygga på kollegial handledning behöver en stabil och över tid varaktig organisation med avsatt tid för det kollegiala lärandet och särskilt avsatt tid för handledaren att förbereda och följa upp genomförda samtal.

Inom området undervisningens kvalitet och likvärdighet har också en rad insatser som rör studiehandledning och modersmålsundervisning genomförts i **grund- och gymnasieskolan** samt inom **vuxenutbildningen**. Sådana insatser bedöms ha

---

⁴⁹ Grundskolan och gymnasieskolan är inkluderad i dessa redovisningar.

bidragit till effekter som att studiehandledarnas roll och uppdrag har förtydligats och att samarbetet mellan studiehandledare och ämneslärare har förbättrats. Tillfrågade elever har angett att de anser att de får stort stöd av studiehandledarna.

Även insatser som rör kartläggning, bedömning och betyg genomförts. För **grundskolans** del menar vissa huvudmän att sådana insatser bidragit till att förståelse för kartläggningens betydelse har förbättrats liksom kunskaperna i att genomföra kartläggning. Det kollegiala lärandet har i vissa fall också utvecklats genom arbetet med kartläggningsmaterialet och Bygga svenska.

På **gymnasieskolan** anser huvudmännen att insatserna har bidragit till att vissa elever har fått ökad förståelse för hur den förväntade progressionen i deras språkutveckling kan se ut och de antas därmed ha fått förbättrade förutsättningar att själva påverka sin fortsatta utveckling.

Inom **vuxenutbildningen** anser man dessutom att insatser om Bygga svenska-materialet i vissa fall har bidragit till att samsynen kring bedömningsfrågor har förbättrats. Upplevelsen hos vissa huvudmän är också att eleverna är mer nöjda med bedömningarna och att de klagar mindre på sina testresultat.

En huvudman beskriver att förutsättningarna för att ge de nyanlända eleverna en optimal undervisning har minskat trots insatser inom detta område. Önskade mål och effekter kring enhetlighet och systematik i bedömningen har för denna huvudman inte uppnåtts. Denna huvudman anger också att de nästan helt saknar utbildade lärare i svenska som andraspråk.

Attityder, bemötande och värderingar

En del huvudmän beskriver att insatser som genomförs för **flera eller alla skolformer** inom detta område till exempel upplevs ha bidragit till att det gemensamma ansvarstagandet för alla elever har förbättrats. I vissa slutredovisningar beskrivs också att ledarskapet har utvecklats och förbättrats när rektors medvetenhet om dessa frågars betydelse har ökat. I vissa slutredovisningar uppges också att medvetenheten om betydelsen av att anlägga interkulturella och normkritiska perspektiv på verksamheterna har ökat.

Hos några huvudmän har barnrättsperspektivet varit i fokus för insatserna och det finns beskrivningar av hur man efter genomförd insats sett över sin verksamhet och infört fler forum där barnen får uttrycka sina åsikter och ha delaktighet över verksamheten.

I **grundskolan** uppger en del huvudmän att insatser inom området till exempel har bidragit till att rutinerna kring hantering av kränkande behandling har förtydligats och förbättrats vilket i något fall också verkar ha bidragit till att det har blivit något färre anmälningssärenden.

En huvudman beskriver att arbetet med insatser inom detta område har lett till att problem med rasism har kommit till ytan, vilket man inte hade förutsett. När man då adresserade den frågan beskriver man också att man tycker sig se att medvetenheten om rasism har ökat hos personalen. I ett annat fall har insikten om

betydelsen av att uppmuntra flerspråkighet lett till att elever på elevens valtid erbjuds undervisning i arabiska.

Rastverksamheten uppges också i vissa fall ha utvecklats för att vara mer tillgänglig och inkluderande för alla elever. I vissa slutredovisningar anges även att elevhälsans arbete har blivit mer likvärdigt när kunskaperna om interkulturella och normkritiska perspektiv har ökat.

I **gymnasieskolan** och **vuxenutbildningen** bedöms insatser inom området i vissa fall ha bidragit till att medvetenheten och motivationen hos eleverna har ökat där eleverna själva uppges att de känner sig mer lyssnade på efter genomförda insatser. Integrationen mellan språkinstruktionen och de nationella programmen uppges också ha förbättrats hos vissa huvudmän liksom samverkan mellan gymnasieskolan, vuxenutbildningen och andra aktörer.

Samverkan mellan olika personalkategorier, andra aktörer samt med vårdnadshavare

Insatser som rör samverkan med vårdnadshavare har genomförts i **förskola** och **grundskola**. I slutredovisningarna uppges vissa huvudmän att sådana insatser upplevs ha bidragit till att kommunikationen med vårdnadshavare blivit tydligare och mer medveten. En huvudman beskriver till exempel att en satsning på att ringa upp föräldrar och informera om föräldramöte i kombination med ett erbjudande om barnpassning under mötet ledde till 100 % närvaro på mötet.

Insatser som rör samverkan mellan olika personalkategorier med syfte att förbättra övergångar mellan olika skolformer och verksamheter har främst rört övergångar mellan **grundskola** och **gymnasieskola** samt övergångar mellan olika program inom gymnasieskolan. Någon huvudman har också genomfört insatser kring övergångar mellan gymnasieskolan och **vuxenutbildningen**.

I slutredovisningarna beskrivs att sådana insatser upplevs ha bidragit till att rutiner och arbetssätt kring övergångar förtydligats och förbättrats och att övergångarna nu fungerar bättre än tidigare. Samarbetet mellan olika skolenheter samt mellan skolan och andra aktörer har förbättrats. Det har också i vissa fall blivit lättare att få tag i praktikplatser för elever som av detta uppges ha fått ökad motivation till sina studier och i vissa fall har även närvaron förbättrats.

I några fall beskrivs att insatserna har lett till att studieplanerna blivit tydligare och att kommunikationen mellan vägledare, lärare och elev kring vilka skillnader olika val kan innebära på längre sikt har förbättrats.

I några fall har fler elever läst yrkespaket på gymnasieskolan för att sedan gå över till vuxenutbildningen och läsa yrkesintroduktion.

En huvudman som anställt en särskild etableringscoach menar att det har underlättat elevernas kontakter med arbetsgivare. Det anses ha minskat konflikter och bidragit till snabbare och enklare lösningar på problem som uppstått. Praktikplatser uppges också att de ser att etableringscoachen medfört att kvaliteten

på praktiken blivit bättre, att eleverna genom detta också använt sitt svenska språk mer och därmed också utvecklat det bättre än tidigare.

Elevhälsans arbete

Många huvudmän har genomfört den så kallade TMO-utbildningen i samarbete med Skolverket och Rädda Barnen. Utbildningen ges i en mer omfattande version som pågår under flera dagar för all personal på en skola samt i mindre omfattande versioner för mer avgränsade målgrupper⁵⁰.

När insatsen genomförts för **flera eller alla skolformer** parallellt beskrivs den ha bidragit till ökad samsyn kring hur man kan skapa en trygg skolmiljö. Enkäter som genomförts hos vissa huvudmän pekar också på att trivsel och närvaro anses ha förbättrats vilket ses som ett tecken på att den upplevda tryggheten kan ha förbättrats.

I slutredovisningarna finns beskrivningar som pekar på att utbildningen kan ha gett effekter på verksamheten i form av förändrat förhållningssätt och ökad samsyn i frågor som till exempel rör personalens bemötande av eleverna.

Utbildningen bidrar med strategier som syftar till att utveckla lärares kompetens att hantera elever med utåtagerande beteende och i vissa slutredovisningar beskrivs hur dessa strategier medvetet har använts i mötet med eleverna vilket i något fall anses ha bidragit till att trycket på utredningar av neuropsykiatriska diagnoser har minskat.

På **gymnasieskolan** uppges TMO-insatsen ha bidragit till att samsynen kring hur konflikter och kränkande behandling ska hanteras har förbättrats hos några huvudmän. Närvaron uppges också i vissa fall ha blivit märkbart förbättrad efter insatsen. Det finns också beskrivningar som pekar på att samarbetet mellan olika yrkeskategorier inom gymnasieskolan har förbättrats genom utbildningen.

En huvudman beskriver dock att antalet kränkingsanmälningar har ökat efter TMO-insatsen. Huvudmannen menar att orsaken till detta är att rutiner för hur ärenden ska dokumenteras har förbättrats samt att det gemensamma arbetet för att motverka kränkningar har utvecklats så att personalen nu är mer uppmärksam på olika händelser som kan betraktas som kränkande.

Inom **vuxenutbildningen** uppges i vissa fall att utbildningen gett ökade kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck och att diskussionen kring sådana frågor fördjupats i personalgruppen.

Förutom TMO-utbildningen har vissa huvudmän också genomfört andra insatser inom området i olika skolformer. Det kan till exempel vara utbildningsinsatser för elevhälsans personal, arbete med interna rutiner och planer samt andra typer av

---

⁵⁰ Insatsen vänder sig i sin mest utbyggda form till samtlig personal. Här sorters den under kategorin Elevhälsans arbete utifrån utbildningens syfte att bidra till förebyggande arbete kring trygghet och välmående.

interna utvecklingsinsatser kring elevhälsoarbetets organisation. Sådana insatser uppges i huvudmännens slutredovisningar ha bidragit till att organisation för elevhälsoarbetet blivit tydligare, att närvaron ökat samt att samsyn och samarbete mellan olika yrkesroller och verksamheter förbättrats.

En insats som redovisats för första gången är en utbildning i arbetsmodellen PAX⁵¹. Huvudmannen anger att den insatsen verkar ha lett till snabba effekter på undervisningen i form av lugnare miljö och bättre arbetsro. Ljudnivån uppges ha förbättrats och samarbetet mellan lärare och elevhälsopersonal uppges ha förbättrats.

De risker som anges, framför allt när det gäller TMO-utbildningen är att upplägget med de så kallade TMO-ambassadörerna (som i grunden anses bra) är att det är sårbart om utsedda ambassadörerna slutar eller avsäger sig uppdraget.

6.3 Resultat av enkät till huvudmän som avslutat samarbetet inom de riktade insatserna

Skolverket skickade hösten 2020 ut en enkät till representanter för de 60 huvudmän som deltog i de riktade insatserna för nyanländas lärande mellan åren 2016 och 2019. Dessa huvudmän ingick i urval 1–5. Datainsamlingen genomfördes inom ramen för en pågående utvärdering. 50 av de 60 huvudmännen svarade på enkäten. Nedan presenteras några resultat från enkäten.

Huvudmannarepresentanterna fick bland annat svara på i vilken utsträckning de instämmer med olika påståenden gällande de riktade insatsernas bidrag till förbättringar inom deras organisation. Nästan nio av tio (86 procent) instämde i påståendet att de riktade insatserna har stärkt organisationens förmåga att analysera och bedöma hur arbetet med mottagande av nyanlända elever fungerar. En lägre andel (74 procent) instämde med att de riktade insatserna har stärkt organisationens förmåga att analysera och bedöma hur den fortsatta utbildningen för nyanlända elever fungerar, efter mottagandet. När det gäller denna fråga var det också en stor andel som inte hade någon uppfattning (20 procent). Samtidigt instämde 85 procent av de som svarade med att deras organisation har fått ökad kunskap om vad de behöver göra för att öka kvaliteten på undervisningen för nyanlända elever och barn och elever med ett annat modersmål än svenska.

I enkäten ställde vi också frågor om huvudmannens utvecklingsarbete idag. Nästan tre av fyra (72 procent) av de som svarade uppgav att huvudmannen har pågående utvecklingsinsatser för att stärka utbildningens kvalitet för elever som är nyanlända eller har ett annat modersmål än svenska, vid tiden för datainsamlingen. De vanligaste pågående insatserna bland de som uppgav att de har pågående

---

⁵¹ PAX i skolan bygger på en internationellt beforskad modell framtagna för att skapa studiero och trygghet i klassrummet. Modellen bygger på att systematiskt introducera olika verktyg som leder till ökat elevinflytande och praktiskt värdegrundsarbete. PAX i skolan är en uppsättning verktyg som syftar till att skapa ett klassrum präglad av lugn, trygghet, glädje och studiero. (<http://paxiskolan.se/om-pax/>)

utvecklingsinsatser handlar om att stärka processer och rutiner (83 procent), följt av kompetensutvecklingsinsatser (67 procent). Insatser för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå respektive skolenhetsnivå är ungefär lika vanliga (64 respektive 61 procent).

6.4 Uppföljning av indikatorer

Sedan 2018 följer Skolverket upp genomförandet av det riktade insatserna inom Nyanländas lärande med hjälp av indikatorer⁵². Uppföljningen omfattar de huvudmän som vid tiden för uppföljningen avslutat samverkan med Skolverket och genomförs genom en enkät till deltagare i de lokala teamen som löpande varit aktiva i arbetet. 2020 års uppföljning omfattade 16 huvudmän. Samtliga hade avslutat sitt deltagande någon gång mellan november 2019 och oktober 2020. Svarsfrekvensen var 54 procent, men samtliga 16 huvudmän finns representerade bland de respondenter som besvarat enkäten.

Indikatorernas värde anges i procent och Skolverket bedömer indikatorernas utfall utifrån en skala där ett tillfredsställande resultat ligger inom intervallet 61–80. Resultat över 80 bedöms som ett gott resultat. Ett utfall under 60 bedöms som icke tillfredsställande. Andelen som enligt enkäten upplever att stödet inom de riktade insatserna inom Nyanländas lärande bidragit till ökad kunskap uppgår till en god nivå (indikatorvärde 90), medan andelen som upplever att insatsen ökat verksamhetens förmåga att utvecklas uppgår till en tillfredsställande nivå (indikatorvärde 76).

6.5 Statistikuppföljning av kommunala huvudmän som avslutat samverkan inom de riktade insatserna

Huvudmän som deltagit i de riktade insatserna och som avslutat samverkan med Skolverket omfattas av en statistikuppföljning. Uppföljningen, som omfattar grundskoleenheter vars kommunala huvudmän deltagit i de riktade insatserna och som ingick i urval 1–3⁵³ (benämns fortsättningsvis som kommuner som deltagit i de riktade insatserna), redovisades våren 2021.⁵⁴

Syftet med uppföljningen är att ge en bild av hur elevers kunskapsresultat, på grundskoleenheterna vars kommuner deltagit i de riktade insatserna, utvecklats under och efter deltagandet. Uppföljningen belyser även vilka förändringar som har skett i elevsammansättningen på dessa grundskoleenheter. I uppföljningen följs grundskoleenheternas elevgrupper över tid, men det är inte samma elever som följs utan skolenhetens elevgrupper respektive år. Uppföljningen visar hur

---

⁵² Uppföljningen har justerats under 2019 vilket innebär att jämförande värden för 2018 saknas.

⁵³ Det första urvalet av huvudmän för deltagande i de riktade insatserna genomfördes i mars 2016. Det andra och tredje urvalet genomfördes i juni och i december 2016. Under de första åren ingick inte gymnasieskolan i regeringsuppdraget och därför har resultaten för den skolformen inte följts upp denna gång. Från och med 2021 kommer resultatuppföljningen även omfatta gymnasieskolan.

⁵⁴ Skolverket (2021), Statistikuppföljning av kommunala huvudmän som deltagit i riktade insatser för nyanländas lärande Dnr 2020:1818.

kunskapsresultaten har förändrats under uppföljningsperioden, men det går inte att säga att det är just de riktade insatserna som lett till förändringar i kunskapsresultat.

Statistikuppföljningen omfattar perioden från läsåret 2015/16 till och med 2019/20. Uppgifter för läsåret 2015/16 används som jämförelse för att visa hur elevsammansättningen och kunskapsresultaten såg ut på de aktuella grundskolenheterna innan deltagandet. En jämförelse görs dessutom mellan grundskolenheterna vars kommuner deltagit i de riktade insatserna och den genomsnittliga utvecklingen för samtliga kommunala grundskolenheter i riket.

6.5.1 Beskrivning av de kommuner som ingår i statistikuppföljningen

Statistikuppföljningen omfattar 44 kommuner och hos dessa kommuner fanns det sammanlagt i medeltal 274 grundskolenheter. Statistikuppföljningen visar att varje läsår, under de fem läsår som ingår i uppföljningen, är det omkring 40 000 elever som gått på de skolenheter vars kommuner deltagit i de riktade insatserna. Antalet elever i kommunerna skiljer sig mycket åt. Kommunerna med lägst antal elever har omkring 200 elever och den kommun med högst antal elever har omkring 2 600 elever.

På skolenheterna i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna är andelen pojkar något högre än andelen flickor, i likhet med riket. I medeltal har omkring 23 procent av eleverna utländsk eller okänd bakgrund. Motsvarande andel i riket är omkring 24 procent. Andel nyinvandrade elever ökar under uppföljningsperiodens första fyra läsår och läsåret 2018/19 är andelen nyinvandrade nästan 13 procent. Läsåret 2019/20 minskar andelen till nästan 10 procent. Motsvarande andelar i riket är drygt 7 och drygt 6 procent. Andelen elever som läser svenska som andra språk är i medeltal omkring 14 procent i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna jämfört med omkring 12 procent i riket.

6.5.2 Uppgång av kunskapsresultat för vissa elevgrupper i årskurs 6

Andel elever i årskurs 6 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen minskar under uppföljningsperioden som helhet, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket. Mellan läsåren 2018/19 och 2019/20 syns dock en marginell uppgång i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna.

Flickor, elever med svensk bakgrund och elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning uppnår kunskapskraven i större utsträckning än pojkar, elever med utländsk bakgrund⁵⁵ och elever vars föräldrar har förgymnasial eller gymnasial utbildning. För elever med utländsk bakgrund syns en förbättring mellan läsåren 2018/19 och 2019/20, en förbättring som är mer tydlig i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna än i riket. Eleverna med utländsk bakgrund kan delas in efter en mer detaljerad kategorisering och då framgår det att det är

---

⁵⁵ I kategorin utländsk bakgrund ingår även elever med okänd bakgrund.

nyinvandrade elever⁵⁶ och elever som invandrat före årskurs 3 som står för ökningen i andel elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen det senaste läsåret. För elever med utländsk bakgrund är det bland eleverna vars föräldrar har förgymnasial eller gymnasial utbildning som andelen ökar det senaste läsåret, en ökning som inte återspeglas i riket.

6.5.3 Behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram ökar under uppföljningsperioden som helhet

Andel elever i årskurs 9 som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram ökar under uppföljningsperioden som helhet, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket.

Ökningen av andelen behöriga, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket, är tydligast för pojkar och för elever med utländsk bakgrund. Jämfört med läsåret 2015/16 har andelen behöriga i dessa elevgrupper ökat mer i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna än i riket. Om gruppen elever med utländsk bakgrund delas in efter en mer detaljerad kategorisering framgår att det är elever som är nyinvandrade som står för ökningen, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket.

6.5.4 Det genomsnittliga meritvärdet ökar under uppföljningsperioden som helhet

För kommunerna som deltagit i de riktade insatserna ökar det genomsnittliga meritvärdet i början av uppföljningsperioden för att därefter minska marginellt. I riket syns ett omvänt mönster då det genomsnittliga meritvärdet minskar i början av uppföljningsperioden för att sedan öka.

För pojkar, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket, ökar det genomsnittliga meritvärdet under uppföljningsperioden, men ökningen i genomsnittligt meritvärde är större i riket. För elever med utländsk bakgrund ökar det genomsnittliga meritvärdet under uppföljningsperioden, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket. Jämfört med läsåret 2015/16 har det genomsnittliga meritvärdet bland eleverna med utländsk bakgrund ökat mer i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna än i riket. Om gruppen elever med utländsk bakgrund delas in efter en mer detaljerad kategorisering framgår det att det är elever som är nyinvandrade som står för ökningen, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket.

6.6 Uppföljning av genomförda lärosätesskurser

Här redovisas uppföljningen av två lärosätesskurser som erbjudits inom ramen för detta uppdrag. Andra utbildningsinsatser som nämnts tidigare i redovisningen har i nuläget inte följts upp.

---

⁵⁶ Här ingår elever med okänd bakgrund.

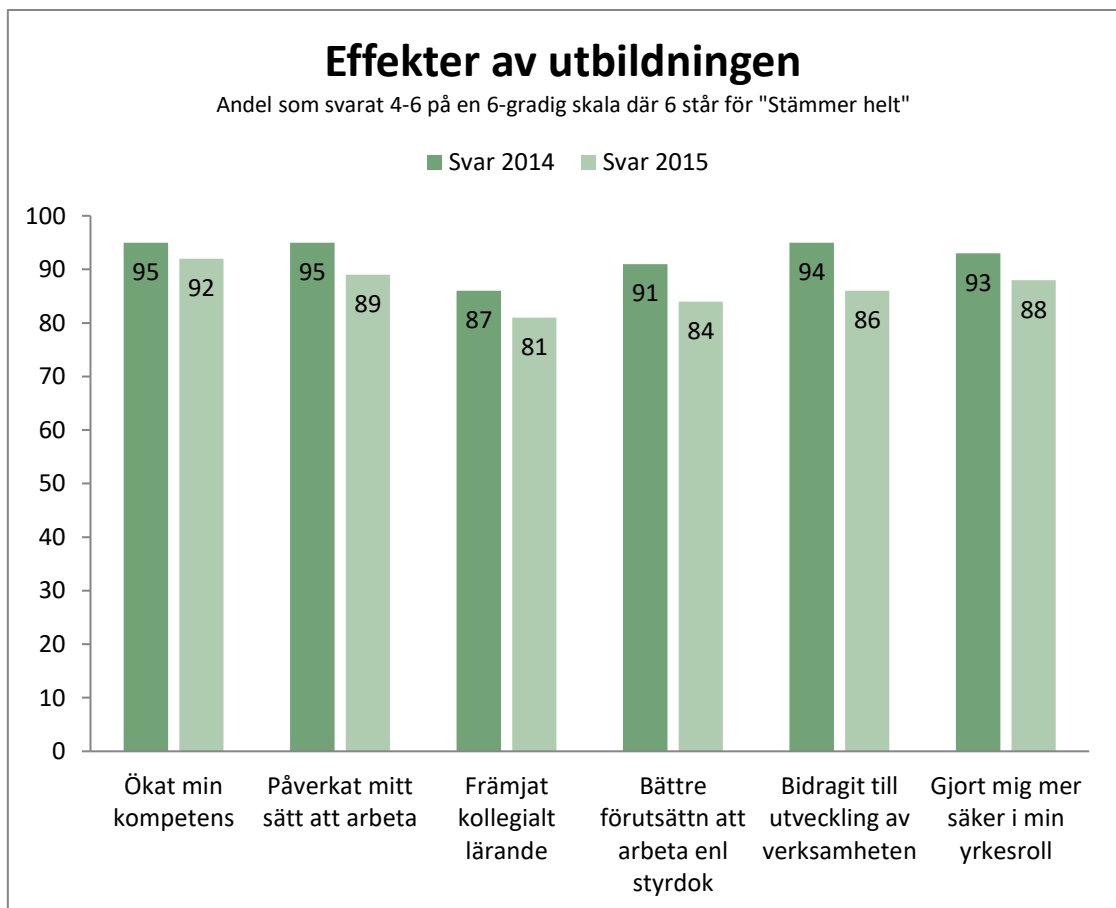
6.6.1 Utbildningar för förskolans personal

I avsnitt 5.3.1 beskrivs lärosätesutbildningen *Interkulturalitet och flerspråkighet i förskolan* som Skolverket erbjuder via myndighetens webbplats. Utbildningen är en av flera utbildningar som erbjuds personal i förskolan men den enda som särskilt berör förskolans undervisning av barn med annat modersmål än svenska. Dessa utbildningar är inte utvärderade men har följts upp genom enkäter till deltagarna.

Svaren på enkäterna visar den generella bilden av alla utbildningar är att de kan bidra till positiva effekter på verksamhetens kvalitet.

Kursen *Interkulturalitet och flerspråkighet i förskolan* har något lägre resultat än de övriga. Kommentarererna kring denna kurs visar också att många tyckte att det var svårt att klara av att studera och arbeta samtidigt.

Kursen *Interkulturalitet och flerspråkighet i förskolan* har dessutom lägst andel deltagare från fristående förskolor. Skälet till detta är troligtvis att fristående förskolor inte har lika stor andel barn med annat modersmål som de kommunala förskolorna.

6.6.2 Uppföljning av lärosätesutbildning om Bygga svenska

I den pågående pilotutbildningen har de genomförda träffarna kontinuerligt följts upp av lärosätena. Deltagarna har då beskrivit att de upplever att kursen ger dem

möjlighet att utveckla sin förmåga att samarbeta med kollegor i frågor som rör bedömning samt att de förbättrat sin bedömarkompetens. De anser också att deras kunskaper om hur materialet Bygga svenska kan användas som verktyg för bedömning av andraspråksutveckling, stöttning och planering av språk- och kunskapsutvecklande undervisning har förbättrats.

En risk som framkommer i uppföljningen är att lärare menar att det saknas förutsättningar att arbeta med till exempel sambedömning då skolornas utvecklingsorganisationer inte är anpassade för detta ändamål.

6.7 Uppföljning av moduler och annat webbpublicerat stödmaterial

Moduler och stödmaterial publiceras på webben och är tillgängliga för alla som vill. Skolverket har ingen insyn i hur målgrupperna väljer att arbeta med sådana insatser och därmed går det heller inte att följa upp vilka effekter sådana insatser får på verksamheterna. Sidvisningsstatistik kan ge indikationer på hur känd en insats är hos målgrupperna och här ser Skolverket till exempel följande:

- modulen **Språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning för nyanlända elever den första tiden** sedan start har haft 12 426 unika sidvisningar, vilket är relativt goda siffror för en modul som inte ingår i en statsbidragsberättigad insats.
- **Stödmaterial för studiehandledning på modersmål** har under knappt ett års tid haft sammanlagt 13 438 unika sidvisningar vilket också bedöms som goda siffror.

Siffrorna säger dock ingenting om vad de som besökt sidan har använt materialet till eller hur det kan ha påverkat verksamheternas kvalitet. Övrigt stödmaterial som beskrivits i rapporten har ännu inte följts upp.

7. Analys och slutsatser

I detta avsnitt görs en analys av hur Skolverkets genomförande av regeringsuppdraget kan förstås i förhållande till regeringsuppdragets syfte och mål. Uppdelningen i detta avsnitt innebär att avsnitt 7.1 utgår från ett huvudmannaperspektiv medan avsnitt 7.2 i stället utgår från ett skol- och undervisningsperspektiv.

Som utgångspunkt i analysen används de uppföljningsunderlag som sammanfattats i avsnitt 6, det vill säga redovisningar från huvudmän som Skolverket samarbetar med, resultat av genomförda enkäter, uppföljning av resultatutveckling samt uppföljning av generella insatser.

Enkätundersökningarna och resultatuppföljningen rör endast de riktade insatserna. Sammanfattningar av huvudmännens redovisningar rör såväl samordnare för nyanländas lärande som riktade insatser. Skolverket understryker att dessa redovisningar är huvudmännens egna beskrivningar av upplevda effekter av genomförda utvecklingsinsatser och inte utvärderingsresultat.

7.1 Analys av redovisade resultat och upplevda effekter i förhållande till uppdragets syfte att bidra till att stärka huvudmannens förmåga att erbjuda barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål en utbildning av hög och likvärdig kvalitet

En jämförelse mellan syftet med de insatser som genomförts på huvudmannanivå och de goda förutsättningar⁵⁷ som behöver finnas på för att verksamheten ska ha förutsättningar att erbjuda en utbildning av hög och likvärdig kvalitet synliggör att såväl Skolverkets erbjudande om stöd som huvudmännens egna val av insatser har varit relevanta. De bedömningar huvudmännen gör i sina slutredovisningar pekar på att de upplever att insatserna också bidragit till att utveckla verksamheten i önskvärd riktning.

Även om de flesta huvudmän bedömer att insatserna bidragit till att de tagit steg i riktning mot förbättrade förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat och mot en utbildning av hög och likvärdig kvalitet går det inte att säga att de problem som identifierats i nulägesanalyserna nu är lösta. Alla huvudmän anger i sina redovisningar vad de behöver fortsätta arbeta med för att vidmakthålla den positiva utveckling som de bedömer har ägt rum. Det synliggör att de är väl medvetna om att skolutvecklingsarbete behöver vara en ständigt pågående process mot uppsatta mål.

Det finns dock områden som Skolverket bedömer som viktiga men som ändå prioriteras för utvecklingsinsatser i lägre grad. Ett exempel på detta är att få huvudmän genomför insatser som syftar till att skapa ett mer likvärdigt resursfördelningssystem. Det skulle kunna bero på att det inte framkommit behov som rör sådana områden men mer troligt är att sådana behov inte setts som mest prioriterade. Skolverket arbetar för att fördjupa dialogen med huvudmännen i dessa frågor för att säkerställa att de utvecklingsinsatser som ska genomföras också är de som har potential att bidra till förändring och förbättring i sådana centrala områden.

Den enkätstudie som genomförts under 2020 liksom uppföljningen av indikatorer för uppdragets genomförande har riktats mot huvudmän som avslutat samarbetet inom de riktade insatserna. De som har svarat på dessa enkäter är därmed inte samma huvudmän som de som redovisat samarbetet under 2020. Enkätstudien visar att det stora flertalet⁵⁸ av dem som svarat bedömer att deltagande i de riktade insatserna har stärkt organisationens förmåga att analysera och bedöma hur arbetet med mottagande av nyanlända elever fungerar. En relativt stor andel⁵⁹ av dem som svarat anser också att de riktade insatserna har stärkt organisationens förmåga att analysera och bedöma hur den fortsatta utbildningen för nyanlända elever fungerar, efter mottagandet.

---

⁵⁷ Se bilaga 1.

⁵⁸ 86 % av de svarande angav detta svar enligt beskrivningen i avsnitt 6.3.

⁵⁹ 74 % enligt avsnitt 6.3.

Många huvudmän som deltagit i uppföljningen av indikatorer svarar att de bedömer att stödet bidragit till ökade kunskaper⁶⁰. Indikatoruppföljningen visar på liknande sätt att andelen som upplever att insatsen ökat verksamhetens förmåga att utvecklas uppgår till en tillfredsställande nivå.⁶¹

Trots att de olika underlagen inte fullt ut är jämförbara uppvisar de ändå gemensamma drag. Såväl huvudmän i tidiga urval som deltagit i enkätundersökningar under året som huvudmän i senare urval som redovisat sina bedömningar av vad utvecklingsarbetet har bidragit med i deras organisationer svarar att de bedömer att insatserna har bidragit till utveckling i riktning mot önskvärda effekter i förhållande till regeringsuppdragets syfte.

Svaren kan tolkas som att såväl de ekonomiska bidragen som processtödjarnas roll som kritiska vänner har varit betydelsefulla. Inom ramen för samarbetet har huvudmännens fokus riktats mot uppdragets målgrupper och möjliggjort utvecklingsarbete på bred front i hela huvudmannens organisation. Organisationen där Skolverkets processtödjare samarbetar med ett särskilt tillsatt lokalt team med representanter från alla de skol- och verksamhetsformer som ingår i utvecklingsarbetet bedöms också ha haft betydelse för de utvecklingssteg som har tagits då den medfört att samarbetet i styrkedjan tydliggjorts och kommunikationsvägarna förenklats och förtydligats.

För första gången har Skolverket nu också information om vad deltagande i de riktade insatserna kan ha för påverkan på längre sikt. I den genomförda enkäten till huvudmän som avslutat samarbetet framkommer till exempel att nästan tre av fyra huvudmän anger att de har fortsatt pågående insatser för att stärka utbildningens kvalitet för uppdragets målgrupper.

I de urval som gjorts till de riktade insatserna under 2020 har flera huvudmän som redan ingått i samarbetet tidigare fallit ut och inlett samarbete med Skolverket för andra gången. Processtödjarnas upplevelse är att det i de flesta fall är tydligt att effekter av det tidigare deltagandet lever kvar i dessa organisationer. De iakttagelser som gjorts innebär till exempel att utvecklingsorganisationen hos dessa huvudmän fungerar bättre än vid det första samarbetet, att medvetenheten om såväl reglering för som förutsättningar och behov hos målgrupperna är hög och att det pågår fortsatt utvecklingsarbete kring till exempel språk- och kunskapsutvecklande arbete som studiehandledning på modersmål. Dessa uppgifter visar att deltagande i de riktade insatserna kan bidra till att ett långsiktigt utvecklingsarbete kommer till stånd. Ansträngningar för att öka huvudmännens förståelse för hur de kan planera utvecklingsarbetet i ett långsiktigt perspektiv har gjorts under 2020 och kommer även att fortsätta framöver. Förhoppningen är att kommande uppföljningar kommer att visa att ännu fler huvudmän i och med det fortsätter att arbeta för att

---

⁶⁰ Indikatorvärde 90 vilket bedöms som en god nivå. Se förtydligad beskrivning i avsnitt 6.4.

⁶¹ Indikatorvärde 76 enligt avsnitt 6.4.

stärka utbildningens kvalitet för uppdragets målgrupper även efter att samarbetet med Skolverket avslutats.

Skolverkets beslut om att det ska vara möjligt att ingå i två urval efter varandra motiveras av att urvalskriterierna pekar på att de huvudmän som fallit ut i ytterligare ett urval fortsatt har svåra förutsättningar. Därmed anser myndigheten att det är rimligt att erbjuda ytterligare en samarbetsperiod. Att förutsättningarna inte förbättrats tillräckligt mycket inom ramen för den första samarbetsperioden behöver inte innebära att genomförda insatser inte haft tillräckliga effekter på verksamheternas kvalitet. I stället kan det till exempel bero på att utmaningarna som huvudmannen har är så omfattande att mer långtgående arbete behövs. Efter två genomförda samarbetsperioder anser Skolverket dock att huvudmannen bör ha fått tillräckligt mycket stöd för att ansvara för sitt systematiska utvecklingsarbete inom ramen för sina egna tillgängliga resurser och myndigheten kommer därför inte att erbjuda ytterligare samarbete inom två år efter att den andra samverkansperioden avslutats.

Skolverket genomför just nu en utvärdering som ska beskriva och förklara förändringar samt även förklara brist på förändringar. Resultatet av utvärderingen kommer sannolikt att ytterligare bidra till ökad förståelse för hur deltagande i de riktade insatserna kan påverka huvudmännens verksamheter på kort och lång sikt.

Samordnarna för nyanländas lärande har tidigare utvärderats vilket redovisades 2020. Den utvärderingen visade att samordnarfunktionen har bidragit till en helhetssyn på undervisningen utifrån elevernas behov och förutsättningar, vilket skapar förutsättningar för att höja undervisningens kvalitet. Ett tecken på att huvudmännen även fortsättningsvis bedömer att samordnarfunktionen fyller en viktig funktion i deras verksamhet är att många huvudmän har valt att ha kvar samordnare i de nätverk som leds av RUC på Skolverkets uppdrag. Skolverket bedömer att samordnarfunktionen kan bidra till att verksamheterna kontinuerligt utvecklas och förbättras. Skolverket bedömer dessutom att samordnarfunktionen tillsammans med de riktade insatserna kan ge huvudmän långsiktigt stöd för att ge barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Den sammantagna bilden som framträder i analysen är därmed att de insatser som inom ramen för detta uppdrag har erbjudits och genomförts av huvudmän har bidragit till att steg mot en utbildning av hög och likvärdig kvalitet har kunnat tas. Olika huvudmän har kommit olika långt och det kan finnas mycket kvar att göra men alla huvudmän bedömer själva att de insatser de genomfört för tillfället har haft positiva effekter på deras verksamheter. Skolverket fortsätter att följa utvecklingen och att kontinuerligt värdera om och i så fall hur stödet till huvudmännen behöver förändras och förbättras.

Skolverket kommer också att fortsätta följa vilka effekter pandemin får på huvudmännens verksamheter för att anpassa stödet även efter behov som den kan medföra. Åtgärder som tas för att minska smittspridningen så som till exempel att stänga skolor, kan ha negativa effekter för barn och elever som är nyanlända eller

har annat modersmål än svenska. Om sådana tendenser upptäcks kan utvecklingsinsatser behöva förändras eller läggas till vilket kan innebära att fler samarbeten behöver förlängas eller att mer medel behöver skjutas till. Sannolikt kommer pandemins påverkan på utvecklingsarbetet att beskrivas tydligare i de redovisningar som lämnas till myndigheten under 2021.

7.2 Analys av Skolverkets genomförande av uppdraget i förhållande till målet att bidra till förbättrade förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat i de olika skolformerna

En jämförelse av genomförda insatser för och på förskolor och skolor i förhållande till de goda förutsättningar⁶² som behöver råda om måluppfyllelse och kunskapsresultat ska förbättras synliggör att dessa insatser har varit relevanta i förhållande till regeringsuppdragets mål. Sammanställningar av redovisningar från huvudmän som Skolverket samarbetat med visar också att huvudmännen själva bedömer att genomförda insatser bidragit till att förutsättningarna för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat har förbättrats.

Det finns dock stora skillnader i hur skolformer och målgrupper prioriteras för att ingå i utvecklingsinsatser inom de riktade insatserna där särskolans verksamheter och vuxenutbildningen är underprioriterade. Detta skulle kunna bero på att det identifierats färre behov av utvecklingsarbete inom dessa skolformer men det kan också vara så att grundskolan som är obligatorisk anses mer central i huvudmännens verksamhet och därför prioriteras högre. Vuxenutbildningen tillhör dessutom ofta en annan förvaltning vilket ibland gör att samarbetet kan försvåras. Skolverket kommer att fortsätta föra dialog med huvudmännen inom de riktade insatserna för att även dessa skolformer i högre grad ska ingå i utvecklingsarbetet.

Lärare och rektorer är de målgrupper som berörs av flest insatser på förskolor och skolor inom de riktade insatserna och hos de huvudmän som har en samordnare för nyanländas lärande. Skolverket bedömer att detta kan bero på att många huvudmän ser behov av att genomföra breda utvecklingsinsatser som till exempel rör språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för förskollärare och lärare. När sådana komplexa insatser prioriteras kan det innebära att insatser för andra målgrupper väljs bort då huvudmannen bedömer att organisationen inte klarar av att ha för många insatser på gång parallellt.

Andra generella iakttagelser i huvudmännens redovisningar är till exempel att rektorers engagemang anses vara av avgörande betydelse för om utvecklingsinsatser ska få genomslag i undervisningen. Det finns också utvecklingsområden som generellt sett verkar svårare att organisera verkningfulla insatser kring. Ett exempel på detta är frågor om rasism och intolerans som ibland

---

⁶² Se bilaga 1

uppfattas som ett känsligt ämne att lyfta upp. Skolverket kommer fortsättningsvis att föra dialoger med huvudmännen för att säkerställa att olika målgrupper får adekvat stöd för att alla verksamheter och alla utvecklingsområden som berör barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska ska kunna utvecklas och förbättras.

Som redovisats i avsnitt 6 framkommer i enkät och indikatorsuppföljning att många huvudmän som avslutat sitt samarbete anser att de genom samarbetet fått ökad kunskap om vad de behöver göra för att öka kvaliteten på undervisningen för nyanlända elever och barn och elever med ett annat modersmål än svenska. Många har också pågående utvecklingsinsatser inom området även efter att samarbetet med Skolverket avslutat. Det kan ses som ett tecken på att dessa huvudmän och rektorer anser att området är fortsatt prioriterat och att de nu tar egna steg för att ytterligare förbättra förutsättningarna i de verksamheter de ansvarar för.

Sammanställningen av statistik över resultatutvecklingen för elever hos de huvudmän som ingått i de första tre urvalen av de riktade insatserna synliggör i sin tur att såväl behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram som det genomsnittliga meritvärdet ökar för elever med utländsk bakgrund. Kunskapsresultaten hos elever med utländsk bakgrund ökar även i riket, men om resultaten under uppföljningsperiodens första läsår jämförs med resultaten under uppföljningsperiodens sista läsår, har andelen behöriga och det genomsnittliga meritvärdet ökat mer för elever hos de huvudmän som deltagit i de riktade insatserna än i riket. Om gruppen elever med utländsk bakgrund delas in efter en mer detaljerad kategorisering framgår det att det är elever som är nyinvandrade som står för ökningen, både när det gäller behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram och det genomsnittliga meritvärdet.

Detta är glädjande men det är också värt att påpeka att även om resultaten i vissa aspekter har förbättrats så har de nyinvandrade eleverna fortfarande anmärkningsvärt lägre resultat än andra elevgrupper såväl i riket som hos de huvudmän som ingått i de riktade insatserna. Skolverket bedömer därför att det krävs ytterligare ansträngningar för att förstå och åtgärda orsakerna till detta.

De flesta av de insatser som Skolverket inom ramen för detta uppdrag erbjuder via Skolverkets webb vänder sig till rektorer och lärare i de olika skolformerna. Uppföljningar av dessa insatser kan sällan visa vilka effekter användningen får på verksamheterna då själva tanken med dem är att den som vill och behöver ska kunna använda materialet självständigt i sin egen verksamhet. De uppföljningar som ändå gjorts visar en förhållandevis stor användning av de webbpublicerade stödmaterialen och högt deltagande på de flesta utbildningarna. Vissa utbildningar som till exempel TMO-utbildningen är också utvärderade av extern part. Även här finns gemensamma drag mellan utvärderingens resultat och de upplevda effekter som huvudmännen beskriver i sina redovisningar.

Som tidigare nämnts är de flesta avvikelser som redovisas kopplade till organisatoriska frågor som till exempel att nyckelpersoner säger upp sig, något

som kan påverka genomförandet negativt. En avvikelse som skiljer sig från mängden är den huvudman som rapporterar att antalet kränkingsanmälningar ökat när det genomfört utvecklingsinsatser kring frågor om värdegrund. Huvudmannens egen bedömning är att detta kan förklaras med att insatsen bidragit till att kunskaperna om vad kränkande behandling kan innebära har ökat och därmed också benägenheten att anmäla.

Detta exempel synliggör att utvecklingsinsatserna inte alltid leder direkt till att förutsättningarna förbättras. Ibland kan kunskaperna om hur förutsättningarna ser ut i de olika verksamheterna i inledningsskedet av utvecklingsarbetet vara låg. I sådana fall kan utvecklingsarbetet innebära att man i organisationen går från en felaktigt positiv förståelse till en mer realistisk förståelse av sin verksamhet. Det kan i sin tur göra att de förändringar som sker till och med kan upplevas som att förhållandena försämras under en tid. Det är därför inte otänkbart att huvudmännen kommer att skatta kvaliteten på verksamheten lägre när självskattningsverktyget inom de riktade insatserna används för andra gången än vad de gjorde vid det första självskattningstillfället. Skolverket kommer att följa den utvecklingen noga och föra dialog med huvudmännen med fokus på att de själva ska förstå sin verksamhet allt bättre så att arbetet i förlängningen bidrar till att förutsättningarna förbättras.

Analysen av de olika underlagen synliggör sammantaget att de genomförda insatserna kan anses ha varit relevanta och arbetet bedöms också ha bidragit till att användarna har tagit steg mot förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse och goda kunskapsresultat.

Skolverkets bedömer därför att genomförandet av regeringsuppdraget i sin helhet bidrar till möjligheten att skapa förbättrade förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat. Det är dock viktigt att påpeka att olika huvudmän kommit olika långt i sin utveckling.

Mot bakgrund av att de huvudmän som Skolverket samarbetar med bedömer att det finns fortsatta utvecklingsbehov även efter att utvecklingsinsatser genomförts gör myndigheten antagandet att det också kan gälla för huvudmän som inte samarbetat med myndigheten. För att nå ut med bredd och djup till alla som behöver stöd även i fortsättningen anser Skolverket därför att den breda ansatsen med stöd till såväl utvalda huvudmän med särskilt svåra förutsättningar som mer generella erbjudanden till alla ska fortsätta.

7.3 Analys av Skolverkets genomförande av uppdraget med fokus på progression, svåra förutsättningar och jämställdhet

Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket förutom det som redovisats ovan också *särskilt uppmärksamma nyanlända elever och deras progression inom utbildningssystemet, liksom huvudmän med särskilt svåra förutsättningar*. Genomförandet av uppdraget ska dessutom bidra till att uppnå det nationella jämställdhetspolitiska målet där ett delmål är jämställd utbildning. I detta avsnitt analyseras genomförandet i förhållande till dessa områden.

7.3.1 Nyanlända elever och deras progression inom utbildningssystemet

Progressionsfrågan berörs av många av de huvudmän som Skolverket samarbetar med och då särskilt när det gäller frågor som rör övergångar inom och mellan verksamheter och skolformer. I dessa insatser är det vanligt att studie- och yrkesvägledare involveras och ibland också andra personalkategorier samt eleverna och deras vårdnadshavare. Sådana insatser bedöms ofta ha bidragit till att skapa tydlighet kring hur övergångar kan planeras och genomföras för att bli så bra som möjligt för eleven.

Progressionen är även central i insatser som rör kartläggning och bedömning, såväl de som Skolverket erbjuder som generella insatser som de som huvudmän väljer att genomföra inom ramen för samarbetet med Skolverket. De berör till exempel frågor om hur elevernas lärande och utveckling ska bedömas, dokumenteras och överförs till andra som undervisar eleven.

Huvudmän som genomfört insatser som rör övergångar upplever ofta att genomförda insatser har bidragit till ökad tydlighet och bättre kvalitet på samverkan mellan personalgrupper och verksamheter och att övergångarna därmed fungerar bättre. De insatser som rör bedömningsfrågor har för huvudmännens del ofta inkluderat bedömningsstödet Bygga svenska. Uppföljningen av den erbjudna lärosätetsutbildningen om Bygga svenska och huvudmännens egna redovisningar av insatser som berört det materialet att de ofta upplever att förmågan att bedöma språkutveckling förbättrats liksom även förmågan att kommunicera lärande och utveckling med elever och vårdnadshavare.

Skolverket har inte gjort några andra utvärderingar i dessa frågor men kan konstatera att progressionsfrågan uppmärksammas i genomförandet av uppdraget och att huvudmännens uppföljning synliggör att de bedömer att insatserna kan ha bidragit till att skapa förbättrade förutsättningar när det gäller elevers progression inom utbildningsväsendet.

7.3.2 Huvudmän med särskilt svåra förutsättningar

De urvalskriterier som används när huvudmän väljs ut och erbjuds samarbete inom de riktade insatserna är sammansatta med avsikt att fånga huvudmän som har svårare förutsättningar. I urvalskriterierna inkluderas mått som rör barn och elever som är nyanlända, barn och elever med utländsk bakgrund eller som är utlandsfödda samt socioekonomiska mått. Statistiska centralbyråns (SCB) mått⁶³ för bostadsområdets socioekonomiska status, i SCB:s framtagna resursfördelningsmodell för fördelning av likvärdighetsbidraget⁶⁴, används eftersom huvudmän med särskilt svåra förutsättningar särskilt ska

---

⁶³ I måttet ingår andelen av befolkningen i bostadsområdet med utländsk bakgrund, befolkningens utbildningsnivå (genomsnittlig utbildningsnivå per person, 25–64 år) och befolkningens inkomst (median av disponibel inkomst, 25–64 år).

⁶⁴ SCB (2018), Resursfördelningsmodell för fördelning av statsbidrag till huvudmän.

uppmärksammas. Med bostadsområde avser SCB ett s.k. demografiskt statistikområde⁶⁵ (DeSO-område). Genom detta förfarande säkerställer Skolverket att huvudmän med särskilt svåra förutsättningar uppmärksammas i genomförandet av uppdraget

När dessa huvudmän sedan ingår i samarbete med Skolverket undersöks de rådande förutsättningarna i nulägesanalysen. På så sätt är tanken att orsaker till de svåra förutsättningarna ska identifieras så att utvecklingsinsatser som kan bidra till att förutsättningarna kan förbättras kan sättas in.

Skolverket anser därmed att uppdraget genomförs i enlighet med de krav som ställs i regeringsuppdraget.

7.3.3 Det nationella jämställdhetspolitiska målet

Insatser som genomförs inom ramen för detta uppdrag ska i och med ändringsuppdraget som beslutades i november 2019 också bidra till att uppfylla det nationella jämställdhetspolitiska målet där ett delmål är jämställd utbildning.

Huvudmännen har hittills genomfört få insatser som explicit berör jämställdhetsfrågan. Ett exempel på en sådan insats är dock anordnandet av simskola för flickor med syfte att öka andelen flickor som når godkända betyg i ämnet idrott och hälsa. Många andra insatser bygger på kollegialt lärande där lärare samarbetar för att till exempel öka sin förmåga att anpassa undervisningen utifrån olika elevers förutsättningar och behov. Sådana insatser kan bidra till att förbättra förståelsen för hur man kan arbeta för att öka jämställdheten i undervisningen.

I statistikuppföljningen⁶⁶ av utvecklingen av behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram för huvudmän som ingått i de riktade insatserna synliggörs att ökningen av andelen behöriga, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket, är tydligast för pojkar och för elever med utländsk bakgrund. Jämfört med läsåret 2015/16 har andelen behöriga i dessa elevgrupper ökat mer i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna än i riket. När det gäller meritvärdet i årskurs 9 syns ett liknande mönster. För pojkar, både i de kommuner som deltagit i de riktade insatserna och i riket, ökar nämligen det genomsnittliga meritvärdet under uppföljningsperioden, men ökningen i genomsnittligt meritvärde är större i riket.

Utvecklingen i förhållande till det jämställdhetspolitiska målet för huvudmän som ingått i de riktade insatserna inom ramen för detta uppdrag följer därmed ungefär utvecklingen i riket. Eftersom flickor i genomsnitt har bättre betyg än pojkar och även blir behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram i högre grad än pojkar bedömer Skolverket att det å ena sidan är positivt att pojkars resultat ökar men å

---

⁶⁵ https://www.scb.se/contentassets/deedfb3fbc3d4abd987cfcd67dcff2e4/slutrappport-att-mata-segregation-pa-lag-regional-niva._ku2017_02404_d.pdf.

⁶⁶ Se avsnitt 6.3

andra sidan är det viktigt att framhålla att strävan efter att förbättra pojkarnas resultat inte får leda till att till exempel flickor får sämre förutsättningar.

Ansträngningar för att resultaten för gruppen nyinvandrade elever i stort ska förbättras behöver dock göras eftersom deras resultat är avsevärt lägre än resultaten för de som är födda i Sverige. Skolverkets bedömning är därför att ytterligare insatser behöver göras för att steg mot målet om jämställd utbildning ska kunna tas.

8. Framåtblick

Med utgångspunkt i de bilder som framträder i analysen ovan ser Skolverket att mycket av det som pågår fungerar väl och leder i riktning mot uppsatta mål och önskvärda effekter. Det innebär att arbetet huvudsakligen kommer att fortsätta på liknande sätt under 2021.

Det finns dock områden där genomförandet av uppdraget behöver utvecklas vidare. Under 2021 kommer till exempel fortsatt arbete med att implementera verksamhetslogiken såväl internt på myndigheten som med de huvudmän som ingår i de riktade insatserna för nyanländas lärande att genomföras. Syfte med detta ska vara att säkerställa att genomförandet i sin helhet och än mer tydligt sker i riktning mot de goda förutsättningar som beskrivs i verksamhetslogiken.

I huvudmännens redovisningar framgår ibland att det kan vara svårt att driva det långsiktiga utvecklingsarbetet med egna resurser efter tre års samarbete inom de riktade insatserna. Under 2021 kommer därför ett nytt sätt att arbeta prövas. De huvudmän som avslutar samarbetet inom de ordinarie riktade insatserna kommer att få ett erbjudande om ytterligare ekonomiskt stöd under ett år efter avslutat samarbete. Stödet kommer att bestå av ett schablonbelopp som betalas ut för att huvudmännen ska säkerställa att det utvecklingsarbete som genomförts i samarbete med Skolverket förankras och befästs i organisationen. Utbetalade medel ska användas för sådana insatser som huvudmännen beskrivit som viktiga att gå vidare med i sina slutredovisningar.

Ett annat område som kommer att fokuseras ytterligare inom de riktade insatserna under 2021 är värdegrunden. Skolverket uppfattar i mötet med huvudmän att det finns stora behov av att öka kvaliteten på arbetet runt dessa frågor, till exempel att arbeta för att minska risken för kränkningar och intolerans. Under 2021 genomför Skolverket ett samarbete med Forum för levande historia kring materialet DEMBRA⁶⁷ där planen är att implementera detta material på ett antal skolor. Skolverket kommer även att fokusera frågor som rör rasism och intolerans på nätverksmötet i april med syfte att öka huvudmännens förståelse för hur rasism kan yttra sig och vad man kan göra för att arbeta förbyggande i denna fråga.

---

⁶⁷ Förkortning för ”Demokratisk beredskap mot rasism och antisemitism”.

I övrigt kommer de riktade insatserna att genomföras på samma sätt som beskrivits i denna redovisning. 2021 är dock ett speciellt år eftersom urvalen som ska genomföras kommer att bli avsevärt mindre än tidigare år. Detta beror på att de huvudmän som slutredovisar under 2021 är få vilket leder till att det inte finns utrymme att gå in i samarbetet med så många nya huvudmän.

Inom de riktade insatserna fortsätter även arbetet med att få med samtliga skolformer och verksamheter i såväl analysfas som genomförande av utvecklingsinsatser. Dessutom kommer ytterligare ansträngningar för att säkerställa att insatser som genomförs för breda målgrupper anpassa till olika verksamheters förutsättningar och behov.

Under 2021 utökas också insatsen för vuxenutbildningen med fler nätverk med fokus på systematiskt kvalitetsarbete och nyanlända och flerspråkiga elever. Skolverket kommer att anlita RUC för att leda nätverken.

Inom samordnarinsatsen kommer arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet att intensifieras, där några av samordnarna eller samordnarnätverken kommer sannolikt kommer att arbeta med att ta fram beprövad erfarenhet med utgångspunkt i pågående utvecklingsarbete. Arbetet i samordnarnätverken kommer dessutom och än tydligare att fokusera på det systematiska kvalitetsarbetet och uppföljning av genomförda insatser.

Under 2021 kommer Skolverket även att erbjuda insatser som syftar till att möta det stora behovet av kompetensutveckling om bedömning av andraspråksutveckling i en skolkontext. Tre ramkursplaner har, i samarbete med tio lärosäten tagits fram. Innehållet i dessa poänggivande kurser kommer att röra bedömning av nyanlända och flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling med utgångspunkten i styrdokument för olika skolformer samt forskningsresultat om andraspråksutveckling och bedömning. Kurserna ska ge lärare ämnesdidaktisk fördjupning och förbättra lärarnas förutsättningar för en systematisk och kontinuerlig bedömning av elevernas andraspråksutveckling samt stärka lärarens förmåga att erbjuda undervisning som bidrar till goda kunskapsresultat för nyanlända och flerspråkiga elever.

Lärosätesutbildningen om Bygga svenska kommer dessutom att utvecklas och utbildningar där deltagarna får fördjupad kunskap om materialet kommer att erbjudas under 2021.

Insatser som också kommer att fortsätta att erbjudas är till exempel lärosätesutbildningar som riktar sig mot studie- och yrkesvägledning där söktrycket trots Corona varit mycket högt och där Skolverkets bedömning pekar på ett fortsatt stort behov. Nya insatser som kommer att tas fram med start under 2021 är till exempel en modul för kollegialt lärande för personal inom vuxenutbildningen där nyanländaperspektivet kommer att synliggöras.

Coronapandemin kommer att påverka genomförandet av uppdraget även under 2021. Flera huvudmän inom de riktade insatserna har till exempel haft behov av att diskutera justeringar i sitt upplägg av samarbetet med Skolverket med anledning av

pandemin. Anpassningar som kan bli aktuella är till exempel att förlänga tidplaner för genomförandet eller att pausa eller helt ta bort vissa insatser. För andra insatser så som till exempel RUC:s samordnarnätverk eller lärosätesutbildningar kan pandemin leda till lägre deltagarantal eller svårigheter att genomföra utbildningstillfällen.

En insats som skulle ha genomförts under 2020 men som på grund av pandemin fått skjutas till 2021 är framtagandet av ett nationellt kartläggningsmaterial för gymnasieskolan med målet att bidra till utvecklingen mot en likvärdig skola där elever ges förutsättningar att nå sina mål.

Skolverket kommer att fortsätta arbetet med att ytterligare utveckla stödet till huvudmännen under 2021, till exempel genom att ytterligare se över utbudet av insatser som är tillgängliga på Skolverkets webbplats. På så sätt vill myndigheten säkerställa att det finns relevant stöd i prioriterade frågor för alla verksamheter, skolformer och målgrupper som ingår i uppdraget. Till exempel vill Skolverket se över vilket stöd som finns och vilket stöd som skulle kunna tas fram för att synliggöra hur huvudmän och rektorer kan arbeta med resursfördelningsfrågan.

Avslutningsvis konstaterar Skolverket att insatser som genomförs inom ramen för uppdraget *att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska* fortsatt är efterfrågade samt att de bedöms bidra till förbättrade förutsättningar för hög måluppfyllelse och goda kunskapsresultat för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Skolverkets avsikt är därför att stödet inom detta område ska fortsätta att utvecklas och förbättras även framöver.

9. Ekonomi

9.1 Kostnader för Nyanländas lärande och samverkan för bästa skola

För uppdragen *genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska (U2019/03787/S)* (nyanländas lärande) och *samverkan för bästa skola (U2019/03786/S)* har det under 2020 nyttjats totalt 354 mnkr, 13 mnkr mer än 2019. Av dessa medel har 122 mnkr finansierats av Skolverkets förvaltningsanslag⁶⁸ (1:1), vilket är 11 mnkr mindre än 2019. 232 mnkr har finansierats av Skolverkets sakanslag⁶⁹ (1:5.3), en ökning med 24 mnkr i jämförelse med 2019 då kostnaderna uppgick till 208 mnkr.

Tabell 1. Utfall per uppdrag och anslag 2019-2020 (mnkr)

Regeringsuppdrag	2019			2020		
	Förvaltningsanslag 1:1	Sakanslag 1:5.3	Totalt	Förvaltningsanslag 1:1	Sakanslag 1:5.3	Totalt
Nyanländas lärande	64,2	114,8	179,0	55,3	137,6	192,9
Samverkan för bästa skola	68,9	93,4	162,3	66,4	94,7	161,1
Summa	133,1	208,2	341,3	121,7	232,3	354,0

Uppdraget nyanländas lärande har ett utfall på 55,3 mnkr inom förvaltningsanslaget 2020, en minskning med 8,9 mnkr jämfört med 2019 då kostnaderna uppgick till 64,2 mnkr. Att kostnaderna har minskat beror till stor del på pandemin. I stort sett samtliga inplanerade resor blev inställda från och med våren 2020 vilket också innebar minskade kostnader för logi. Fysiska möten och/eller konferenser blev antingen inställda eller genomfördes digitalt, till en lägre kostnad. Utfallet på sakanslaget 2020 uppgår till 137,6 mnkr, en ökning med 22,8 mnkr jämfört med 2019 då kostnaderna uppgick till 114,8 mnkr. Den största orsaken till det högre utfallet 2020 är att bidraget till huvudmännen stadigt har ökat sedan 2019. En mindre kostnadsökning har också skett relaterat till mer uppdragsutbildningar för generella insatser.

Enligt Skolverkets ekonomimodell delas kostnaderna upp i verksamhetsområdena riktat stöd, bidrag till riktade insatser (transfereringar), generellt stöd, analys

⁶⁸ Kostnaderna som avser Skolverkets verksamhet, exempelvis löner för egen personal som hanterar beslut och överenskommelser, resor, olika köpta tjänster, uppföljningar och utvärderingar samt kommunikationsinsatser, finansieras av förvaltningsanslaget för båda uppdragen.

⁶⁹ Kostnader som finansieras av Skolverkets sakanslag Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet, till Statens skolverks disposition (1:5.3) är bidrag till huvudmän och utbildningstjänster för båda uppdragen.

(regler), kommunikation, mm. Nedan följer en beskrivning av de två uppdragen per verksamhetsområde.

9.2 Kostnader per verksamhetsområde för nyanländas lärande

Verksamheten är indelad i områdena riktat stöd, bidrag till riktade insatser, generellt stöd samt analys och kommunikation (se tabell 2). Orsaken till att den totala kostnaden för verksamheten har ökat med 26,8 mnkr, från 179,1 mnkr 2019 till 192,1 mnkr 2020, beror till stor del på att bidraget till huvudmännen ökat under 2020.

Tabell 2: Jämförelse av kostnader per verksamhetsområde för Nyanländas lärande (mnkr):

Verksamhetsområde	2019	2020
Riktat stöd	38,5	30,0
Bidrag till riktade insatser	103,1	129,9
Generellt stöd	26,0	23,7
Analys, Kommunikation, mm	11,6	9,3
Summa	179,1	192,9

9.2.1 Kostnader inom verksamhetsområdet Riktat stöd

Inom verksamhetsområdet Riktat stöd ligger personalkostnader såsom löner, resor, handledning och kompetensutveckling. Här ligger också kostnader för konferenser som anordnas för de huvudmän som nyanländas lärande samverkar med. Under året 2020 minskade kostnaderna inom verksamhetsområdet med 8,5 mnkr. P.g.a. pandemin har fysiska konferenser ställts in och i vissa fall ersatts med digitala. De resor som Skolverkets processtödjare hade inbokade ställdes in vilket medfört minskade kostnader för just resor och logi.

9.2.2 Verksamhetsområde Bidrag inom riktade insatser

Av utfallet 137,6 mnkr på sakanslaget (tabell 1) avser 129,9 mnkr lämnade bidrag till riktade insatser för nyanländas lärande, vilket är en ökning med 26,8 mnkr jämfört med 2019 då bidraget uppgick till 103,1 mnkr (se tabell 2). Kostnaderna har ökat då Skolverket i högre grad betalar huvudmännen bidrag så att de bland annat kan köpa utbildningar direkt från högskolor och universitet. Från 2019 finansieras utbildningstjänster för nyanländas lärande av medel från 1:5.3. För de generella insatserna har kostnaderna för utbildningstjänster ökat med 2,1 mnkr 2020 jämfört med 2019. Inga utbildningstjänster för riktade insatser har köpts av Skolverket under 2020.

9.2.3 Verksamhetsområde Generellt stöd

Inom verksamhetsområdet genomförs en mängd olika insatser för nyanlända där insatser inom elevhälsan – traumamedveten omsorg, nyanlända i gymnasieskolan, stöd för kartläggning och stöd för bedömning SVA utgjorde några av insatserna under 2020. Insatserna bestod i huvudsak av utbildningar och stödmaterial. Kostnaderna uppgick till 23,7 mnkr 2020, en sänkning med 2,3 mnkr jämfört med 2019. Sänkningen beror framför allt på att en del planerade insatser inte kunde genomföras p.g.a. pandemin, exempelvis konferenser.

9.2.4 Verksamhetsområdet analys, kommunikation m.m.

Inom området analys, kommunikation mm ligger kostnader för de utvärderingar som kontinuerligt görs av analysenheten och även kostnader för arbete med Skolverkets hemsida och andra kommunikationsinsatser.

Verksamhetslogik för regeringsuppdraget om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1 Hur verksamhetslogiken ska användas i processerna	2
2. Regeringsuppdraget om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.	3
3. Vad är en verksamhetslogik?	3
4. Verksamhetslogiken för regeringsuppdraget om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska	3
4.2 Aktiviteter.....	4
4.3 Prestationer	4
4.4 Effektkedja.....	4
5. Fördjupad beskrivning av effektkedjan.....	5
5.1 Effekt 1.....	5
5.2 Effekt 2.....	5
5.3 Effekt 3.....	6
5.4 Effekt 4.....	6
Bilaga 1 Effekt 4	9
Bilaga 2. Forskning om undervisning av nyanlända elever.....	21
Bilaga 3 Lagstiftning.....	22
Inledning.....	22
Övergripande	22
Förskola	22
Förskoleklass	23
Grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola.....	23
Gymnasieskola och gymnasiesärskola	26
Vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna	28

2020-02-21
2 (31)

1. Inledning

Den första verksamhetslogiken för uppdraget togs fram under 2016. Eftersom regeringsuppdraget förändrats och de erfarenheter Skolverket inhämtat under åren 2016 - 2019 visat att verksamhetslogiken inte kunnat användas som ett fullgott stöd i arbetet genomförde avdelningen för analys och avdelningen för skolutveckling en revidering under hösten 2019. Detta dokument är ett komplement till verksamhetslogiken och syftar till att förtydliga, förklara och härleda det som beskrivs i verksamhetslogiken. Dokumentets kapitel följer i stort verksamhetslogikens rubriker. Skolverket erbjuder stöd inom uppdraget genom generella insatser som riktar sig till samtliga huvudmän och skolor och alla nivåer i styrkedjan i de skolformer som anges i regeringsuppdraget och riktade insatser som vänder sig till de huvudmän som erbjuds stöd efter ett urvalsförfarande. Verksamhetslogiken omfattar både generella och riktade insatser.

1.1 Hur verksamhetslogiken ska användas i processerna

Syftet med verksamhetslogiken är att den ska fungera som ett stöd och vägledning i arbetet med att ta fram generella insatser inom processen Bedriva nationella skolutvecklingsprogram¹ och vid arbetet med att ge huvudmän stöd inom processen Genomföra riktade insatser². Verksamhetslogiken är också tänkt att underlätta uppföljning av insatser

1.1.1 Processen Bedriva nationella skolutvecklingsprogram

I processen³ tar Skolverket fram generella skolutvecklingsinsatser. Verksamhetslogiken ska användas som ett underlag vid beredning av insats i delprocessen 7.5.1 Samordna program och insatser samt vid framtagande av insats i delprocessen 7.5.2 Utveckla och genomföra insats. I den sistnämnda delprocessen tas en insatsbeskrivning fram i vilken en verksamhetslogik för insatsen ingår. Verksamhetslogiken för regeringsuppdraget ska användas som underlag vid framtagande av verksamhetslogik för enskilda insatser. I andra insatser som tas fram inom processen ska verksamhetslogiken beaktas.

1.1.2 Processen Genomföra riktade insatser

Processen Genomföra riktade insatser syftar till att utifrån nationellt identifierade behov stödja utvecklingen av verksamheten hos ett urval av huvudmän och skolor med utgångspunkt i lokala förutsättningar och behov. I delprocessen 7.4.2 Samverkan med huvudman är verksamhetslogiken ett viktigt underlag i arbetet med att välja och ta fram insatser inom regeringsuppdraget. Verksamhetslogiken ska användas i dialogen med huvudmän samt de utförare, till exempel lärosäten som ska genomföra insatser.

---

¹ <http://kanalen.skolverket.se/ramar-for-vart-arbete/processer/7-5-bedriva-nationella-skolutvecklingsprogram-1.36239>

² <http://kanalen.skolverket.se/ramar-for-vart-arbete/processer/7-4-genomfora-riktade-insatser-1.35928>

³ <http://kanalen.skolverket.se/ramar-for-vart-arbete/processer/7-5-bedriva-nationella-skolutvecklingsprogram-1.36239>

2. Regeringsuppdraget om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

Detta uppdrag⁴ ersätter det av regeringen den 1 februari 2018 beslutade uppdraget⁵ till Statens skolverk att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska.

Målgrupper för uppdraget är huvudmän, rektorer, förskollärare, fritidspedagoger, lärare i alla ämnen, studiehandledare på modersmål samt annan personal inom skolväsendet. Insatserna ska anpassas till målgruppernas olika förutsättningar och behov. Nyanlända elever och deras progression inom utbildningssystemet ska särskilt uppmärksammas, liksom huvudmän med särskilt svåra förutsättningar.

3. Vad är en verksamhetslogik?

En verksamhetslogik⁶ beskriver hur mål, resurser, aktiviteter, resultat och effekter hänger samman. I en verksamhetslogik uttrycks också vilka antaganden som ligger till grund för att det ena leder till det andra. En verksamhetslogik kan fungera som en karta, genom att tydliggöra vad insatsen ska resultera i och hur man ska ta sig fram dit. Den kan också syfta till att skapa en gemensam samsyn bland de involverade aktörerna eller som en utgångspunkt för styrning. Verksamhetslogiken kan även användas för uppföljning och utvärdering genom att tydliggöra vilka effekter en utvärdering ska beakta. En verksamhetslogik är inte detsamma som en process. Processen identifierar hur ett arbete organiseras, en verksamhetslogik riktar fokus på innehållet och vad insatsen ska resultera i.

4. Verksamhetslogiken för regeringsuppdraget om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska

Revideringen av verksamhetslogiken genomfördes under 2019-2020 och beslutades av avdelningschefen på Skolutvecklingsavdelningen i februari 2020. En arbetsgrupp med representanter från avdelningarna för skolutveckling och analys ansvarade för revideringen. Det genomfördes även två omgångar med workshop på NSP-möten, på enheten för riktade insatser för nyanländas lärande samt öppna tillfällen för intresserade medarbetare. Resultaten från workshopparna var vägledande i arbetet och i kvalitetssäkringsarbetet har även medarbetare med särskild kompetens inom olika verksamhetsformer deltagit⁷. De hänvisningar som görs i effekt 4 nedan görs

---

⁴ U2019/01553(delvis) U2019/03787/S

⁵ U2018/00404/S

⁶ Skolverket utgår från Ekonomistyrningsverkets (ESV) synsätt och definition av verksamhetslogik.

⁷ Medarbetare från avdelningarna för skolutveckling och läroplaner har tittat på verksamhetslogiken för utifrån verksamhetsperspektiv (vux, särskola, förskola och fritidshem)

2020-02-21
4 (31)

enbart till material som Skolverket redan tagit fram eller hänvisar till på skolverket.se.

4.2 Aktiviteter

Med aktivitet i verksamhetslogiken avses det som Skolverket tar fram eller erbjuder målgruppen. De aktiviteter som verksamhetslogiken innefattar avser främst de insatser som ingår i regeringsuppdraget, dvs riktade insatser för nyanländas lärande och de generella insatser som inordnas under det nationella skolutvecklingsprogrammet (NSP-programmet) Nyanlända barns och elevers lärande. Det finns också andra generella insatser, eller delar av insatser, i andra NSP-program vars innehåll är relevant för verksamhet som avser barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Därmed kan även dessa insatser sägas bidra till att målen för regeringsuppdraget uppnås. Insatser inom NSP-programmet Nyanlända barns och elevers lärande samt insatser relevanta för regeringsuppdraget i övriga NSP-program redovisas i *Insatslistan*⁸, som är en sammanställning av de utbildningar, insatser och material som Skolverket erbjuder. I takt med att insatser utvecklas, att nya insatser tillkommer eller att insatser avslutas uppdateras *Insatslistan*⁹.

Det riktade stödet som Skolverkets genomför inom regeringsuppdraget sker i nära samverkan med ett urval av huvudmän under tre år. Under samverkansperioden genomförs ett dialogbaserat processtöd som består av olika metoder och verktyg som vilar på vetenskaplig grund och bygger på beprövad erfarenhet.

4.3 Prestationer

Prestation innebär att målgrupperna tar del av de insatser inom NSP eller annat stöd som Skolverket erbjuder. I verksamhetslogiken för regeringsuppdraget beskrivs prestationerna på en övergripande nivå. Steget innebär att målgruppen antingen tar del av en insats inom de generella insatserna som riktar sig till samtliga huvudmän eller att de tar del av stöd inom ramen för de riktade insatserna.

Prestationer bör när så är möjligt följas upp och kvantifieras, till exempel att ett visst antal personer tar del av en webbutbildning eller genomför en utbildning på ett lärosäte.

4.4 Effektkedja

Verksamhetslogik fokuserar särskilt på de tänkta effekterna av verksamheternas prestationer, det vill säga det som är tänkt att bli resultatet av myndighetens aktiviteter.¹⁰ En verksamhetslogik består ofta av en serie effektsteg som behöver inträffa innan slutmålet uppnås, en effektkedja. Effektkedjan tar vid efter att målgruppen tagit del av Skolverkets insatser (genomfört prestationer).

---

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-nyanlanda-elevers-skolgang/organisera-mottagande-och-utbildning-av-nyanlanda-elever#h-Insatslistasomrornyanlandaslarande>

⁹ Enheten för Skola och arbetsliv är ansvariga för att uppdatera insatslistan.

¹⁰ Det vill säga det som Skolverket tar fram eller erbjuder målgruppen.

Effektkedjan beskriver den tänka kedjan av förändring hos mottagarna till följd av Skolverkets insatser inom regeringsuppdraget. Varje effektsteg beskriver förändringar som är mer eller mindre nödvändiga för att efterföljande effekter i kedjan ska kunna uppstå. I avsnitt 5 ges en fördjupad beskrivning av effektkedjan och anvisningar om hur den ska läsas.

5. Fördjupad beskrivning av effektkedjan

5.1 Effekt 1

Det **första effektsteget** är prestationsnära och antas uppstå i nära anslutning till att prestationerna är genomförda. I den aktuella verksamhetslogiken nämns exempelvis under effekt 1 att huvudmannen, rektor eller personal i förskolan eller skolan har tillägnat sig kunskap om: lagstiftning och styrdokument; behov hos den aktuella målgruppen; organisering för inkludering och hälsofrämjande arbete; eller det demokratiska uppdraget. Detta som en följd av att ha tagit del av någon av de generella insatserna, eller genom det riktade stödet som Skolverket tillhandahåller. En förutsättning för att detta ska uppnås är således att Skolverkets insatser täcker in de identifierade kunskapsområdena på ett adekvat sätt för samtliga målgrupper (huvudman, rektor och förskolans och skolans övriga personal).

5.2 Effekt 2

I det **andra effektsteget** tillämpas den kunskap eller förmåga som målgruppen har tillägnat sig genom insatsen, det vill säga en förutsättning för att komma vidare i effektkedjan är att målgrupperna genomför en aktiv handling. Det kan exempelvis handla om att huvudmannen eller rektorn gör en analys av organisationen utifrån den kunskap som erhållits genom deltagandet i insatsen. Detta kan exempelvis ske inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet eller i samarbete med Skolverkets processtödjare i de fall huvudmannen samverkar med myndigheten inom de riktade insatserna. Det kan handla om att skapa en nulägesbild, följa upp tidigare insatser eller att skapa en målbild. På liknande sätt kan en lärare eller annan personal analysera eller kritiskt granska sitt eget eller kollegors arbete inom ramen för ett kontinuerligt kollegialt samarbete eller i en årlig uppföljning, där kunskaper som tillägnats genom deltagande i Skolverkets insatser tillämpas. Detta kan alltså ske kontinuerligt och rutinmässigt i det dagliga arbetet såväl som vid enstaka tillfällen.

Genom att analysera eller reflektera över organisationen, eller undervisningen kan huvudmannen, rektorn eller personalen få insikt i utmaningar eller utvecklingsområden. Man kan landa i slutsatsen att det finns behov för fortsatt kompetensutveckling inom ett visst område. Då kan huvudman eller rektor skapa organisatoriska förutsättningar för att genomföra detta. Om kompetensutvecklingen innebär deltagande i någon av Skolverkets insatser rör man sig alltså *bakåt* i effektkedjan och ”börjar om” i en **prestation**. Detta illustreras i verksamhetslogiken genom att rörelsen mellan prestation, effekt 1 och effekt 2 kan ske i cykler.

En åtgärd kan också vara att genomföra en förändring i organisationen eller i undervisningen, antingen på huvudmannanivå eller på skolenhetsnivå. Dessa kan initieras på såväl huvudmannanivå som på enhetsnivå. I effekt 2 beskrivs hur dessa

2020-02-21
6 (31)

förbereds genom att förutsättningar ges i form av resurser och att planerade åtgärder förankras mellan huvudman och rektor, eller mellan rektor och personal.

5.3 Effekt 3

Det **tredje effektsteget** beskriver hur konkreta åtgärder för att förbättra organisationen genomförs (med utgångspunkt i den kunskap som förvärvats i effekt 1, och den efterföljande analysen i effekt 2). Av effekt 3 framgår också att huvudmannen och rektorn måste ge mandat och förutsättningar längre ner i styrkedjan för att förändring ska kunna genomföras. Verksamhetslogiken framhåller också vikten av att det finns ett system för att följa upp kunskapsutvecklingen hos barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Detta system ska bidra till att relevant data samlas in, analyseras och delges huvudmannen. På basis av detta ska också resurser fördelas utifrån identifierade behov, både på huvudmannanivå såväl som på enhetsnivå.

Detta arbetssätt: analys, planering, åtgärd och analys utgör själva kärnan i ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete. Den tänkta effektkedjan illustrerar därför inte bara hur Skolverkets insatser ska bidra till målgruppernas *kunskapsutveckling* utan också till att stärka målgruppernas *förmåga* till att på egen hand bedriva ett systematiskt skolutvecklingsarbete i syfte att förbättra verksamhetens måluppfyllelse.

5.4 Effekt 4

Det **fjärde effektsteget** beskriver effekter som utgör förutsättningar för att uppdragets slutmål ska kunna uppnås. Detta effektsteg beskriver vad som kännetecknar en huvudmannorganisation som erbjuder barn och elever som är nyanlända och barn och elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Nedan (bilaga 1) ges en utförligare beskrivning av verksamhetslogikens **effekt 4**. Hänvisningar i bilaga 1 görs enbart till material som Skolverket redan tagit fram eller hänvisar till på skolverket.se. Siffrorna som finns angivna i parantes nedan återfinns i bilaga 1 där punkterna utvecklas. I slutet på detta dokument finns även en referenslista till aktuell forskning (bilaga 2) samt sammanställning av relevant lagstiftning (bilaga 3).

Huvudmannen leder ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete där målgruppens behov är synliga. Hos huvudmannen finns en genomtänkt, flexibel, transparent och tydlig organisation för målgruppen, som kännetecknas av: (1)

- Implementerade riktlinjer för målgruppen gällande övergångar inom och mellan skol- och verksamhetsformer samt kartläggning av elevers kunskaper (2, 3)
- Ett systematiskt arbete för kompetensförsörjning och kompetensutveckling (4, 5)

- En samsyn kring attityder, bemötande och värderingar, där huvudmannen ansvarar för ett aktivt arbete som motverkar kränkningar och diskriminering (6)
- Ett medvetet arbete för att elever och vårdnadshavare gör aktiva skolval (7)
- En systematisk samverkan mellan förvaltningar, med andra myndigheter, näringslivet och det civila samhället (8)
- Ett resursfördelningssystem som utgår ifrån kunskap om bakgrundsfaktorer och faktiska behov. (9)

Rektorn leder ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete där målgruppens behov är synliga. På skolenheten finns en genomtänkt, flexibel, transparent och tydlig organisation för målgruppen, där: (1)

- Det organiseras och ges studiehandledning på modersmål och modersmålsundervisning utifrån elevernas behov. Barn ges möjlighet att utveckla sitt modersmål. (10, 11)
- Det finns utbildade lärare med rätt kompetens. (5)
- Lärare och annan personal kontinuerligt genomgår kompetensutveckling och vidareutbildning (4)
- Olika personalkategorier samverkar med målgruppens behov i centrum (12)
- Målgruppen ges kontinuerlig och förstärkt studie- och yrkesvägledning (13)
- Elevhälsans arbete utgår utifrån kunskap om elevernas utveckling och behov (14)
- Det sker samverkan med vårdnadshavare kontinuerligt och tolkstöd erbjuds (15)
- Det sker en systematisk samverkan med myndigheter, näringslivet och det civila samhället (8)
- Rektorn upprätthåller en samsyn kring attityder, bemötande och värderingar och ansvarar för ett aktivt arbete som motverkar fördomar och diskriminering (6)
- Kartläggningsmaterial och bedömningsstöd används och beaktas som underlag vid elevers placering och studieplanering (3)
- Det sker en systematisk uppföljning av barns och elevers kunskaper (3)
- Hela verksamheten fungerar kompensatoriskt för att stödja barnets eller elevens lärande (16,17,)

I planering av undervisningen:

- används kontinuerligt kartläggningsresultat, bedömningsstöd och annan dokumentation om barns och elevers lärande som underlag. (18)
- samverkar ämneslärare och studiehandledare kring elevens språk- och kunskapsutveckling. (10)

2020-02-21
8 (31)

Undervisningen:

- utgår ifrån barns och elevers tidigare språk, kunskaper och erfarenheter och ger eleverna den tid och talutrymme de behöver samt olika arbets- och uttrycksformer. (19)
- ger möjlighet för barn och elever att använda alla sina språkliga resurser i lärande. (11, 6)
- ger stöttning i åldersadekvata och kognitivt adekvata uppgifter. (6)
- är språk- och kunskapsutvecklande i alla ämnen. (6)
- innefattar en systematisk dokumentation och bedömning av barn och elevers kunskaper. (3,18)

Läraren och annan personal:

- har ett förhållningssätt i elev- eller barngruppen där alla språk ses som en tillgång för elevens eller barnets fortsatta språk- och kunskapsutveckling (11,19)
- har höga förväntningar och skapar en undervisning som utmanar på en adekvat ålders-och kognitiv nivå. (19)

Bilaga 1 Effekt 4

(1) Systematiskt arbete på huvudmanna- och rektors nivå

Huvudmannen och rektorn ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Arbete med nyanlända elever och barn och elever med annat modersmål än svenska behöver därmed, precis som annan verksamhet i skolan, ingå i det systematiska kvalitetsarbetet. Det betyder att huvudmannen behöver ha en långsiktig och väl förankrad planering för hur arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska ska organiseras. Huvudmannen behöver också ha en långsiktig och väl förankrad planering för hur elevernas kunskapsutveckling följs upp. Det ökar de nyanlända elevernas och barn med annat modersmål än svenskas möjligheter att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Huvudmannen behöver också föra en dialog med rektorerna på de olika skol- och förskoleenheterna för att få kunskap om hur arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska och personalens arbetsmiljö fungerar på enheterna. På så sätt kan huvudmannen följa upp och få underlag för utveckling av sin långsiktiga planering. Rektorn ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet på skol- och förskoleenhetsnivå. Utifrån det utgångsläge och den kunskap om vad som behöver utvecklas i verksamheten, som synliggörs i och med detta arbete, behöver processerna för arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska utvecklas. Då blir det tydligt för all personal vad som ska prioriteras och utvecklas, när och hur olika insatser ska genomföras och vem som ansvarar för vad. Med tydliga rutiner får lärare och övrig skol- och förskolepersonal bättre förutsättningar att ge varje nyanländ elev och barn med annat modersmål än svenska ett bra mottagande och en god utbildning. Allas delaktighet är viktigt för ett välfungerande kvalitetsarbete, därför är det angeläget att hitta former för och tillfällen till dialog. Det är centralt med en tydlig roll och ansvarsfördelning mellan huvudman, rektor, lärare och övrig skol- och förskolepersonal, där var och en utifrån sin roll och sitt uppdrag, tar ett gemensamt ansvar för att utveckla verksamheten. Om en sådan roll och ansvarsfördelning saknas finns risk att kvaliteten istället avgörs av enskilda personers insatser. Om nyanlända elever bör gå i särskilda förberedelsegrupper eller i ordinarie klasser från början är en omdiskuterad fråga. Skollagen slår fast att undervisningen delvis kan bedrivas i förberedelseklass. För mycket tid eller för lång tid i förberedelseklass kan leda till isolering och stigmatisering. För tidig integrering i ordinarie klasser kan å andra sidan leda till att eleverna inte får den stöttning de behöver. Utifrån elevernas behov, förutsättningar och förkunskaper bör man ha flera olika system som fungerar parallellt med varandra. För att utveckla utbildningen och öka dess kvalitet behövs:

- en samsyn i förhållningssätt på skolan och förskolan
- att all personal på skolan och förskolan tar ett gemensamt ansvar för de nyanlända elevernas och barn med annat modersmål än svenskas välmående och lärande
- förutsättningar för barnets och elevens sociala delaktighet, så att de nyanlända eleverna och barn med annat modersmål än svenska ges möjlighet att lära känna andra, icke nyanlända, jämnåriga barn och elever
- att den pedagogiska personalen har kunskap och kompetens om nyanlända elevers och barn med annat modersmål än svenskas lärande

2020-02-21
10 (31)

- att den individuella utvecklingsplanen revideras och utvärderas löpande,
- att skolan har verktyg som både lärare och elev kan använda för att kunna se de framsteg som görs

När det gäller [Utbildning för nyanlända vuxna](#) kan nyanlända och flerspråkiga elever ha behov av att kombinera studier i sfi eller svenska som andraspråk med andra kurser inom vuxenutbildningen. Studierna ska läggas upp utifrån den enskilda individens behov, förutsättningar och mål med sina studier. Huvudmannen ansvarar för att de som har rätt till utbildning på grundläggande nivå och i sfi får delta. Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem som har rätt att delta och motivera dem till deltagande. Det finns en rätt att delta i komvux på gymnasial nivå i syfte att bli behörig till högskola eller yrkeshögskola. Den rätten gäller under vissa förutsättningar.

[Rätt till sfi \(här finns också information om utbildningsplikten\)](#)

[Rätt till komvux på grundläggande nivå](#)

[Rätt till komvux på gymnasial nivå](#)

[Rätt till särvux](#)

(2) Övergångar

När ett barn eller en elev byter skolform eller skola ska den skola som barnet eller eleven lämnar överlämna uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången. Det gäller från 1 juli 2018. Det kan handla om elevens kunskapsutveckling, stödinsatser, studieresultat eller andra uppgifter som är relevanta om eleven studiesituation. Den förskola eller skola som barnet eller eleven lämnar ska bedöma om en överlämning behövs, och vad som ska ingå i överlämningen. När informationsöverföring sker, eller ska ske, är det viktigt att beakta om uppgifterna omfattas av sekretess eller tystnadsplikt. Samtycke från vårdnadshavare gör det dock möjligt att även lämna över sådana uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt.

(3) Mottagande och kartläggning av barn och elevers kunskap och erfarenhet

Hemkommunen ansvarar för att barnen ges skolgång och att ungdomar erbjuds plats vid en kommunal skolenhet. Det är viktigt att nyanlända elever, barn med annat modersmål än svenska och ungdomar samt deras vårdnadshavare utan onödigt dröjsmål kommer i kontakt med det obligatoriska skolväsendet respektive gymnasieutbildningen eller annan utbildning. Hemkommunen behöver kontinuerligt föra en dialog med olika myndigheter, till exempel Migrationsverket och socialtjänsten. Det kan också vara värdefullt att föra en dialog med olika organisationer som arbetar med nyanlända för att säkerställa att nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska samt ungdomar i kommunen så snart som möjligt kommer i kontakt med skolväsendet. Det är angeläget att berörda myndigheter och organisationer känner till vilka rutiner som gäller för mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska samt ungdomar i kommunen. För att den nyanlända eleven ska få en lämplig placering och undervisning under den tid som hennes eller hans kunskaper inledningsvis bedöms behöver huvudmannen skapa förutsättningar för rektorerna vid skolenheterna. Det

kan till exempel handla om ekonomiska och personella resurser eller lokalfrågor. Rektor får avgöra hur undervisningen ska organiseras innan en bedömning av elevens kunskaper gjorts och innan beslut fattats om placering i årskurs och undervisningsgrupp. Det kan till exempel vara i en förberedelseklass eller vid en central mottagningsenhet. Det är inte möjligt att under den tid som den inledande bedömningen görs placera en nyanländ elev i en särskild undervisningsgrupp utan att rektorn har fattat ett beslut om särskilt stöd genom åtgärdsprogram. En nyanländ elev kan inte heller tas emot i grundsärskolan eller specialskolan utan att elevens hemkommun respektive Specialpedagogiska skolmyndigheten har fattat ett beslut om mottagande i någon av dessa skolformer. Om det under den tid som den inledande bedömningen görs uppmärksammas att en nyanländ elev eventuellt tillhör grundsärskolans eller specialskolans målgrupp behöver detta snarast utredas. I de fall kommuner väljer att organisera verksamheten centralt på en mottagningsenhet eller motsvarande för alla nyanlända elever från olika skolenheter, är det fortfarande den nyanlända elevens ordinarie rektor som har ansvar för eleven, även under denna begränsade tid. Rektorn har alltså ett ansvar oavsett om undervisningen fysiskt bedrivs i skolenhetens lokaler eller inte. Vem som är elevens rektor behöver vara tydligt för eleven och hennes eller hans vårdnadshavare.

När en nyanländ elevs språkkunskaper bedöms inför mottagande till språkintröduktion är det viktigt att uppmärksamma att kunskaper kan vara förvärvade och utvecklade både i och utanför skolan. Många nyanlända elever har teoretiska och praktiska kunskaper kopplade till olika yrken. Dessa kunskaper är viktiga att både bekräfta och ta vara på inför den fortsatta utbildningen. Vissa kommuner väljer att organisera bedömningen av nyanlända elevers kunskaper centralt på en antagningsenhet, en mottagningsenhet eller motsvarande. I dessa fall behöver rektorn vid den gymnasieskolenhet som ska ta emot eleven ta del av den genomförda bedömningen. Huvudmannen behöver därför ha tydliga rutiner för hur detta kan organiseras.

Förskoleklass: Hitta språket och Hitta matematiken¹¹ är stöd för att kartlägga elevers kunskaper i matematiskt tänkande och språklig medvetenhet i förskoleklass. Materialen är obligatoriska att använda från den 1 juli 2019.

Grundskola: [Kartläggningsmaterialet](#) två första steg är obligatoriska att använda i den inledande bedömningen av elevens kunskaper. Materialet är avsett att användas för elever i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan, men kan även användas i gymnasieskolans språkintröduktion

[Bygga svenska är ett bedömningsmaterial](#) som hjälper lärare i grundskolan och gymnasieskolan att följa nyanlända elevers språkutveckling.

Gymnasieskola: Utbildningen på språkintröduktion ska följa en [plan för utbildningen](#) som beslutas av huvudmannen. Hur utbildningen för eleven på språkintröduktion utformas, vilka ämnen eller kurser hon eller han kan delta i, är alltid en bedömning som måste göras individuellt. Varje elev ska ha en [individuellt studieplan](#) som rektorn har ansvar för att skolan, i dialog med eleven, upprättar och vid behov reviderar.

---

¹¹ Detta material har i dagsläget inget andraspråksperspektiv vilket bland annat framkommer i ”Beredning angående behov av skolutvecklingsinsatser för att främja nyanlända och flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling i förskoleklass” (Dnr 7.5.1 2019:1332)

2020-02-21
12 (31)

Vuxenutbildning: Alla elever inom kommunal vuxenutbildning ska ha en [individuellt studieplan](#).

Här finns mer information om kartläggning och bedömning inom vuxenutbildningen. [Att synliggöra nyanländas erfarenheter och kunskaper genom kartläggning och bedömning](#)

(4) [Kompetensutveckling](#)

Huvudmannen ska se till att personalen vid skol- och förskoleenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling och har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. Rektorn har ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Lärare och övrig skol- och förskolepersonal kan behöva kompetensutveckling för att kunna utveckla och förbättra arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Alla lärare kan behöva kompetensutveckling om till exempel bedömning och uppföljning av nyanlända elevers och barn med annat modersmål än svenskas kunskaper, andraspråksutveckling samt arbeta utifrån ett språk- och kunskapsutvecklande arbets sätt i förskolan och i skolans alla ämnen, ämnesområden eller kurser. Även möjligheter till erfarenhetsutbyten mellan förskolor och skolor och goda förutsättningar för kollegialt lärande kan vara viktiga delar i kompetensutvecklingen. Utöver detta kan studiehandledare på modersmålet och modersmåls lärare ibland behöva kompetensutveckling om bland annat det svenska skolsystemet, skolans värdegrund och kunskapsuppdrag. Det kan även finnas behov av kompetensutveckling för elevhälsan, lärare och övrig skolpersonal om till exempel andraspråksutveckling, traumatiserade barn och hedersbegreppet.

(5) [Att rekrytera personal med rätt kompetens](#)

I Skolverkets PM om Lärarförsörjning ges exempel på hur huvudmännen aktivt arbetar med att få legitimerade och erfarna lärare att söka sig till skolor¹² med mer utmanande förutsättningar. Av samtalen med huvudmännen framkommer att frågan om att attrahera och fördela lärare mellan skolor är komplex, bland annat eftersom arbetsmarknaden är rörlig. Något som återkommer i samtalen med huvudmännen är att de på olika sätt arbetar med karriärtjänster för att attrahera skickliga lärare till skolor som bedöms ha mer utmanande förutsättningar. De beskriver till exempel att de har ökat andelen förstelärare på skolorna och att de medvetet arbetar med att formulera ett tydligt uppdrag till förstelärarna som knyter an till skolornas systematiska kvalitetsarbete. Ytterligare en åtgärd som lyfts för att attrahera legitimerade och erfarna lärare är att erbjuda en högre ingångslön när de anställs på skolor som bedöms ha mer utmanande förutsättningar. I intervjuerna framkommer olika exempel på hur huvudmännen arbetar med att rikta extra stöd- och utvecklingsresurser till skolor med mindre gynnsamma villkor för att på så vis skapa goda förutsättningar för rektorer och lärare att lyckas med sina uppdrag. Exempel på insatser som huvudmännen lyfter är kollegialt rektorslärande och tvålärarsystem. Andra insatser är coacher som stöttar skolorna i deras skolutvecklingsarbete, team som arbetar med tryggheten på skolan eller satsningar på skolornas arbete med bland annat

---

¹² Detta gäller även förskolor även om Skolverkets PM skriver skolor.

normer för att förebygga våld. En huvudman betonar vikten av att ha en tydlig plan för vad de vill åstadkomma med de extra resurserna.

(6) Värdegrund – utveckla ett inkluderande förhållningssätt

En viktig princip i arbete med värdegrunden är att olikhet är en tillgång. Både i skapandet av fruktbara lärandemiljöer och i det demokratiska uppdraget är det ett värde i sig att alla barn och elevgrupper är olika. Handling i kombination med reflektion över sitt eget och andras beteende och sättet att uttrycka sig motverkar förtryck, kränkande behandling, diskriminering och uteslutning, enligt normkritisk pedagogik.

[Har ni koll på främlingsfientlighet och intolerans?](#)

[Nyanlända elever, mottagande och inkludering, föreläsning](#)

Europeiska språkrådet har skapat en webbkurs med strategier för att arbeta på ett inkluderande sätt i undervisningen: [On-line modulen collaborative Community Approach to Migrant Education](#). Enligt [styrdokumentet](#) ska skolan genom sitt demokratiska uppdrag främja ett skolklimat där alla barn och elever känner sig trygga och respekterade. Vidare beskrivs att detta ska uppnås genom ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete som ska genomsyra undervisningen. Styrdokumentet för utbildningen påverkas även av svensk och internationell rätt. Genom diskrimineringslagen förstärks skolväsendets ansvar att aktivt arbeta för att upptäcka, analysera, åtgärda och följa upp risker för diskriminering. Principen ur [Barnkonventionen](#) om barnets bästa och barnets rätt att uttrycka åsikter i alla frågor som rör barnet är också vägledande och finns med som utgångspunkt i skollagen.

(7) Skolsegregation och skolval

Skolsegregationen riskerar att leda till att vissa förskolor och skolor får stora svårigheter att kompensera för elevers olika behov och förutsättningar. Skolverkets analys för åren 1998 - 2016 visar att skolor har blivit alltmer uppdelade utifrån elevernas familjebakgrund. Analyserna visar också att skolans socioekonomiska sammansättning har fått en större betydelse för elevernas resultat. I Skolverkets [PM om skolsegregation](#) uppges att forskning pekar mot att det är boendesegregation och skolval som är de avgörande faktorerna bakom den ökande skolsegregationen. I samma PM finns även exempel på hur huvudmän kan arbeta för att minska de negativa effekterna av skolsegregationen, bland annat finns exempel på hur huvudmän arbetar för ett aktivt skolval.

(8) Samverkan

Hemkommunen behöver kontinuerligt föra en dialog med olika myndigheter, till exempel Migrationsverket och socialtjänsten. Det kan också vara värdefullt att föra en dialog med olika organisationer som arbetar med nyanlända för att säkerställa att nyanlända barn och ungdomar i kommunen så snart som möjligt kommer i kontakt med skolväsendet. Det är angeläget att berörda myndigheter och organisationer känner till vilka rutiner som gäller för mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända barn och ungdomar i kommunen.

Barn och unga i utsatta situationer måste fångas upp tidigt och barnets behov ska stå i fokus. Det förutsätter samverkan, att inblandade myndigheter drar fördel av varandras skilda kompetenser och ser till hela situationen för det enskilda barnet. I

2020-02-21
14 (31)

publikationen [Erfarenheter av samverkan](#) sammanfattas resultat från en nationell satsning på utökad samverkan mellan skola, socialtjänst, polis samt barn- och ungdomspsykiatri. Bland annat har multikompetenta team, koordinators och coacher varit tre komponenter som visat sig framgångsrika i ett samverkansarbete.

På [Migrationsverket webbplats](#) finns information om migration och även stöd för undervisning.

På [Delegationen för unga och nyanlända till arbetes \(Dua\)](#) webbplats finns information och stödmaterial för framtagande av lokala modeller och överenskommelser om fördjupad samverkan avseende nyanländas etablering på arbetsmarknaden.

På [Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor \(MUCF\)](#) webbsida finns vägledningen ”[Samla kraft – vägledning för samverkan!](#)” Vägledningen tar upp framgångsfaktorer för samverkan så att samhällets resurser, kraft och engagemang tas tillvara på bästa sätt.

På [Sveriges kommuner och regioner \(SKR\)](#) webbplats finns information om ansvarsfördelning mellan myndigheter.

(9) [Resursfördelning](#)

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra författningar. Det innebär bland annat att huvudmannen behöver se till att förskole- och skolenheterna har förutsättningar, till exempel i form av ekonomiska och personella resurser, för att leva upp till bestämmelserna om mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska. Ett betydelsefullt instrument för ökad likvärdighet i utbildningen är att barn och elever ges stöd och stimulans samt att resurser fördelas utifrån barn och elevernas olika förutsättningar och behov. Det är rektorn som ansvarar för att ge lärare och övrig skol- och förskolepersonal på enheten förutsättningar för arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska. Rektorn ansvarar också för att fördela resurser med utgångspunkt i barn och elevers olika förutsättningar och behov. Det kan till exempel innebära att enheterna får (extra) tillgång till lärare och övrig skolpersonal med adekvat kompetens så att elevens rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet kan tillgodoses.

(10) [Studiehandledning på modersmål](#)

En elev som behöver det ska få studiehandledning på sitt modersmål. Det gäller inte bara nyanlända elever utan alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Nyanlända elever har i vissa fall en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet. Det gäller om de har tagits emot i högstadiet i grundskolan, specialskolan eller grundsärskolan och deras kunskaper har bedömts. Dessa elever ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart att det inte behövs. Det finns ingen begränsning av hur länge och i vilken omfattning en elev kan ha rätt till studiehandledning på modersmålet. Det är elevens behov som ska styra. Studiehandledning ges på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk och stödjer elevens språk- och kunskapsutveckling i olika ämnen. Ämneslärare och studiehandledare samverkar runt elevens undervisning. Bedömning och betygsättning sker på samma sätt som i övriga

ämnen. Elevens visade kunskaper och förmågor bedöms utifrån kunskapskraven i kursplanen eller ämnesplanen.

[Här](#) finns mer om studiehandledningen, t ex organisation och studiehandledningens roll i undervisningen.

(11) [Modersmålsundervisning](#)

Modersmålet har stor betydelse för barns språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Möjlighet att få utveckla modersmål underlättar inläringen både av nya språk och kunskaper.

Skolan har i uppdrag att organisera undervisningen för elever med ett annat modersmål, så att eleverna får förutsättningar att utveckla språk (både modersmål och svenska) och kunskaper parallellt. Syftet med modersmålsundervisning är att ge eleven möjlighet att utveckla kunskaper i och om sitt språk. Undervisningen styrs av kursplaner och ämnesplaner för ämnet.

Det är möjligt att få modersmålsundervisning i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Det är vårdnadshavaren som ansöker om modersmålsundervisning i grundskolan och motsvarande skolformer. Eleven själv ansöker om modersmålsundervisning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Ansökan ska alltid gå via skolans rektor. Inom kommunal vuxenutbildning ansöker eleverna om att läsa kurser inom ämnet modersmål. I förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet har barn inte rätt till modersmålsundervisning. Men dessa verksamheter ska ändå bidra till att utveckla barnens modersmål. Förskolan och förskoleklassen ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla båda det svenska språket och sitt modersmål. Enligt läroplanen för förskolan ska verksamheten lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling. Fritidshemmet ska komplettera utbildningen i förskoleklassen och grundskolan eller motsvarande skolformer. Enligt läroplanen för grundskolan, motsvarande skolformer och fritidshemmet ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål.

(12) [Samarbete på enheten med all personal](#)

Rektorn ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet på skol- och förskoleenhetsnivå. Utifrån det utgångsläge och den kunskap om vad som behöver utvecklas i verksamheten, som synliggörs i och med detta arbete, behöver processerna för arbetet med nyanlända elever och barn med annat modersmål än svenska utvecklas. Då blir det tydligt för all personal vad som ska prioriteras och utvecklas, när och hur olika insatser ska genomföras och vem som ansvarar för vad. Med tydliga rutiner får lärare och övrig personal bättre förutsättningar att ge varje nyanländ elev och barn med annat modersmål än svenska ett bra mottagande och en god utbildning. Allas delaktighet är viktigt för ett välfungerande kvalitetsarbete, därför är det angeläget att hitta former för och tillfällen till dialog. Det är centralt med en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan huvudman, rektor, lärare och övrig skolpersonal, där var och en utifrån sin roll och sitt uppdrag, tar ett gemensamt ansvar för att utveckla verksamheten. Om en sådan roll- och ansvarsfördelning saknas finns risk att kvaliteten istället avgörs av enskilda personers insatser.

2020-02-21
16 (31)

(13) [Studie- och yrkesvägledning](#)

Att göra val inför framtiden är en ständigt pågående process. Elevens studie- och yrkesval har stor betydelse för hur livet kommer att utvecklas. Studie- och yrkesvägledning är en rättighet för eleven och skolan har ett viktigt och omfattande uppdrag att stödja eleverna i att göra väl underbyggda val. Skolverkets [allmänna råd om studie- och yrkesvägledningen](#) syftar till att den blir likvärdig och av hög kvalitet. På Skolverkets webbplats [Utbildningsguiden](#) finns bland annat information om utbildningssystemet på olika språk

För att skolan ska kunna stödja varje elev är det viktigt att eleverna erbjuds professionella vägledningssamtal, där de får möjlighet att reflektera över sin valprocess och kan få stöd att gå vidare i den. Sådana samtal behöver utgå från den enskilda elevens behov. Det innebär bland annat att vissa elever behöver fler eller färre samtal än andra och att vägledningssamtalen kan behöva genomföras på olika sätt, enskilt och/eller i grupp. Studie- och yrkesvägledningssamtal med nyanlända elever kan innehålla utmaningar. I [tre artiklar](#) på Skolverkets webbplats förs resonemang kring samtalsmetodiska ideal, frågor om lärande och om språkliga asymmetrier.

På Skolverkets webbplats finns information om [validering](#). Även på [Universitets och högskolorådets \(UHR\)](#) webbplats finns stöd för att kunna bedöma utbildning från andra länder.

På UHR:s webbplats finns även en samlingssida med information om [validering](#).

(14) [Elevhälsa](#)

Hälsa och lärande påverkas i hög grad av samma faktorer. Barns och ungas hälsa, välbefinnande och lärande är varandras förutsättningar. För att möta det växande problemet med nyanlända elevers psykiska ohälsa behöver till exempel traumatiska upplevelser som påverkar elevers lärande uppmärksammas och bemötas inom skolan. Undervisningen behöver också anpassas efter elevens skilda förutsättningar och behov.

BRIS-rapport 2018, [Skolans roll för barn som flytt](#)

Rädda Barnen 2018, [TMO - en sammanfattning](#)

Barnombudsmannen [Nyanlända barns hälsa](#)

UNICEF [Möta barn på flykt](#)

(15) [Samverkan med vårdnadshavare](#)

I förskolans och skolans uppdrag ingår att främja en god samverkan och förtroendefulla relationer med vårdnadshavare. God samverkan mellan förskola, skola och vårdnadshavare kan i förlängningen bidra till högre måluppfyllelse för eleverna. Det är en förutsättning för barns, elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och delaktighet samt möjlighet att påverka barnets skolgång. På [SPSM:s webbplats](#) finns mer information om samverkan med vårdnadshavare och om [tolkstöd](#).

(16) [Extra anpassningar och särskilt stöd](#)

Grundskola: Förskoleklassen följer läroplanerna för grundskolan, och arbetar i och med det mot samma mål. Därför gäller bestämmelserna i skollagen om extra anpassningar och särskilt stöd även för elever i förskoleklassen och fritidshemmet. En nyanländ elev har rätt till extra anpassningar och särskilt stöd under samma

förutsättningar som andra elever om hen behöver det. Skolan kan till exempel kombinera ett beslut om prioriterad timplan med extra anpassningar. Men om skolan bedömer att en elev kan få det stöd hen behöver genom någon eller några av stödåtgärderna för nyanlända elever så ska eleven inte ges särskilt stöd. Om skolan däremot bedömer att stödåtgärderna för nyanlända elever inte räcker behöver man utreda elevens behov av särskilt stöd så fort som möjligt. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska hen få det. Då ska skolan också ta fram ett åtgärdsprogram för eleven. Stödåtgärder för nyanlända elever är varken extra anpassningar eller särskilt stöd, utan en särskild form av stöd för just nyanlända elever. Det här är stödåtgärder för nyanlända elever:

Förberedelseklass. Prioriterad timplan. Anpassad timplan. Individuell studieplan. Utökad rätt till studiehandledning på modersmålet för nyanlända elever som tagits emot i högstadiet.

Förberedelseklass

En elev som går i förberedelseklass får delvis undervisning i en annan undervisningsgrupp än den som hen normalt hör till. Elever får gå delvis i förberedelseklass under högst två år. Syftet med förberedelseklassen är att ge nyanlända elever de kunskaper de behöver för att så snart som möjligt kunna ta del av undervisningen i den ordinarie undervisningsgruppen på heltid. Skolor måste inte inrätta förberedelseklasser, men för en del elever kan det vara lämpligt att skolan organiserar undervisningen på det sättet. Den här stödåtgärden är varken en extra anpassning eller en form av särskilt stöd och ska inte dokumenteras i ett åtgärdsprogram.

Prioriterad timplan

En elev som har en prioriterad timplan kan få mer undervisning i svenska eller svenska som andraspråk än andra elever i samma årskurs. Det sker genom att man omfördelar undervisningstid från andra ämnen. Det kan också innebära att undervisningen i ett eller flera ämnen helt eller delvis prioriteras bort under en period. Tiden får bara omfördelas till förmån för svenska eller svenska som andraspråk. En elev kan ha en prioriterad timplan under högst ett år. Under den tiden får skolan inte ge eleven mindre undervisning totalt än andra elever i samma årskurs. Ett beslut om prioriterad timplan innebär inte några avvikelser från de ämnen och mål som gäller för utbildningen. Man plockar alltså inte bort ämnen från elevens utbildning. Man omfördelar bara tiden tillfälligt. Målen för utbildningen gäller fullt ut för en elev med prioriterad timplan. Den här stödåtgärden är varken en extra anpassning eller en form av särskilt stöd och ska inte dokumenteras i ett åtgärdsprogram.

Individuell studieplan

Skolan ska upprätta en individuell studieplan för nyanlända elever som tas emot i högstadiet i grundskolan eller specialskolan och som har fått sina kunskaper bedömda. Den individuella studieplanen ska upprättas senast två månader efter att eleven tagits emot i skolan. Det är lämpligt att skolan gör det i samband med den inledande bedömningen. Skolan upprättar studieplanen i samarbete med studie- och yrkesvägledaren och om det behövs med elevhälsan. Planen ska ses över löpande utifrån nya bedömningar av den nyanlända elevens ämneskunskaper. Det är viktigt att skolan har rutiner för hur den individuella studieplanen ska följa med eleven om hen börjar vid en annan skola eller utbildning.

2020-02-21
18 (31)

Anpassad timplan

Anpassad timplan innebär att skolan kan prioritera bort ett eller flera ämnen till förmån för de ämnen som krävs för gymnasiebehörighet. Observera att ämnet idrott och hälsa inte får tas bort och att elevens totala undervisningstid ska vara minst lika stor som för andra elever som går i motsvarande årskurs.

[Särskilt stöd inom förskola](#)

Förskolan ska ge det stöd som barnets speciella behov kräver om det av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling. Det är rektorn vid förskolan som ska se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska få möjlighet att delta när man utformar de särskilda stödinsatserna. I förskolan finns inte rätten till åtgärdsprogram på det sätt som det finns för grundskolan och gymnasieskolan, utan det är rektorn som bestämmer hur åtgärderna ska dokumenteras.

[Särskilt stöd inom gymnasiet](#)

Rätten till extra anpassningar och särskilt stöd gäller även i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, inklusive introduktionsprogrammen

[Stöd inom Vuxenutbildningen](#)

Kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna ska alltid utformas så att elever som är i behov av stöd får det. Det gäller oavsett undervisningsform och studienivå. Läroplanen för vuxenutbildning säger att utbildningen måste anpassas utifrån individens behov och förutsättningar. Utbildningen ska också möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar. Bestämmelserna om extra anpassningar gäller även vuxenutbildning

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) erbjuder stödet; [Välkommen till "Att göra studiesituationen tillgänglig för vuxna med funktionsnedsättning"](#)

(17) [Skolbiblioteket och nyanlända](#)

Skolbibliotek är en pedagogisk resurs för undervisning och skolarbete. Enligt bibliotekslagen ska skolbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt personer med andra modersmål än svenska.

(18) [Bedömning och betygsättning](#)

Det finns särskilt framtaget bedömningsstöd för att skolan ska kunna ge nyanlända elever en så bra start som möjligt. [Bedömning av nyanlända elevers kunskaper i grundskolan och gymnasiet](#) När lärare betygssätter nyanlända elevers kunskaper gäller samma regler som för andra elever. Här finns förtydliganden kring vissa situationer, som ändå kan kännas problematiska vid betygsättningen. [Nyanlända elever och betyg i grundskolan](#)
[För vuxenutbildningen finns kartläggningmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper i litteracitet.](#)

(19) [Språk- och kunskapsutveckling](#)

Språk och kunskapsutveckling hänger tätt ihop. Elevers språkkunskaper kan utvecklas i alla ämnen och därmed är frågor om språk aktuella för alla lärare. Lärare i alla ämnen behöver arbeta språk- och kunskapsutvecklande. De behöver medvetet arbeta med de språkliga färdigheter eleverna behöver för att kunna uttrycka den nya

kunskapen. En sådan undervisning bygger på ett kommunikativt arbetssätt med fokus både på innehåll och språk.

Checklista för språk- och kunskapsutvecklande undervisning

- Finns tydliga lärandemål för både innehåll och språk?
- Är uppgifter och innehåll kognitivt utmanande?
- Går upplägget från det konkreta mot det abstrakta?
- Är innehåll och begrepp anpassade till elevernas språknivå? Förklaras de tydligt?
- Knyts begreppen till elevernas vardagsspråk och egna erfarenheter?
- Genomförs undervisningen så att kognitivt utmanande uppgifter kombineras med stöttning?
- Får eleverna möjlighet att muntligt bearbeta innehållet?
- Får eleverna möjlighet att skriftligt bearbeta innehållet?
- Ges goda möjligheter till interaktion och utvecklande samtal? (Parvis, smågrupper, lärare-elev, helklass)
- Stöttas eleverna vid läsning av texter innan, under och efter läsningen?
- Stöttas eleverna när de skriver genom att läraren visar modelltexter och leder gemensamt skrivande?
- Modelleras och uppmärksammas skolspråk och ämnesspråk?
- Synliggörs språkliga drag, som till exempel olika texttyper, kännetecken och innehåll?
- Finns modeller för hur förmågor, till exempel analysförmåga ska utvecklas?
- Kopplas innehåll till målen? Utvärderas detta? Får eleverna reflektera över vad de har lärt sig? Hur de har lärt sig?

Fritidshemmet ska komplettera utbildningen i förskoleklassen och grundskolan eller motsvarande skolformer. Enligt läroplanen för grundskolan, motsvarande skolformer och fritidshemmet ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. För att det ska bli möjligt att leva upp till läroplanens skrivningar är det viktigt med ett klimat där olika språk ses som en tillgång och där elevernas intresse för och nyfikenhet på olika språk uppmuntras. Det kan innebära att det finns tillgång till litteratur på olika språk i fritidshemmet eller att gruppen arbetar med att undersöka vardagliga ord och uttryck på olika språk. Fritidshem kan ha ett språkutvecklande arbetssätt och uppmärksamma ord och begrepp på såväl svenska som elevernas modersmål i det dagliga arbetet. På så sätt blir det möjligt att använda och utveckla både svenskan och modersmålet i samband med många aktiviteter. Elever som studerar [svenska för invandrare eller svenska som andraspråk](#) kan behöva stöd på sitt starkaste språk i sin andraspråksinläring. Det finns olika benämningar på flerspråkiga stödfunktioner, nämligen modersmålsstödjare, samhälls- och hälsokommunikatörer, yrkescoacher, brobyggare och kulturtolkar. Lärare behöver arbeta med [språk- och kunskapsutveckling i alla ämnen](#). De behöver medvetet arbeta med de språkliga färdigheter eleverna behöver för att kunna uttrycka den nya kunskapen. En sådan undervisning bygger på ett kommunikativt arbetssätt med fokus både på innehåll och språk. Alla elever behöver mötas av höga förväntningar och utmanas tankemässigt och åldersadekvat i sitt lärande. Samtidigt behöver undervisningen innehålla språklig stöttning. Det kan till exempel vara i form av bilder, grafik, förklaringar, kollaborativa grupparbeten, kroppsspråk, kopplingar till

2020-02-21
20 (31)

elevernas erfarenheter och vardagsspråk. För att genomföra denna typ av undervisning behöver lärare använda varierade arbetsätt som tillåter eleverna att vara språkligt aktiva. Eleverna behöver också få stöttning i hur texter i olika ämnen byggs upp, som stöd för att läsa och skriva i ämnet. När eleven får möjlighet att använda alla sina språk i undervisningen bidrar det till en positiv kunskapsutveckling och samtidigt en utveckling av det svenska språket. All stöttning behöver utgå från elevens behov, språkliga nivå och kontinuerligt anpassas för att undervisningen ska vara utvecklande. Läraren behöver kontinuerligt följa upp elevernas språkutveckling för att kunna förändra eller justera klassrumsresurserna i samma takt som eleverna utvecklar sina språkkunskaper.

Genom undervisning i ämnet [svenska som andraspråk](#) ska eleverna ges möjligheter att utveckla svenska språket i tal och skrift så de kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Genom undervisningen ska eleven ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära och kunna lita på sin språkliga förmåga. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att kommunicera på svenska på den språkliga nivå eleven är utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet. Förutsättningarna för elevernas språkutveckling är olika beroende på om det är ett första- eller ett andraspråk som ska utvecklas. För att leva och verka i det svenska samhället behöver elever med svenska som andraspråk därför undervisning utifrån sina specifika utgångspunkter för lärande och språkutveckling. Medan barn som har svenska som förstaspråk kan fortsätta att utveckla den språkliga bas de har med sig när de kommer till skolan, behöver barn med svenska som andraspråk både utveckla den språkliga basen i svenska och det språk som skolans ämnen kräver. Det betyder att de behöver arbeta på flera olika kunskaps- och färdighetsnivåer samtidigt, vilket ställer andra krav både på eleverna och på den undervisande läraren. Det är detta som motiverar att skolämnet svenska som andraspråk finns som ett eget ämne. Svenska som andraspråk är inte ett lättare ämne än svenska

[Kursplan för svenska som andraspråk – grundskolan](#)

[Kursplan för svenska som andraspråk – gymnasieskolan](#)

På Lärportalen finns moduler inom området

[Språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning för nyanlända den första tiden](#)

[Nyanländas språkutveckling](#)

[Grundläggande litteracitet för nyanlända](#)

[Från vardagsspråk till ämnesspråk](#)

[Tolka och skriva text](#)

Bilaga 2. Forskning om undervisning av nyanlända elever

Nedan ges ett antal länkar till forskning som finns samlat på Skolverket.se eller som Skolverket länkar vidare till från webbsidan.

Skolverket

Utöver länkarna nedan kan du på Skolverkets webbplats ([Forskning på Skolverket.se](https://www.skolverket.se)) söka efter forskning utifrån vald skolform, valt ämne och, eller fokusområde.

[Båda språken viktiga för tvåspråkiga elevers lärande](#)

[Språk i alla ämnen för alla elever](#)

[Forskning om flerspråkighet](#)

[Från skolspråk till vardagsspråk och sedan tillbaka igen](#)

[Skolspråk i läroböcker stötesten för andraspråkelever](#)

[Greppa språket](#)

[Greppa flerspråkigheten](#)

[Uppväxt påverkar nyanländas delaktighet i idrott och hälsa](#)

[Hassan Sharif, Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt, avhandling](#)

[Jenny Nilsson Folke, Lived transitions, avhandling](#)

[Dubbel avskiljning av elever ett hot mot demokratin](#)

Barnens rätt i samhället (BRIS)

[BRIS rapport - Skolans roll för barn som flytt](#)

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC)

[Sök efter forskning utifrån ämne eller område](#)

Skolinspektionen

- [Fortsatta utbildningsvägar efter språkintröduktion, rapport](#)
- [Skolors arbete vid elevers övergång till årskurs 7, rapport](#)
- [Kommuners styrning av gymnasieskolan, rapport](#)
- [Studiehandledning på modersmålet i årskurs 7–9, rapport](#)
- [Skolhuvudmännens mottagande av nyanlända elever i grundskolan, rapport](#)
- [Språkintröduktion i gymnasieskolan, rapport](#)
- [Skolans arbete med extra anpassningar, rapport](#)

Skolforskningsinstitutet

- [Språk- och kunskapsutvecklande undervisning](#)

2020-02-21
22 (31)

Bilaga 3 Lagstiftning

Inledning

I denna bilaga finns lagstiftning som direkt eller indirekt har koppling till Verksamhetslogiken. Skollagen (2010:800) innehåller bestämmelser om skolväsendet som omfattar skolformerna, förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer. *Lag (2015:482)*. Skolförordningen (2011:185) och Gymnasieförordningen (2010:2039) innehåller ytterligare bestämmelser i skolfrågor från regeringen.

Övergripande

Definition av nyanländ

Skollagen kap 3, 12 a § Med nyanländ avses i denna lag den som har varit bosatt utomlands, nu är bosatt i landet, och har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap. 2 §.6.2.2 Överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer

Skollagen kap 3, 12 j § När en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar, utöver vad som följer av 4 b § (se nedan), till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen. När en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten skyndsamt informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövt.

Skollagen kap 4, 4 b § I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan, sameskolan och specialskolan, ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.

Förskola

Modersmål

Skollagen kap 8, 10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Förskoleklass*Modersmål*

Skollagen kap 9, 10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola*Undervisningstid*

Skollagen 10 kap, 5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Bedömning av en elevs kunskaper

Skollagen 3 kap, 12 c § En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig.

Om det behövs ska en sådan bedömning göras även för en elev som har varit bosatt utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år, eller efter skolgång i Sverige har varit bosatt utomlands och därefter har återvänt till Sverige för att återuppta sin utbildning här. Rektorn ansvarar för att bedömningar görs enligt första och andra styckena. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

Skollagen 3 kap, 12 d § En bedömning enligt 12 c § ska göras skyndsamt. För en nyanländ elev och för en elev som avses i 12 c § andra stycket 2 ska bedömningen göras i sådan tid att beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp kan fattas enligt 12 e §. För en elev som avses i 12 c § andra stycket 1 ska bedömningen göras senast inom två månader från det att eleven har tagits emot inom skolväsendet i någon av de skolformer som anges i 12 b §. Resultatet av en bedömning enligt 12 c § ska beaktas vid beslut enligt 12 e och h §§, upprättande av individuell studieplan enligt 12 g § och bedömning av behov av studiehandledning på modersmålet enligt 12 i § samt vid övrig planering av undervisningen och vid fördelning av undervisningstiden.

Placering i årskurs och undervisningsgrupp

Skollagen 3 kap, 12 e § En nyanländ elev och en elev, vars kunskaper har bedömts enligt 12 c § andra stycket 2 ska placeras i den årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Rektorn ska besluta om en sådan elevs placering i årskurs så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven har tagits emot inom skolväsendet i någon av de skolformer som anges i 12 b §. Eleven ska inom samma tid placeras i den undervisningsgrupp som eleven normalt ska tillhöra.

2020-02-21
24 (31)

Förberedelseklass

Skollagen 3 kap, 12 f § Rektorn får besluta att en elev vars kunskaper bedömts enligt 12 c § delvis ska undervisas i förberedelseklass, om eleven saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp som eleven normalt hör till. En elev får inte ges undervisning i förberedelseklass längre tid än två år.

Individuell studieplan

Skollagen 3 kap, 12 g § För en nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan eller specialskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §, ska en individuell studieplan upprättas senast inom två månader från mottagandet. Studieplanen ska vara långsiktig och beskriva hur eleven ska uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program utifrån elevens mål. Den ska innehålla uppgifter om utbildningens huvudsakliga innehåll och planerade stödåtgärder. Studieplanen ska revideras löpande utifrån de bedömningar som görs av elevens ämneskunskaper.

Anpassad timplan

Skollagen 3 kap, 12 h § Rektorn får besluta att en nyanländ elev som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan eller specialskolan, ska ges undervisning som avviker från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad timplan), om rektorn efter att elevens kunskaper har bedömts enligt 12 c § eller senare, bedömer att eleven kommer att ha svårt att nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan inom ramen för skolplikten eller motsvarande rätt till utbildning enligt 7 kap. 2 §, och eleven och elevens vårdnadshavare har samtyckt till den anpassade timplanen. En anpassad timplan ska utformas så att eleven ges undervisning i sådana ämnen och minst det antal ämnen som krävs för att nå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan, ett av de ämnen som avses i 1 är idrott och hälsa, och eleven ges minst den totala undervisningstid som återstår för övriga elever i den årskursen hos huvudmannen under den kvarvarande skoltiden.

Studiehandledning på modersmålet

Skollagen 3 kap, 12 i § En nyanländ elev, som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §, ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet.

Modersmålsundervisning

Skollagen 10 kap, 7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever önskar sådan undervisning i det språket.

Skolförordningen 5 kap, 7 § I 10 kap. 7 §, 11 kap. 10 §, 12 kap. 7 § och 13 kap. 7 § skollagen (2010:800) finns grundläggande bestämmelser om huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Huvudmannen är också skyldig att erbjuda elever som är adoptivbarn och har ett annat modersmål än svenska modersmålsundervisning, även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Rektorn beslutar om en elevs modersmålsundervisning.

Skolförordningen 5 kap, 8 § Modersmålsundervisning får anordnas som språkval i grundskolan och specialskolan, som elevens val, inom ramen för skolans val eller utanför den garanterade undervisningstiden.

Skolförordningen 5 kap, 9 § Modersmålsundervisning får inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från utlandet får dock ges modersmålsundervisning i två språk, om det finns särskilda skäl.

Skolförordningen 5 kap, 10 § En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning och det finns en lämplig lärare. Första stycket 1 gäller inte nationella minoritetsspråk. Enligt 7 § språklagen (2009:600) är de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Skolförordningen 5 kap, 11 § Om en elev ges modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden, är huvudmannen skyldig att erbjuda eleven sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid. Eleven ska dock erbjudas modersmålsundervisning under längre tid, om eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning. Begränsningen enligt första stycket gäller inte nationella minoritetsspråk eller ett nordiskt språk.

Skolförordningen 5 kap, 12 § En elev som får modersmålsundervisning får med den begränsning som anges i 11 § fortsätta att delta i undervisningen, även om språket skulle upphöra att vara dagligt umgängesspråk för eleven.

Skolförordningen 5 kap, 13 § Vid modersmålsundervisning i samiska ska den kursplan som gäller för ämnet samiska i sameskolan användas.

Svenska som andraspråk

Skolförordningen 5 kap, 14 § Undervisning i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

Skolförordningen 5 kap, 15 § Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska. Svenska som andraspråk får därutöver anordnas som språkval i grundskolan och specialskolan, som elevens val eller inom ramen för skolans val.

Fjärrundervisning

Skolförordningen 5 a kap, 1 § Fjärrundervisning får anordnas för elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan under de förutsättningar och

2020-02-21
26 (31)

med de begränsningar som följer av 2-4 §§. Bestämmelserna i kapitlet hindrar dock inte att en lärare som är närvarande i klassrummet, som ett led i sin undervisning av eleverna, tar hjälp av en annan lärare som undervisar med hjälp av informations- och kommunikationsteknik och som är åtskild från eleverna i rum men inte i tid.

Skolförordningen 5 a kap, 2 § Fjärrundervisning får anordnas i moderna språk, modersmål, samiska i sameskolan och teckenspråk. Fjärrundervisning får också användas för att ge elever studiehjälp på modersmålet och integrerad samisk undervisning i grundskolan.

Skolförordningen 5 a kap, 3 § Fjärrundervisning får genomföras endast om det inte finns någon lärare som uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § skollagen (2010:800) eller, när det gäller studiehjälp på modersmålet och integrerad samisk undervisning, annan lämplig person att tillgå inom en huvudmans skolenhet, eller elevunderlaget är otillräckligt.

Skolförordningen 5 a kap, 4 § Vid fjärrundervisning ska det finnas en handledare närvarande i den lokal där eleverna befinner sig.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Utbildningens syfte

Skollagen kap 17, 3 § Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § (se nedan) är syftet med programinriktat val att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet, yrkesintroduktion att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram, individuellt alternativ att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden och språkin-troduktion att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

Skollagen kap 15, 2 § Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper. Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning. Den vidareutbildning som ges i form av ett fjärde tekniskt år ska därutöver bygga på de kunskaper eleverna fått på teknikprogrammet eller i motsvarande utbildning.

Utbildningens omfattning och garanterad undervisningstid

Skollagen kap 17, 6 § Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning får dock minskas för en elev som begär det om huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl.

Utbildningsplan och individuell studieplan

Skollagen kap 17, 7 § Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utbildningsplanen och den individuella studieplanen.

Bedömning av en elevs kunskaper

Skollagen kap 17, 14 a § När en nyanländ elev tas emot till språkinträdning ska elevens kunskaper bedömas, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt 7 § kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen. Vad som avses med nyanländ framgår av 3 kap. 12 a §. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

Rätten att fullfölja utbildningen

Skollagen kap 17, 15 § En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den utbildningsplan som gällde när utbildningen inleddes och den individuella studieplanen, eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan. En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan. Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan. Om en elev har medgett att den individuella studieplanen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen. Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

Modersmålsundervisning

Gymnasieförordningen kap 4, 15 § I 15 kap. 19 § och 18 kap. 19 § skollagen (2010:800) finns grundläggande bestämmelser om huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning för elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Huvudmannen är också skyldig att erbjuda elever som är adoptivbarn och har ett annat modersmål än svenska modersmålsundervisning, även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Enligt 7 § språklagen (2009:600) är de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Rektorn beslutar om en elevs modersmålsundervisning.

Gymnasieförordningen kap 4, 16 § Modersmålsundervisning får inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från utlandet får dock få modersmålsundervisning i två språk om det finns särskilda skäl.

2020-02-21
28 (31)

Gymnasieförordningen kap 4, 17 § Modersmålsundervisning får anordnas som individuellt val, utökat program, eller som ersättning för undervisning i andra språk än svenska, svenska som andraspråk och engelska.

Gymnasieförordningen kap 4, 18 § Huvudmannen är skyldig att anordna modersmålsundervisning för en elev sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid. Eleven ska dock ges sådan undervisning under längre tid om eleven har särskilt behov av det. Begränsningen till sju år gäller inte om undervisningen ersätter undervisning i andra språk än svenska, svenska som andraspråk och engelska, anordnas som individuellt val eller anordnas med ett nationellt minoritetsspråk eller ett nordiskt språk som modersmål.

Gymnasieförordningen kap 4, 19 § En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever som ska erbjudas undervisning i språket önskar sådan undervisning, och det finns en lämplig lärare att tillgå. Avser modersmålsundervisningen ett nationellt minoritetsspråk är huvudmannen skyldig att anordna modersmålsundervisning även om antalet elever är mindre än fem.

Gymnasieförordningen kap 4, 20 § En elev som får modersmålsundervisning får fortsätta att delta i undervisningen, även om språket skulle upphöra att vara dagligt umgängesspråk för eleven.

Studiehandledning på modersmålet

Gymnasieförordningen kap 9, 9 § En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Om det finns särskilda skäl, får en elev som har rätt till modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet ges studiehandledning på det språket i stället för modersmålet.

Svenska som andraspråk

Gymnasieförordningen kap 4, 11 § En elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt eller gymnasiesärskolegemensamt ämne i stället för svenska. Eleven får då läsa svenska som individuellt val.

Vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna

Utbildningens omfattning

Skollagen kap 20, 24 § Utbildning i svenska för invandrare ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte. Huvudmannen ska verka för att undervisningen erbjuds på tider som är anpassade efter elevens behov

Samverkan med arbetslivet

Skollagen kap 20, 25 § Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att utbildning i svenska för invandrare kan kombineras med andra aktiviteter som, arbetslivsorientering, validering, praktik eller annan utbildning. Huvudmannen ska också verka för att utbildning i svenska för invandrare kan bedrivs under tid då eleven får ersättning enligt socialförsäkringsbalken på grund av

sjukdom, skada eller föräldraledighet och för att utbildningen kan kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

Skollagen kap 20, 26 § Utbildningen ska kunna kombineras med förvärvsarbete.

Skollagen kap 20, 27 § Huvudmannen ska samråda med en berörd arbetsgivare och den lokala arbetstagarorganisationen som arbetsgivaren är bunden till genom kollektivavtal om en arbetstagares deltagande i utbildningen och utbildningens förläggning.

Kommunens ansvar

Skollagen kap 20, 28 § Hemkommunen är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds dem som enligt 31 § första stycket har rätt att delta i utbildningen. När det gäller den som enligt 31 § andra stycket har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare är det den kommun där han eller hon stadigvarande arbetar som är skyldig att se till att utbildningen erbjuds honom eller henne.

Skollagen kap 20, 29 § Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och för att motivera dem att delta i utbildningen. Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader. Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, så länge den planen gäller.

Studie- och yrkesvägledning

Skollagen kap 20, 30 § Hemkommunen är skyldig att se till att den som avser att påbörja utbildning i svenska för invandrare erbjuds studie- och yrkesvägledning.

Rätt att delta

Skollagen kap 20, 31 § En person har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år, om han eller hon är bosatt i landet, och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge. En finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i en svensk kommun, men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, har från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Skollagen kap 20, 32 § Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att utbildning i svenska för invandrare inte kan anses nödvändig har inte rätt att delta i utbildningen.

Mottagande

Skollagen kap 20, 33 § Huvudmannen beslutar om en person ska tas emot till utbildning i svenska för invandrare.

2020-02-21
30 (31)

Betyg

Skollagen kap 20, 35 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiearbete. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiearbetet i övrigt. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Skollagen kap 20, 36 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D och E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Skollagen kap 20, 37 § Betyg på kurser i utbildning på grundläggande nivå och i svenska för invandrare ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner. Betyg på kurser i utbildning på gymnasial nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i ämnesplaner. Kunskapskrav ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om kunskapskrav.

Skollagen kap 20, 37 a § Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.

Skollagen kap 20, 38 § Om det finns särskilda skäl, får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas

Skollagen kap 20, 39 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen

Prövning

Skollagen kap 20, 40 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i gymnasiearbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller gymnasiearbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett gymnasiearbete, om eleven har fått minst betyget E på kursen eller gymnasiearbetet. Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller gymnasiearbete, utbildning inom det kunskapsområde som gymnasiearbetet avser. Med prövning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till uppställda kunskapskrav i kursplaner eller ämnesplaner. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

Skollagen kap 20, 41 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

Skollagen kap 20, 42 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats. Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Skollagen kap 20, 43 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

Skollagen kap 20, 44 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser eller viss utbildning.

Skollagen kap 20, 45 § Rektorn utfärdar intyg. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.